

INNHold

I INNLEDNING	5
1.1 Tema	5
1.2 Bakgrunn for tema	6
1.3 Problemstilling	8
1.4 Teori	9
1.4.1 Instrumentelt perspektiv	10
1.4.1.1 Den instrumentelle modell	15
1.4.2 Institusjonelt perspektiv, kulturperspektivet	17
1.4.3 Beslutningsprosesser	21
1.4.3.1 Beslutningsmodeller	23
1.4.3.2 Iverksetting	25
1.5 Metode	27
1.5.1 Empiri	27
1.5.2 Case-studie	29
1.5.3 Kvalitativ metode	30
1.5.4 Datainnsamling og metode	31
1.6 Avgrensning	34
1.7 Disposisjon	34
II HISTORIKK	36
2.1 Beskrivelse av utviklingsprosessen angående kunstfagutdanningen i Oslo	36
2.2. Norgesnett	38
2.2.1 NOU 1988 : 28, Med viten og vilje	39
2.2.2 Kunstutdanningen i Norgesnett	40
2.2.3 St. meld. Nr. 40 (1990 – 91), Fra visjon til virke	40
2.2.4 Kunstutdanningen i St. meld. Nr. 40 (1990 – 91)	41
2.2.5 St. meld. nr. 61 (1991 – 92), Kultur i tiden	41
2.2.6 Kunstfaglig utdanning innen Norgesnett og en ny høgskolestruktur.	42
2.3 Beskrivelse av arbeidet med sammenslåingen av Statens balletthøgskole, Statens operahøgskole, Statens teaterhøgskole, Statenskunstakademi og Statens håndverks- og kunstindustriskole til ”Kunsthøgskolen i Oslo”.	43
2.3.1 Samlokalisering	43

2.3.2 Utredninger	43
2.3.3 Sammenslåing	45
2.3.4 Koordineringsutvalg	45
2.3.5 Opprettelse av Kunsthøgskolen i Oslo	46
2.4 Prosessen med å etablere utdanning i figurteater på høghskolenivå	46
2.4.1 Samarbeid på nordisk basis.	46
2.4.2 Norsk dukketeater	47
2.4.3 Ulike forsøk på utdanning i dukketeater	47
2.4.4 Prøveprosjektet Norsk Dukketeater Akademi	47
2.4.5 Planlegging	48
2.4.6 Foreløpig rapport	48
2.4.7 Endelig rapport	49
2.4.8 Tilslutning av Norsk Dukketeater Akademi til Høghskolen i Østfold	49
III BESLUTNINGSPROSESSENE	50
3.1 Prosessen med tilpassing og tilslutning av Norsk Dukketeater Akademi til Høghskolen i Østfold	50
3.1.1 Strategisk plan for Høghskolen i Østfold 1994-98	51
3.1.2 Planlegging av utdanning i figurteater	54
3.1.3 Foreløpig rapport	56
3.1.4 Endelig rapport	58
3.1.5 Innpassing av figurteaterutdanningen i Høghskolen i Østfold	59
3.1.6 Akademi for figurteater, etablering	60
3.1.7 Avtale NDA – HiØ	62
3.1.8 Akademi for figurteater, økonomisk ramme	62
3.1.9 Akademi for figurteater fra 1996 – 99	63
3.2 Analyse av beslutningsprosessen, Akademi for figurteater	64
3.2.1 Akademi for figurteater, våren 1999	64
3.2.2 Prosessen mot det endelige resultatet, Akademi for figurteater	65
3.2.3 Aktørens rolle i prosessen	66
3.2.4 Aktørens grunnleggende interesser og synspunkter	67
3.2.5 Planlegging av Akademi for figurteater	69
3.2.6 Foreløpig rapport	70
3.2.7 Endelig rapport	72
3.2.8 Innpassingen av figurteaterutdanningen i Høghskolen i Østfold	73
3.2.9 Akademi for figurteater, etablering	74
3.2.10 Økonomisk ramme, iverksetting	76
3.2.11 Akademi for figurteater, 1996 - 99	76
3.2.12 Konklusjon, politisk analyse	77
3.3 Prosessen med sammenslåingen av kunstfaghøghskolene i Oslo	78
3.3.1 Oslogruppens utredning	79
3.3.2 Høringsuttalelser	82
3.3.3 Koordineringsutvalgets innstilling	86
3.3.4 Høringsuttalelser, scenekunsthskolene	88
3.3.5 Høringsuttalelser, visuelle fag	89

3.3.6 Reaksjoner og manglende reaksjoner på høringsuttalelsene	91
3.3.7 Opprettelse av en ny kunsthøgskole i Oslo (KiO)	92
3.3.8 Etablering av den nye kunsthøgskolen, iverksetting	93
3.3.9 Kunsthøgskolen i Oslo fra 1996 – 1999	94
3.4.1 Kunsthøgskolen i Oslo, våren 1999	97
3.4.2 Prosessen mot det endelige resultatet, Kunsthøgskolen i Oslo	97
3.4.3 Aktørenes rolle i prosessen	100
3.4.4 Aktørenes grunnleggende interesser og synspunkter	101
3.4.5 Planlegging av Kunsthøgskolen i Oslo	103
3.4.6 Høringsuttalelser	104
3.4.7 Koordineringsutvalgets innstilling	106
3.4.8 Høringsuttalelser	107
3.4.10 Etablering av den nye Kunsthøgskolen i Oslo	110
3.4.11 Kunsthøgskolen i Oslo 1996-99	111
3.4.12 Konklusjon, politisk analyse	113
3.4.13 Undersøkelser og funn	114
3.5 Beslutningsprosessene i et instrumentelt og institusjonelt perspektiv.	116
3.5.1 Beslutningsprosessene i et instrumentelt perspektiv.	116
3.5.2 Beslutningsprosessene i et institusjonelt perspektiv	122
3.5.3 Konklusjon, instrumentelt og institusjonelt perspektiv	127
3.6 En sammenlignende case – studie av beslutningsprosessene i Oslo og Østfold	130
4.1 Oppsummering av funn	135
4.2 Noen avslutningsord	137
LITTERATURLISTE	139
VEDLEGG	145

I INNLEDNING

1.1 Tema

Kunstfaghøgskolene ble i 1996 på landsbasis gjenstand for en omfattende sammenslåing og samorganiseringsprosess. Denne omorganiseringen foregikk på ulike måter. Enkelte kunstfaghøgskoler ble en integrert del av det allerede etablerte formelle høgskolesystemet og de vitenskapelige instituttene. Denne første modellen ble brukt da Akademi for figurteater ble tilsluttet Høgskolen i Østfold. En annen modell var å slå sammen statlige kunstfaghøgskoler under en administrasjon. Dette siste ble en realitet i Oslo og Bergen, hvor skolene etter sammenslåingene ble kalt Kunsthøgskolen i Bergen og Kunsthøgskolen i Oslo. Det vil komme klart fram at begge prosessene var preget av konfliktfylte forhandlinger på grunn av ulike oppfatninger om hvordan samorganiseringen skulle skje. Det var sterk strid om, og motstand mot, at sammenslåingen/samorganiseringen i det hele tatt skulle skje. Vi vil også se at effektene og konsekvensene av samorganiseringen har forsterket motstanden ytterligere fra enkelte hold innenfor Kunsthøgskolen i Oslo og Akademi for figurteater.

Tema for oppgaven vil konsentreres om:

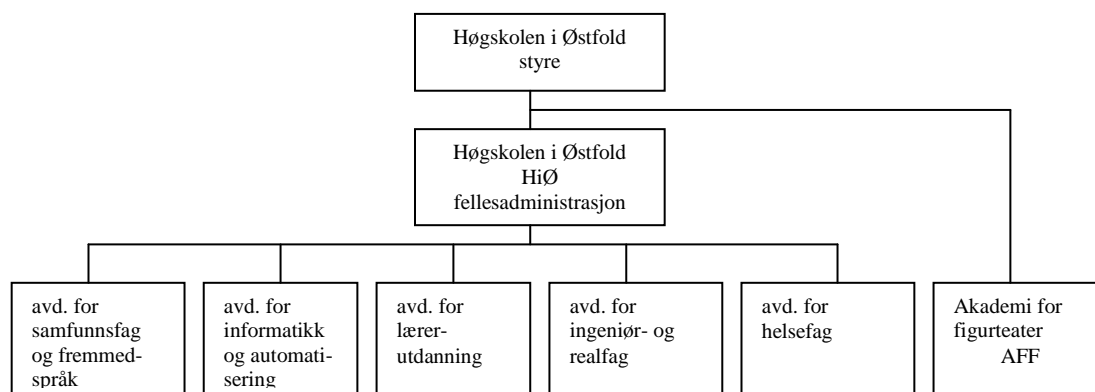
I Sammenslåingen av Statens balletthøgskole (SBH), Statens operahøgskole (SOH), Statens teaterhøgskole (STH), Statens kunstakademi (SKA) og Statens håndverks- og kunstindustriskole (SHKS) til Kunsthøgskolen i Oslo, som representerer den modellen hvor ulike kunstfaghøgskoler ble samlet under en felles administrasjon.

Organisasjonskart over Kunsthøgskolen i Oslo, KiO (Figur 1)

II Tilslutningen av Akademi for figurteater til Høgskolen i Østfold (HiØ), som representerer modellen hvor en kunstinstitusjon blir en integrert del av et formelt høgskolesystem.

Organisasjonskart over Høgskolen i Østfold/Akademi for figurteater, HiØ/AFF (Figur 2)

Kunsthøgskolen i Oslo kan kunstfaglig deles grovt i to: scenekunstscolene og billed og kunst- håndverkscolene. Før sammenslåingen var de fem colene selvstendige statlige institusjoner hvor Staten var øverste myndighet med det fulle og hele ansvar for den økonomiske delen av skoledriften. Hver og en av de fem colene hadde utviklet en sterk faglig identitet, med ulike kunstfaglige uttrykksformer som skaper skarpe skillelinjer dem imellom. Hvert spesialfelt er økonomisk krevende og er avhengig av en administrasjon med faglig innsikt, eller aller helst med faglig bakgrunn.

Når avstanden mellom kunstutdanninger er stor, kan man si at den er enda større mellom Akademi for figurteater (AFF) og det faglige tilbudet Høgskolen i Østfold (HiØ) har, som består bl.a. av helsefag og ingeniørutdanning. Akademi for figurteater var en nyetablert kunstinstitusjon med kun et tre-årig prøveprosjekt bak seg. Overgangen fra å være en frittstående kunstutdanning til å bli lagt under en fellesadministrasjon uten faglig forankring var en ekstraordinær situasjon som manglet sidestykke i norsk kunstutdanning i det hele tatt. (Heretter vil betegnelsene på colene som står i parentes for det meste bli brukt under resten av oppgaven).

1.2 Bakgrunn for tema

Høgskolereformen

I St. Meld nr. 19 (1986-87), tilleggsmelding til St. Meld. nr. 66 (1984-85) – Om høyere utdanning, ble det foreslått å oppnevne et bredt sammensatt utvalg for å vurdere organisering og prioritering i høyere utdanning. Universitets- og Høgskoleutvalget ble oppnevnt ved Kongelig resolusjon av 22. juli 1987 som et utvalg under Kultur og

Vitenskapsdepartementet. Dette var det første omfattende utredningsutvalg innenfor høgre utdanning siden Ottosenkomiteen 20 år tidligere. Gudmund Hernes ble oppnevnt som leder og utvalget ble omtalt som "Hernesutvalget". Etter ca. tre år kom Kirke, - utdannings- og forsknings- departementet (KUF) med en tilråding angående høgskolereformen med St. Meld. nr. 40 (1990-91) – Fra Visjon til Virke. Den ble godkjent i statsråd 19. april 1991, og ble videre debattert og stemt over i Stortinget med et endelig vedtak 18. juni 1991. Dette kan sies å være den mest omfattende omorganiseringen av høgskolesystemet noen gang.

Vedtaket ble mottatt med både positive og negative reaksjoner fra de kunstfaglige utdanningene. De fleste mente nok at det vanskelig ville la seg gjøre å gjennomføre en ny institusjonsstruktur med så få og særegne institusjoner. Man fremhevet nytten og gevinstene ved å være små, og så ingen grunn til å endre dette. Eventuelle sammenslåinger skulle i så fall være sterkt faglig begrunnet.

Kunsthøgskolene hadde egentlig ikke noe valg i og med at alle høgere utdanningsinstitusjoner skulle inngå i et felles nasjonalt program for faglig utvikling, samarbeid og arbeidsdeling, kalt Norgesnett (Brev fra KUF 02.04.92). Videre skulle antall utdanningsinstitusjoner reduseres gjennom integrering av høgskoler i nye høgskolesentra. På grunn av kunstutdanningenes særpreg ba Kirke- og utdanningskomiteen departementet om "*å utrede spesielt hvordan de kunstfaglige høgskolene kan inngå i Norgesnett (Brev fra KUF 02.04.92)*". Kunsthøgskolene fikk med dette anledning til å komme med forslag til modeller for sammenslåinger og eventuelle samlokaliseringmuligheter av kunstfaglige utdanningsinstitusjoner og/eller innpassing i en større utdanningsinstitusjon/høgskolesenter. Sammenslåinger ville i alle tilfelle medføre ikke bare faglig, men også organisatorisk og styringsmessig integrering mellom de aktuelle kunstinstitusjonene. Det administrative apparatet kunne på denne måten stå i fare for å bli et hierarkisk tungrodd styringssystem. De forventede økonomiske og faglige gevinstene kunne med dette også stå i fare p.g.a. at driften ble for komplisert. De fem kunsthøgskolene i Oslo og Akademi for figurteater var i tillegg redde for at de skulle miste sin identitet og sitt kunstneriske særpreg. Sammenslåingsproblematikken skapte mye usikkerhet under beslutningsprosessen. Ved iverksettingen vil vi også kunne se konsekvensene og virkningen av vedtaket både på det økonomiske og administrative plan, noe som er en viktig del av fundamentet for det faglige arbeidet ved en kunstutdanningsinstitusjon.

1.3 Problemstilling

Med denne oppgaven ønsker jeg å forklare hvilke faktorer som påvirket organiseringen av Høgskolen i Østfold/Akademi for figurteater og Kunsthøgskolen i Oslo.

- Hva kjennetegner prosessen fram mot det endelige vedtaket?
- Hvilke problemer, løsninger og beslutningsmuligheter var sentrale i beslutningsprosessene?
- På hvilken måte påvirket deltakelse og innflytelsesrelasjoner beslutningsprosessene, og iverksettningen av vedtaket?

Tema for oppgaven kan gi grunnlag for flere problemstillinger med ulike innfallsvinkler. Det er antydning to modeller som tematisk skal omhandles. Disse to modellene kan gi mulighet for en todelt problemstilling med en todelt analyse. Da jeg velger å se dette som ett tema som skal belyses ut fra to modeller som på ulike måter er blitt gjenstand for reorganisering, vil det også være naturlig med *en* problemstilling og *todelt* analyse.

Problemstillingen skal belyses ved hjelp av en sammenlikning av to case studier som beskriver sammenslåingen og samorganiseringsprosessene ved kunstfaghøgskolene i Oslo til Kunsthøgskolen i Oslo, og Akademi for figurteaters tilslutning til Høgskolen i Østfold, og analyseres ut fra et overordnet organisasjonsteoretisk perspektiv.

Aktørene i beslutningsprosessen har vidt forskjellige utgangspunkt for deltakelse i prosessen. Den ene av aktørene var de statlige myndigheter som i første omgang fattet vedtaket om at det skulle foretas sammenslåing og samorganisering av kunsthøgskolene. Den andre aktøren, kunstutdanningsinstitusjonene, ble pålagt av myndighetene å gå inn i en prosess som de i utgangspunktet hadde store motforestillinger mot. Uansett hvilken holdning kunstinstitusjonene hadde villet innta ovenfor de ulike alternativene som ble lagt frem, ble beslutningsmulighetene i et politisk system betraktet som situasjoner der det ble forventet en beslutning eller et valg. (March og Olsen 1976) Premissene for forhandlingene var allerede lagt i og med at landets øverste myndighet hadde sitt utgangspunkt i et lovlig fattet vedtak med den makt som lå innebygd i det. Kunstinstitusjonene hadde sin kunstneriske og kulturelle forankring som skulle vernes om, slik at utfallet av prosessen ikke skulle gi et dårligere kunstfaglig tilbud enn det som allerede eksisterte.

Sammenslåingen av kunstfaghøgskolene i Oslo og tilslutningen av Akademi for figurteater til Høgskolen i Østfold vil bli analysert ut fra et overordnet organisasjonsteoretisk perspektiv.

1.4 Teori

Et overordnet organiseringsteoretisk perspektiv som utgangspunkt for en analyse, gir flere muligheter til å belyse problemstillingen. ”*Innenfor et teoretisk perspektiv kan vi med andre ord ha flere teorier (Jacobsen og Thorsvik 1997 : 32)*”. Organisasjonsteori kan kort sies å være det som forklarer menneskers atferd innenfor organisasjoner. Kunstutdanningsinstitusjonene er selvstendige organisasjoner som består av mennesker med sterk faglig og kulturell forankring og med et bevisst og målrettet samarbeid. Dette er utgangspunktet for sammenslåingsprosessen. Organisasjonsteorien kan i denne sammenhengen betraktes som et analyseredskap for å systematisere og forenkle framstillingen av forskjellige deler av virkeligheten. Ved å benytte organisasjonsteoriens ulike innfallsvinkler kan det gis en klarere og mer systematisk oversikt over hvordan prosessen fram mot endring har foregått og konsekvensen av denne.

For å kunne gi svar på problemstillingen ser jeg det naturlig og mest hensiktsmessig å bruke beslutningsteori som teoretisk grunnlag og som en hoveddramme rundt analysen. *Beslutningsteorien* består av ulike modeller for hvordan beslutningsprosessen kan bli gjennomført. Grunnlaget for enhver beslutningsprosess er ”*de handlinger og vurderinger som foretas for å fatte vedtak og iverksette beslutninger (March, Cohen og Olsen , ibid : 272)*” Den ene deltakeren er Kirke, -utdannings- og forskningsdepartementet, som i første omgang hadde mandat til å reorganisere hele høgskolesystemet/ strukturen på makronivå. Den andre deltakeren var kunstinstitusjonene, som på mikronivå ble pålagt å sette beslutningen om å slå sammen skolene ut i livet. Ut fra dette ser det ut til at de politiske modeller vil kunne gi det beste grunnlaget for analysen, da det legges vekt på det politiske aspektet ved beslutningsprosessen med (begrenset) rasjonelle aktører, og hvor målet er formulert noenlunde klart. Et sentralt element er at aktørene forsøker å maksimere sine interesser (Jacobsen og Thorsvik 1997).

Implisitt i den politiske modellen kan det ligge an til drakamp mellom partene. Dette tilsier at beslutningsprosessen også inneholder et maktaspekt med tanke på den skjeve

fordelingen det var mellom aktørenes reelle mulighet til å sette makt bak beslutningsmulighetene. KUF som i kraft av sitt vedtak er årsak til denne ujevne fordelingen, er den ”overlegne” parten som hos Weber representerer en idealtipe av autoritet som han kaller ”Legal autoritet”. Weber mener dette ”er nært knyttet til byråkratiet som organisasjonsform fordi byråkratiet legger sterk vekt på formelle regler og prosedyrer (ibid : 135)”. Dette kan bidra til å belyse problemene som oppstod både under beslutningsprosessen, vedtaket og ved iverksettingen.

Det tas utgangspunkt i to retninger innen organisasjonsteorien, den instrumentelle og den institusjonelle, for å belyse beslutningsprosessen og iverksettingen av vedtaket.

Den instrumentelle retningen betrakter organisasjoner som rasjonelle system (Scott 1987 i Reitan 1994), som blir sett på som instrumenter som kan designes for å oppnå spesielle mål. Den omfattende reorganiseringsprosessen var et resultat av nye og endrede målsettinger hvor man kan si at de etablerte kunstutdanningsinstitusjonene ble til manipulerbare instrumenter for å oppnå disse målsettingene. Disse overordnede rasjonelle målsettingene kan være med på å forklare maktkampen som oppstod mellom aktørene både under og etter prosessen.

Den institusjonelle retningen gir et annet grunnlag å analysere beslutningsprosessen ut i fra. Begrepet ”institusjon” ble introdusert av Selznick (1957) som en benevnelse på en organisasjon som har et verdigrunnlag som gir den en egenverdi ut over det å skulle løse en bestemt oppgave. Kunstutdanningsinstitusjonenes særpreg og kunstneriske verdier tilsier at det *kulturelle perspektivet* ved beslutningsprosessen er av største betydning. Dette kan også bidra til å forklare motstanden mot sammenslåingen/samorganiseringen.

På bakgrunn av dette vil problemstillingen analyseres ut fra beslutningsteori og et instrumentelt og institusjonelt perspektiv.

1.4.1 Instrumentelt perspektiv

Det instrumentelle perspektivet fokuserer på organisasjoner som rasjonelle system og design av organisasjoner. I denne sammenhengen betyr rasjonalitet hvordan en rekke handlinger er organisert for å oppnå et fastsatt mål. Når en er opptatt av hvorvidt og

hvordan organisasjoner kan utformes for å oppnå visse mål, er ”formell struktur” et sentralt begrep. (Egeberg 1984) At strukturen er formell betyr at den er formelt besluttet, og at den ofte er skriftlig nedfelt i instruksjer og regelverk, m.a.o. er det et sett relativt stabile, upersonlige og offisielle normer. (Egeberg 1989) Ved en ønsket endring av organisasjonsstrukturen kan formell struktur være et potensielt instrument for politiske og administrative ledere til å fremme ulike mål ved å designe denne på bestemte måter, både med hensyn til spesialisering og koordinering. (Gulick 1937 i Christensen 1994) Disse upersonlige sett av normer og forventninger som er knyttet til ulike roller kan antas å være en viktig faktor for å influere og skape beslutningsatferd. (Gulick 1937, Scharpf 1977, Weber 1970, *ibid*) Innsikt i de formelle rammene som omgir beslutningstakere gjør det mulig å forutsi med relativt stor sannsynlighet hva deres tenkning, kontakter og beslutningsatferd vil innebære (Egeberg 1989).

I en reorganiseringsprosess eller en administrativ reform vil man kunne anta at det i hovedsak vil være aktører i formelle strukturelle posisjoner, politiske og administrative ledere, og deres intensjon og mål som ligger til grunn for reorganiseringen, og formelle administrative endringer. (Egeberg 1987, Mayntz og Scharpf 1975, Pollitt 1984, i Christensen 1994) Målsettingen kan være en effektivisering av offentlige institusjoner ved nye administrasjons- og budsjettssystemer.

To aspekter er knyttet til en reorganiseringsprosess. For å kunne ta initiativ til, beslutte om og iverksette en reform som høgskolereformen, må politiske og administrative ledere ha kontroll med *aktiviseringen* (deltakelsen) og *defineringen* (saksinnholdet). (March og Olsen 1976) Dette kan foregå på den måten at de deltar selv eller ha overoppsyn med de andre aktørenes deltakelse. (Christensen 1991) For å kunne kontrollere defineringsaspektet må lederne ha en viss kognitiv eller kunnskapsmessig kapasitet.

Det rasjonelle instrumentelle perspektivet legger vekt på at administrativ reform og strukturell endring er både *mulig* og *ønskelig*. (March og Olsen 1983 i Christensen 1994) Dette er et viktig aspekt ved gjennomføringen av en reform, da det antas at en reorganisering har effekt både på individuell og organisatorisk beslutningsfatting fordi aktørenes strukturelle bindinger endres. (Egeberg 1987, *ibid*)

Ut fra det instrumentelle perspektivet vil idealet være at politiske og administrative ledere får maksimal uttelling når det gjelder kontroll og kognitiv kapasitet i reorganiseringsprosesser. Under en reorganiseringsprosess vil dette være av stor betydning både under selve prosessen og ikke minst for selve beslutningen med påfølgende konsekvenser.

På bakgrunn av, og som en referanse til det ovennevnte vil jeg kort omtale reformbildet og moderniseringen i offentlig forvaltning

New Public Management (NPM).

I løpet av de siste tjue årene har både den vitenskapelige og politiske interessen for omstrukturering og modernisering av offentlig virksomhet økt betydelig. NPM er en global reformtanke som koples opp i en felles organisatorisk tankegang, og hvor idealene er inspirert av den private sektor og/eller en økonomisk, rasjonell tankegang.

”Moderniseringsstrategien i forhold til det administrative systemet dreier seg om å ta i bruk raskere og mer fleksible budsjettssystem, nye ledelsesprinsipper og serviceerklæringer for spesifiserte brukerytelser” (Klausen 2001:15 i Busch, Johnsen, Klausen og Vanebo, 2001).

Klausen, (2001 i ibid) forklarer NPM ved hjelp av ”to søyler”. Den "ene søylen" er begrunnet i økonomiske resonnementer og den hensiktsmessige bruken av en rekke instrumenter som privatisering, inngåelse av kontrakter, og resultatenheter. Den "andre søylen" setter fokus på entrepenørledelse, strategisk ledelse, og teamledelse samt konsepter som total kvalitetsledelse, nye økonomistyrings-, regnskaps- og budsjettssystemer og mål og rammestyring.

For å oppnå bestemte mål som for eksempel reorganisering, kan organisasjon og ledelse brukes som et instrument for å nå det målet. (Busch, Johnsen, Klausen og Vanebo, 2001)

Brunsson og Olsen (1990) bygger oppunder Busch, Johnsen, Klausen og Vanebo (2001) sin mening om at organisering/reorganisering kan fungere som et bevisst instrumentelt middel for å oppnå mål. ” Med administrative reformer mener man at bevisste endringer av organisasjonsformer, strukturer, arbeidsmåte eller ideologier, har den hensikt å

forbedre atferd og resultater (Brunsson og Olsen 1990:11)”. I reformperspektivet ses organisasjoner som et instrument, men studier viser at det ”praktisk kan være vanskelig for reformatører å beslutte reformer, å gjennomføre besluttede reformer, å oppnå de etterstrevde effektene og lære av erfaringer fra tidligere reformer (ibid:13)”.

I det følgende vil vi se på det teoretiske grunnlaget for om reorganisering er ønsket og mulig.

Reorganisering, ønsket endring

En reorganisering kan forstås som en ønsket endring ut fra det å oppnå nye og endrede mål. Etablerte organisasjonsstrukturer vil måtte finne nye organisasjonsløsninger for å oppfylle de nye målene da man kan anta at organisasjonsendringer kommer som en følge av nye betingelser og målsettinger. Nye mål oppfattes som sentrale i reformer og påvirker hvilke virkemiddel som velges, som igjen blir valgt ut fra en instrumentell mål - middel tenkning. (March og Simon 1958 i Reitan 1994)

Det rasjonelle instrumentelle perspektivet fokuserer på at ledernes rolle er sentral i og med at de potensielt har tilgang til en lang rekke midler som kan gi politisk og administrativ kontroll over beslutningsprosessene, som reorganisering. Virkemidlene kan være å organisere systematisk oppmerksomhet rundt aktivisering og definering, eller at lederne tar ansvar for reorganiseringen ved å delta selv. En bevisst og strategisk styring av tidsfaktoren kan være et annet virkemiddel. (Christensen 1994) Ved en reorganisering forventes det at ledelsen har kunnskapsmessig kapasitet og kontroll over aktivisering og definering.

Reorganisering, mulig endring

En mulig endring tar utgangspunkt i at ulike organisatoriske strukturer antas å kunne påvirke individuell atferd. Den formelle strukturen i en organisasjon, forstått som et upersonlig definert sett av normer og forventninger knyttet til ulike roller, er antatt å være viktig determinant for å influere og skape beslutningsatferd. (Gulick 1937, Scharpf 1977, Weber 1970, ibid) Individuelle aktører i organisasjoner handler primært som innehavere av formelle roller. Ut fra dette kan det antas at endringer i strukturelle rammer vil bidra til å omforme aktørens tankemodeller, handlingsmønstre og innholdet i offentlige beslutninger. Resonnementet blir da at endring i formelle strukturer gir endret individuell atferd som igjen kan virke inn på organisasjoners beslutninger, og nye mål kan nås. For at

en omorganisering kan foretas ut fra dette resonnementet, er en grunnleggende forutsetning at mennesket er begrenset rasjonelt og har begrenset kognitiv kapasitet. (Simon 1965 i Reitan 1994) Dette innebærer at det er mulig å overskue kun et begrenset antall alternativer og konsekvenser. Det kan antas ut fra de kognitive begrensningene at aktørene først og fremst vil forholde og forplikte seg til, og utøve rollen de har i den formelle strukturen. Ved en reorganiseringsprosess som høgskolereformen, forutsettes et kunnskapsgrunnlag for praktisk handling, noe som den instrumentelle modell tar sikte på å utvikle. (Egeberg 1989)

Men før jeg går nærmere inn på den instrumentelle modell vil jeg nevne Røvik (1998) sine arbeider som en referanse til det ovennevnte, om mulige typiske utfall av individuell atferd i en strukturell reorganisering.

Røvik (1998) tar for seg et begrep som ”institusjonaliserte organisasjonsoppskrifter” . ”*At en oppskrift er institusjonalisert betyr at innenfor en periode, av mange blir oppfattet og gjerne omtalt som den riktige den hensiktsmessige, den effektive, den moderne- og sogar den naturlige måten å organisere på (Røvik 1998:13)*”. Nøkkelbegrepet institusjonaliserte standarder eller oppskrifter defineres som ”*en legitim oppskrift på hvordan man bør utforme utsnitt eller elementer av en organisasjon. Det er en oppskrift som fenger, og som har fått en forbilledlig status (ibid)*”. Røvik presiserer at en institusjonalisert oppskrift ikke gir totalløsninger for hvordan man skal utforme en hel kompleks organisasjon. ”*Den enkelte oppskrift kan snarere betegnes som institusjonaliserte formelementer, komponenter eller byggesteiner (ibid:14)*”. Det kan nevnes oppskrifter som bl.a. omfatter ”*formell organisasjonsstruktur: for eksempel nedbygging og utflating av hierarkier (Carlzon 1985, Schein 1985 i ibid:14)*”. Videre kan nevnes ”*oppskrifter på god ledelse: for eksempel endringsledelse (Moss-Kanter 1983, Harvey-Jones 1988, Johannessen og Olaisen 1995 i ibid:14)*”.

Ved å bruke en organisasjonsoppskrift påpeker Røvik (1998) hva som kan skje i innføringsfasen, og nevner tre hovedantakelser: Rask tilkøpling, frastøting og frikøpling. Rask tilkøpling er der ”*den instrumentelle tankegangen er dominerende (Røvik 1998:146)*” Frastøting vil kunne skje p.g.a. at man i organisasjonsteorien ofte finner forestillinger om at ”*organisasjoner er komplekse, verdibærende og integrerte institusjoner som er generelt*

motstandsdyktige overfor forsøk på raske og omfattende endringer (Hughes 1939, Selznick 1949, March og Olsen 1989, Scott 1995 i ibid:147)”.

Frikopling kan komme til uttrykk på den måten at man frikopler prat og praksis: man snakker som om man har adoptert et moderne konsept, men daglige aktiviteter og ”produksjon” forløper nokså upåvirket av skiftningen i ideverden (Brunsson og Winberg 1990, Westphal og Zajac 1994, Nygaard Haug 1995 i ibid:149)”

Jeg vil gjøre oppmerksom på at Busch, Johnsen, Klausen og Vanebo, 2001 (NPM), Brunsson og Olsen (1990) sine arbeider, presentert under pkt. 1.4.1, og Røvik (1998) sitt arbeide presentert under avsnittet reorganisering, mulig endring, ikke vil bli brukt i sin helhet som teoretisk grunnlag for analysen. Derimot betraktes de som utfyllende organisasjonsteoretiske referanser.

1.4.1.1 Den instrumentelle modell

Uavhengige variabler

I en instrumentell modell betraktes de uavhengige variabler som mulige styringsvariabler eller virkemidler. Modellering innebærer en utvelgelse av variabler som velges ut fra nyttehensyn eller, sagt på en annen måte hvilke uavhengige variabler som er potensielt manipulerbare. De uavhengige variablene skal i teorien være relevante som årsaksfaktorer og relativt lette å operasjonalisere.

Formell organisasjonsstruktur angir hvem som har deltakelsesrettigheter og plikter - altså aktiviseringen, hva beslutningsaktiviteten skal dreie seg om og hvordan denne aktiviteten bør eller skal foregå. Formelle organisasjonsstrukturer varierer med hensyn til spesialiseringsgrad, spesialiseringsprinsipp, koordineringsformer og størrelse. Ut fra kjennskap til ulike effekter av formell organisasjonsstruktur og ved å variere denne kan man sannsynligvis styre atferden i ønsket retning. Dette styres ut fra mekanismer som kan få rolleinnhaverne til å handle og uttrykke seg i samsvar med forventningene. (Lægred og Olsen 1978)

En reorganisering kan innebære sammenslåing av en rekke institusjoner for å fremme samarbeid og arbeidsdeling. Dette fører til større organisasjoner og kan hende lavere spesialiseringsgrad. En ønsket effekt av dette kan være bedre kommunikasjon og

samarbeid og en organisasjon som ved hjelp av lave kostnader kan se de store linjene. Men det kan og forventes et høyere konfliktnivå.

Fysisk struktur

Formelle organisasjoner er også som regel fysiske strukturer som kan forstås som bygninger, lokaler, innredninger og maskiner. Jacobsen (1987 i Egeberg 1989) mener bygningsmessige arrangement kan ha betydning for beslutningsprosessers forløp. Ved uprogrammert beslutningstaking antas ansikt til ansikt - kontakter å være spesielt avhengig av fysisk nærhet i organisasjoner (Simon 1965: 158, ibid) Det antas at fysisk nærhet vil kunne påvirke organisasjonsendringssatferd gjennom å styre kontaktforhold i ønsket retning ved å manipulere fysiske forhold, noe som i neste omgang kan påvirke organisasjonsatferd.

Organisasjonsdemografien framstår som styringsvariabel gjennom planmessig inntak og uttak av personell. Variabler som beskriver organisasjonsdemografien er bl. a. utdanning, tidligere yrkeserfaring, andre organisasjonstilknytninger samt tjenestetid i nåværende organisasjon. Egenskapene som individene bringer med seg inn i og ut av posisjoner og verv antas å ha betydning for beslutningsatferden, hvor man anser utdanningsfaktoren som sentral.(ibid) I en reorganiseringsprosess kan ledelsen styre organisasjonsendringssatferden ved rekruttering av aktører med spesielle egenskaper, mens andre blir avskåret fra deltakelse i prosessen. Organisasjonsdemografien antas å kunne påvirke organisasjonsatferden på den måten at enheter vil kunne inngå et tettere samarbeid ved en reorganisering. Hva slags samarbeid avhenger av posisjoner og spesialisering. Man kan anta at effekten av organisasjonsdemografien underbygges av endringer i den formelle og eventuelle fysiske struktur.

Avhengig variabel

Modellens avhengige variabel, individuell organisasjonsatferd, går på individuell beslutningsatferd i en reorganiseringsprosess. Organisasjonsendringssatferd er en atferd i prosessen som ledelsen retter inn mot organisasjonsendring. Under hvilke betingelser de uavhengige variablene endres, eller kan endres, avhenger av forholdet mellom uavhengige variabler og avhengig variabel. (Egeberg 1984) Ved en reorganiseringsprosess er det viktig at ledelsen forstår betingelsene for å kontrollere prosessen, særlig med tanke på aktivisering og definering. For å få vedtatt og gjennomført

en endring er det av praktisk interesse å kjenne betingelsene for hva som er politisk mulig å få vedtatt og gjennomført. Innsikt i virkemiddelvariablenes effekter vil kunne styre atferden i ønsket retning i forhold til målsettingen.

Organisasjonsatferd er en atferd der individer handler på vegne av formelle organisasjoner. (Egeberg 1989) Om og i hvilken grad de uavhengige variablene styrer den individuelle beslutningsatferd er Egebergs (1989) antakelse at de uavhengige variabler formell, fysisk og demografisk struktur påvirker individuell atferd.

Deltakelse i en reorganiseringsprosess knyttes ikke bare til formelle vedtak; det dreier seg om å ta initiativ, klargjøre alternativer, iverksette beslutninger, og evaluering.

Ut fra det rasjonelle instrumentelle perspektivet kan det konkluderes med at det forventes at ledelsen har kontroll over en reorganisering som med instrumentelle virkemidler søker å nå de fastsatte mål som er overordnet både aktivisering og definering.

Forventninger om funn

Jeg har en hypotese om at beslutningsprosessen, som er initiert av KUF og basert på et formelt politisk vedtak, vil kunne kjennetegnes ved at KUF og HiØ ut fra et rasjonelt instrumentelt perspektiv søker å styre prosessen ut fra en formell strukturell mål – middel – tenkning. Det antas at kunstutdanningsinstitusjonene også, i møte med nye organisatoriske løsninger, vil ta initiativ til løsninger ut fra en mål – middel tenkning. Den endelige beslutning antas å bli tatt av KUF, som er leder for prosessene i Oslo og i Østfold med myndighet til å fatte vedtak.

Det kan konkluderes med en antakelse om at aktørene med ulike virkemidler vil søke å nå sine fastsatte mål både under prosessen og etter at beslutningen er tatt.

1.4.2 Institusjonelt perspektiv, kulturperspektivet

”Organisasjonskultur er et mønster av grunnleggende antakelser – oppfunnet, oppdaget eller utviklet av en gitt gruppe etter hvert som den lærer å mestre sine problemer med ekstern tilpasning og intern integrasjon – som har fungert tilstrekkelig bra til at det blir

betraktet som sant, og som derfor læres bort til nye medlemmer som den riktige måten å oppfatte, tenke og føle på i forhold til disse problemene (Schein 1985 :103).”

Enhver organisasjon har sine felles verdinormer og en rekke støttende kulturdimensjoner. Er de kulturelle faktorene sterke vil organisasjoner fremstå som en markant ”personlighet” og vil kunne få oppmerksomhet, og påvirke så vel intern ledelse som eksterne omgivelser. Hvis de derimot er svake blir de ofte ignorert. Organisasjoners verdier og normer er ikke konkrete på samme måte som den formelle strukturen tilsier. Men et godt uformelt verdisystem kan være grunnleggende for organisasjoners overlevelsessevne og for å oppnå overordnede mål. I en motivert organisasjon deler menneskene oppfattelsen av det enestående ved deres virksomhet og som gir signaler til omgivelsene om styrke og samhold. (Arndt og Fridman 1985)

Det naturlige organisasjonsperspektivet

Vi har hittil behandlet formell struktur, styring og relativ klarhet i organisasjonstenkningen. Men det er en annen måte å vurdere offentlige organisasjoners virkemåte på. Philip Selznicks (1949 og 1957) arbeider omhandler noe som kalles en naturlig organisasjonstenkning. Et hovedprinsipp i denne tenkningen er at intensjonalitet og formell struktur finnes, men at de ikke er sentrale for å forstå handling i organisasjoner (Christensen 1994). Innenfor tradisjonen som kalles det naturlige organisasjonsperspektivet aksepteres selvfølgelig eksistensen av formelle organisasjonsstrukturer, men disse strukturenes betydning for faktisk organisasjonsatferd betviles. Christensen (1994) mener det er uformelle strukturer, interaksjon og gradvis tilpasning som er viktigst for å forstå utviklingen av atferd i organisasjoner. Dette vil si at organisasjoner ikke bare er et instrument for måloppnåelse, men at de utgjør mål i seg selv (Schott 1981 i Egeberg 1984). Selznick (1949 og 1957) innførte begrepet institusjon som innebærer at organisasjoner har en egen verdi i seg selv.

Organisasjoner og institusjoner

Begrepet organisasjon assosieres med et tørt system som bevisst samordner aktiviteter, mens en institusjon er et naturlig produkt av sosiale behov og påvirkninger, en mottakelig tilpassningsdyktig organisme. Selznick (1957) Dette skal på ingen måte oppfattes som om at en virksomhet skal være av det ene eller det andre slaget som i ekstreme tilfeller kan bli

”idealorganisasjon” eller ”idealinstitusjon”. Det vanlige er at det oppstår kompliserte blandinger av både formell planlagt og uformell tilpasset atferd. Om dette sier March og Olsen(1989 i Christensen 1994) at for å forstå de formelle strukturenes oppkomst og virkemåte må man vurdere dem innen en ”moralsk” ramme av normer, verdier og holdninger utviklet over tid. På bakgrunn av dette kan en organisasjons utvikling ses på som en kontinuerlig institusjonaliseringsprosess.

Institusjonaliseringsprosess

Gjennom en naturlig utvikling tilpasser organisasjonene seg sakte til indre krav og ”press” fra nære handlingsomgivelser. (Christensen 1994) Organisasjoner blir institusjonalisert ved at det utvikles et distinkt mønster av verdier og normer. D.v.s at mønsteret blir utviklet fra å være en del av det tekniske og målrettede i en organisasjon til å utgjøre organisasjonens kulturelle verdier. Med dette utvikler organisasjoner en bestemt kultur eller sjel. Institusjonalisering er med på å skape stabilitet og motvirker raske endringer basert på øyeblikkets behov og rasjonalitet. (March og Olsen 1989, ibid)

Selznick (1957) understreker at institusjonalisering er en prosess. Det er noe som hender en organisasjon og med tiden gjenspeiler organisasjonens historie, de mennesker som har inngått i den, de gruppene som den gir uttrykk for og rettighetene de har skapt samt på hvilken måte den har tilpasset seg omgivelsene. Graden av institusjonalisering kan bero på hvilken eksakt målsetting og hvor spesialisert og teknisk virksomheten er. Selznick (1957) mener at universitet/høgskolesystemet har målsettinger som ikke er så eksakt definert og av den grunn vil inneha større muligheter for å gi spillerom til indre krefter og historisk tilpassing. En grunntanke bak resonnementet om institusjonalisering, relatert til offentlig virksomhet, er at ulike institusjoner utvikler ulik beslutningsatferd, ulik offentlig politikk, ulike borgere og samfunn. (March og Olsen 1989 i Christensen 1994) Endringsprosesser i offentlige institusjoner antas på bakgrunn av dette å ikke være en kontrollert planlagt prosess, men langsomme naturlige og relativt passive tilpassingsprosesser. (Metcalf og Richards 1987, ibid)

Institusjonell endring

Det kan antas at det formelle og tekniske systemet vil være en atferdsregulerende faktor i en organisasjon. Hvor stor del av atferdsreguleringen som er uformell og særegen for hver

enkelt enhet, vil kunne avhenge av institusjonaliseringsgrad. Det er et faktum at administrative forandringer er vanskelige å gjennomføre når individer over lengere tid har identifisert seg med godt innarbeidede prosedyrer. (Selznick 1957) De stabiliserende faktorene som verdier og normer vil ha en bremsende effekt på hurtige endringsforsøk. For at en forandring skal skje må det antas at det dokumenteres et behov, og en erkjennelse av nødvendigheten for endring internt i organisasjonen. Hvis politiske og administrative ledere forsøker å presse igjennom design og rask endring, vil institusjonelle faktorer arbeide mot dette gjennom å representere ”fortidens stemmer”. (Egeberg 1991, Wærness 1990 i Christensen 1994) På bakgrunn av dette vil det i en reorganisering sakte utvikles formaliserte resultater til faktiske administrative strukturer. (March og Olsen 1993, Olsen 1989, ibid)

Gjennom institusjonaliseringsprosessen utvikler organisasjoner et felles språk, felles selvbilde og verdier gjennom samhandling. At organisasjonene utsettes for forskjellige kombinasjoner av krav, kan bidra til å forklare hvorfor organisasjoner utvikler seg og blir ulike. Disse individuelle former for atferd vil i et kulturperspektiv ses på som en personlig, egenartet måte å både være og handle på. Derfor kan det antas at det vil ytes stor motstand mot reorganiseringer og endringer.

Forventninger om funn, kulturperspektivet

Jeg har en hypotese om at det kulturelle perspektivet vil være et eksistensielt fundament som kunstutdanningsinstitusjonene deltar på i beslutningsprosessen. Dette vil antas å føre til en kontinuerlig opposisjon og motstand mot den formelle strukturelle tenkningen. Det forventes at kunstutdanningsinstitusjonene vil kjempe for sine spesialiserte kunstuttrykk samt profesjonenes identitet og eksistens som de ser vil være truet ved innføring av en ny formell struktur med ny administrativ/økonomisk tenkning.

Det kan antas at KUF og HiØ under prosessen vil tilegne seg kunnskap om kunstutdanningenes kultur slik at følgen av det antas å kunne påvirke måten man tenker på innad i institusjonene/organisasjonene, slik at dialogen kan bli ført på et forståelsesfullt grunnlag.

Sammenslåingsprosessen av kunstinstitusjonene vil sammen med den instrumentelle og den institusjonelle retningen analyseres ut fra beslutningsteori. De to retningenes særtrekk vil kunne gi mulighet for å belyse problemstillingen under ulike vinkler med hensyn til aktivisering og definering.

1.4.3 Beslutningsprosesser

Som teoretisk grunnlag for analysen av beslutningsprosessene, har jeg valgt ”Beslutningsprosesser i organisasjoner” av Jacobsen og Thorsvik (1997), med enkelte unntak. Derfor vil det i analysen kunne oppstå henvisninger til Jacobsen og Thorsvik (1997) som gjelder hele avsnitt hvor ulike fragmenter av beslutningsteorien blir brukt.

Beslutninger tas hver dag i alle slags sammenhenger. Begrepet beslutning er et teoretisk begrep, et analyseverktøy som kan være hensiktsmessig å arbeide med når man forsøker å beskrive en valgsituasjon der man står overfor et problem og overveier flere mulige løsninger hvorpå man beslutter eller velger en. (Lund 1971).

Det er forskjellige og innholdsmessig ulike faktorer som vil være til stede ved gjennomføringen av beslutningsprosesser. Disse vil bli presentert og valgt ut fra relevans. I organisasjoner er beslutning og handling tett knyttet sammen. Det hele dreier seg om å skaffe til veie informasjon som systematiseres, analyseres og tolkes. Ut fra dette materialet kan beslutninger tas ved å velge mellom de gitte alternativene. Denne prosessen foregår ofte i kommunikasjon mellom enkeltindivider og / eller mellom grupper.

Beslutningsprosesser er de handlinger og vurderinger som foretas for å fatte vedtak og iverksette beslutninger, og kan forstås som de faser deltakerne går igjennom fra det øyeblikket behovet for en beslutning oppstår til det blir foretatt et valg. March, Cohen og Olsen (1972 i Jacobsen og Thorsvik 1997) trekker fram tre ulike idealtypiske beslutningsprosesser. Først kan nevnes en usegmentert (ustrukturert) beslutningsprosess der alle deltakere, problemer og løsninger har tilgang til en gitt beslutningsarena. Videre har vi den spesialiserte beslutningsprosessen, som betyr at spesialister løser problemer på de områdene de er legitime som spesialister. Den hierarkiske beslutningsprosessen innebærer at viktige problemer blir løst av personer høyt oppe i hierarkiet. Disse

personene har adgang til flere beslutningsarenaer i motsetning til personer på lavere nivå i hierarkiet som behandler mindre viktige problemer og saker.

Beslutningsprosesser kan deles inn i tre faser. Den første fasen består av å samle inn *informasjon* som systematiseres og bearbeides slik at man sitter igjen med det som synes relevant for oppgavene som skal løses. Det vil alltid være en fare for at selektiv oppmerksomhet gjør at viktig informasjon ikke fanges opp, eller at filtrering av informasjon gjør at viktig informasjon faller ut. Det kan antas at innsamling av informasjon gjøres ut fra deltakernes ståsted formelt sett og etter hva den primære målsettingen er.

Den andre fasen vil bestå i å foreta et valg mellom *alternativer* som igjen vil si å ta en beslutning. Beslutninger kan tas med utgangspunkt i organisasjoners mål. Informasjonsgrunnlaget vil bli vurdert og analysert for å finne ut om handlingsalternativene vil bidra til å realisere målene. Alternativene som synes å gi best resultat vil bli valgt. Hvilke aktører som deltar på en beslutningsarena er viktig for hvilke beslutninger som fattes, og hvordan. De vanligste deltakelseskriteriene er formell posisjon og spesialistkompetanse. En forhandlingssituasjon kan kjennetegnes ved at aktørene kan ha dels motstridende dels enkelte felles interesser i en sak, og søker å komme fram til en omforent løsning i saken. Det er kjent at enhver forhandlingssituasjon kan bli påvirket av mellommenneskelige følelser, og vanskeligheter med å skille sak og person kan oppstå, som igjen kan resultere i ulike reaksjoner.

Ved valg av alternativer kan de ulike aktørene gå inn for enten – eller, men ut fra hensynet til mulige virkninger kan de legge stor vekt på å klargjøre sine verdier og overbevisninger og forholdet mellom disse og det foretrukne utfall. (March og Olsen 1976) Under denne prosessen vil det bli foretatt en del sondering, som igjen vil kunne avstedkomme konfrontasjoner. (ibid) Generelt kan det skilles mellom to ulike forhandlingstyper hvor den ene kalles fordelingsforhandlinger som gir en vinn- tap situasjon og dreier seg om fordeling av ressurser. Hvem som vinner, avhenger av partenes makt og forhandlingsdyktighet. Den andre typen som har betegnelsen integrasjonsforhandlinger kan gi en vinn - vinn situasjon som innebærer at partene forhandler i stedet for å markere egne interesser.

Forhandlinger avgjøres ofte ved at det henvises til et generelt regelverk, eller at det overlates til en nøytral part å finne en løsning. Det kan og være en tredje part som har myndighet til å bryte inn og fatte beslutninger som er bindende for partene. Vanligvis er den slags myndighet knyttet til personer som er overordnet partene.

Rasjonalitet

De fleste organisasjoner ønsker å fremstille sine beslutninger som godt planlagte, vel begrunnede og fornuftige. Ideen om at individer handler rasjonelt er sentral i beslutnings-teoriene. March (1994 i Jacobsen og Thorsvik 1997) definerer rasjonalitet på den måten at beslutningstaker foretar et valg basert på en vurdering av hva som er godt eller dårlig. Dette kan innebære at et problem blir analysert, og alternative løsninger og konsekvenser blir vurdert og sammenliknet. Deretter velges alternativet som gir de beste konsekvensene for beslutningstakeren. Det kan nevnes to former for rasjonalitet. Den ene som betegnes som perfekt rasjonalitet, er en antakelse om at beslutningstaker er i stand til å treffe fullstendig rasjonelle valg. Dette forutsetter klare mål, preferanser og informasjon. Den andre betegnes som begrenset rasjonalitet og kan være knyttet til individet, som kan ha begrenset kunnskap og erfaring. Handling kan foregå mer ut fra grove tommelfingerregler enn på grunnlag av analyse. Målene kan være uklare, og de mål man eventuelt har kan være vanskelig å rangere. I tillegg kan individet ha personlige mål som ikke samsvarer med organisasjonens.

1.4.3.1 Beslutningsmodeller

Ulike metaforer ser ut til å fungere som modeller for hvordan beslutningen fattes. Disse modellene har flere sterke trekk som er lette å forstå og huske fordi de i mange tilfeller representerer en forenkling av en kompleks virkelighet (Morgan 1984, *ibid*). Det finnes flere slike beslutningsmodeller hvor de ulike metaforene hver for seg representerer ulike spesialtilfeller av beslutningsprosesser.

Det kan nevnes fire rasjonelle beslutningsmodeller. "Economic Man" bygger på antakelsen om at mennesket handler fullstendig rasjonelt. Modellen blir betraktet som en idealmodell og ikke som en beskrivelse av virkeligheten. Den er ingen modell for organisatoriske beslutninger, men er opptatt av å forklare beslutninger på individnivå. Forutsetninger for beslutningsprosessen er at alle alternativer med derav følgende

konsekvenser er kjent, og at beslutningstakeren har klinkende klare preferanser for alle mulige sett av konsekvenser. ”Administrativ Man” er også en modell som legger til grunn at beslutninger som regel tas ved bevisste valg mellom ulike alternativer. Men i stedet for å finne den beste løsningen (maksimere), velges den første tilfredsstillende løsningen (satisfisering). Begrensningene i denne modellen, sammenlignet med Economic Man, er at mennesket ikke har helt klare og konsistente mål, og at informasjonen er ufullstendig.

Hovedinnholdet i den tredje rasjonelle modellen, ”Contractual Man”, er hvordan relasjoner blir organisert, og hva slags kontrakter som blir utformet for å regulere transaksjonen (derav uttrykket Contractual Man). Metaforen i denne modellen berører kun økonomiske forhold, og bygger på begrenset rasjonalitet.

Sist blant de rasjonelle beslutningsmodellene som er tatt med i denne sammenhengen, er de politiske modeller. De politiske modeller avspeiler beslutningsprosesser som det vi forstår som politikk både i det offentlige liv og innenfor rammene av en organisasjon. De politiske beslutningsmodellene baseres på forutsetninger som at målene er delvis, men ikke helt motstridende og at beslutningsprosesser ofte innebærer grupper som er inndelt i relativt avgrensede fraksjoner. Partene vet hva de vil oppnå og av den grunn kan det trekkes opp fronter mellom deltakergruppene. For å oppnå kompromisser kan enighet om delmål være et skritt på veien mot et endelig mål. Cyert og March (1963 i Enderud 1976) kaller dette for sekvensiell oppmerksomhet overfor målene. Dette gir likevel ingen garanti for en helhetsløsning fordi summen av enkeltaktørenes rasjonelle beslutninger kan gi beslutningsutfall som ikke er ønsket av noen av partene.

De politiske modeller består av en del sentrale elementer som blant annet innebærer at aktørene i beslutningsprosessen rasjonelt forsøker å maksimere sine interesser. Et annet element er at sakens naturtilstand ikke er fullstendig forstått av aktørene. Dette kan åpne for usikkerhet under forhandlingene da aktørene kun har en viss informasjon både om motspilleren og om naturen. Denne informasjonen vil være asymmetrisk fordelt. Forhandlingene under beslutningsprosessen vil bestå av trekk og mottrekk samt at aktørene har en strategi, et skjema, som forteller dem hvordan de skal handle under visse forutsetninger.

Som en reaksjon på de ovennevnte rasjonelle beslutningsmodellene utviklet Lindblom modellen "Muddling through". I hovedsak går denne ut på at analyse og målsetting går parallelt. Valg av alternativer blir foretatt utfra tidligere erfaringer og det flertallet er enige om. Beslutningene har begrenset rekkevidde og kan endres på kort sikt. Dette kalles de "små skritt" metode. "Søppelkassemodellen" var også en reaksjon på de rasjonelle beslutningsmodellene. Denne modellen forutsetter at man har et problem, som igjen forutsetter tett kopling mellom problemene som skal løses, aktuelle løsninger, hvem som skal delta og hvor beslutningen fattes. Dette kan sees på som uavhengige strømmer. Sammenkoblingen av strømmene bestemmes blant annet av organisasjonens struktur, tidsaspekter, og hvilken energi hver enkelt deltaker har til rådighet.

Etter en beslutningsprosess som er basert på et eller flere elementer av de ovennevnte modellene skal beslutningen som er tatt settes ut i livet. Dette er den siste fasen i beslutningsprosessen. Om dette sier Brunsson (1989 i Jacobsen og Thorsvik : 289): *"Beslutningen er mekanismen som forbinder ide- og tankeplanet med handlingsplanet"*.

1.4.3.2 Iverksetting

Iverksetting av en beslutning kan påvirkes av flere forhold. Dette kan være at kunnskapen om og innsikten i de nødvendige virkemidler for å realisere en beslutning ikke er gode nok. Utilstrekkelige ressurser og politisk motstand kan og gjøre det vanskelig å gjennomføre det som er besluttet. I tillegg kan problemer oppstå hvis de som skal iverksette beslutningen ikke vet nøyaktig hva som skal gjøres, eller hva som forventes av dem. Det kan antas at det blir gjort forsøk på en kombinasjon av deltakergruppene intensjoner, men med fare for at den ene parten ut fra et lederperspektiv tar en kritisk avgjørelse med påfølgende konsekvenser for iverksettingen, hvor iverksetterens profesjonelle normer og faglige idealer står i konflikt med den beslutningen som skal iverksettes. (Selznick 1957) Flere av de ovennevnte forhold kan påvirke innholdet av beslutninger slik at de i mange tilfelle blir endret.

Etter en gjennomgang av beslutningsprosessens teoretiske grunnlag, kan vi videre se på hvilke teoretiske momenter som vil være relevante for prosessene med tilslutningen av Akademi for figurteater til Høgskolen i Østfold og sammenslåingen av kunstfaghøgskolene i Oslo til Kunsthøgskolen i Oslo

Avgrensning

Det teoretiske grunnlaget for analysen vil bli basert på en beslutningsprosess hvor deltakelseskriteriene er faglig spesialisert kompetanse og formell hierarkisk posisjon. Aktørenes ulike vektlegging og interesser tilsier at diskusjonen kan få karakter av fordelingsforhandlinger hvor ledelsen vil kunne ta den endelige avgjørelsen om en handlingsplan. Det kan antas at ledelsen, KUF, ut fra sin formelle posisjon vil kunne skjære igjennom og fatte endelige vedtak. Forhandlingssituasjonen vil være slik at kunstfaghøgskolene i Oslo vil føre direkte forhandlinger med KUF, mens NDA vil føre de direkte forhandlingene med HiØ og KUF som overordnet leder, med andre ord en hierarkisk forhandlingssituasjon.

Når det gjelder beslutningsmodellene, kan "Contractual Man" ha elementer i seg til analyse av den økonomiske siden av saken, men "Muddling through" og "Garbage Can" som er en reaksjon på rasjonalitet, kan se ut til å stride i mot aktørenes søken etter rasjonelt begrunnede løsninger. Hvilken relevans "Administrativ Man" har, i og med at modellens begrensning blant annet er uklare mål, kan stå som et åpent spørsmål. "Economic Man" ville være idealmodellen aktørene kunne strekke seg etter, men om den vil være relevant for en beslutning om organisatorisk tilslutning av NDA til HiØ og sammenslåingen av kunsthøgskolene i Oslo, vil kanskje en analytisk gjennomgang av beslutningsprosessen kunne vise. På bakgrunn av det ovennevnte kan det se ut som at den mest relevante modellen for analysen av beslutningsprosessen er de politiske modeller. Dette kan begrunnes i at partene, ut ifra sine kulturelle og formelle posisjoner, vil antas å maksimere sine interesser. Partene vil ut fra dette legge opp en rasjonell strategi for å oppnå målene som er satt.

Forventninger om funn

Jeg vil fremsette en hypotese om at KUF og HiØ under beslutningsprosessen vil vise manglende forståelse for henholdsvis NDA og kunstfaghøgskolene i Oslo sin argumentasjon for å ivareta sin faglige egenart ut fra et kunstnerisk perspektiv. Dette antas å kunne gi konfliktfylte forhandlinger. Kjennetegnene ved prosessen antas å være at deltakerne rasjonelt vil forsøke å modellere prosessen, særlig med tanke på saksinnholdet hvor deltakerne strategisk vil forsøke å fremme sine saker ut fra et kulturelt og formelt ståsted.

Det konfliktfylte samarbeidsforholdet mellom NDA (AFF) og HiØ antas å fortsette etter iverksettingen med hensyn til forståelse fra HiØ for kunstenhetens egenart.

De fem kunsthøgskolene i Oslo antas å kunne få økonomiske problemer da det kan forventes økte utgifter i et hierarkisk administrativt system. Dette antas å resultere i en stadig drakamp mellom KiO og staten.

Som en avslutning på teorikapitlet vil jeg konkludere med at hovedvekten av det teoretiske grunnlaget for analysen av beslutningsprosessene i Østfold og Oslo, vil bli lagt på de politiske modeller. Bl. a. vil aktørenes deltakelse bli fremhevet under de to prosessene, ut fra et interesse og spillaspekt. Beslutningsprosessen vil også bli belyst ut fra et instrumentelt og et institusjonelt perspektiv. Dette begrunnes i at aktørene antas å maksimerer sine egne interesser både ut i fra en rasjonell mål – middel- tenkning og kulturelle verdier.

Når det gjelder forventningene om funn vil analysen vise om antakelsene vil gjelde i samme grad for kunstfaghøgskolene i Oslo – Kunsthøgskolen i Oslo (KiO)/ Kirke-, undervisnings- og forskningsdepartementet (KUF) som for Norsk Dukketeater Akademi (NDA)- Akademi for figurteater (AFF) /Høgskolen i Østfold (HiØ). Heretter vil betegnelsene som står i parentes bli brukt.

1.5 Metode

1.5.1 Empiri

Det empiriske materialet strekker seg flere tiår tilbake i tid både for kunstutdanningsinstitusjonene og for statlig oppnevnte utvalg. Jeg velger å starte ved ”Hernesutvalgets” innstilling (NOU 1988 :28) som fikk avgjørende betydning ikke bare for kunstutdanningen, men for hele høgskolestrukturen på landsbasis. Det videre arbeidet som fikk betydning for kunstinstitusjonene var da Kirke-, undervisnings- og forskningsdepartementet, med utgangspunkt i Hernesutvalgets utredning, framla St. meld. nr. 40, Fra visjon til virke. Kirke- og undervisningskomiteens behandling av departementets arbeid i Inst. S. nr. 230 (1990 – 91) satte fokus på det særegne ved kunstinstitusjonene. Et endelig vedtak om høgskolereformen ble fattet i stortinget den 18.

Juni 1991. Disse statlige dokumentene la grunnlaget for en storstilt samorganiserings- og sammenslåingsprosess av bl.a. kunstinstitusjonene.

Fra kunsthøgskolene i Oslo sin side velger jeg 1991 som utgangspunkt for sammenslåingsprosessen. Skriftlig materiale som dekker prosessen er brev, møtereferater og foredrag. Et utvalg ble nedsatt av KUF 11.09.92 for å utrede den kunstfaglige utdanningen inne Norgesnett og en ny høgskolestruktur. Innstillingen ble lagt frem i mars 1993 med påfølgende høringsrunde og 23 høringsuttalelser. Den 17.01.95 nedsatte KUF et koordineringsutvalg for samorganisering og samlokalisering av de fem kunsthøgskolene i Oslo. Innstillingen ble levert 28. September 1995 og sendt ut til høring. Høringsuttalelsene, 39 i alt, er meget viktige i følge partsprinsippet, som betyr at særlig berørte parter får uttale seg og er et prinsipp som sentralforvaltningen skal ta hensyn til. (Egeberg 1990).

Viktig for framstillingen er også to utredninger, som kunsthøgskolene selv tok initiativ til, angående eventuelle faglige gevinster ved en samorganisering og samlokalisering av henholdsvis scenekunstskolene SBH, STH, SOH (innstilling levert 18.08.95) og billed, kunsthåndverkskolene SKA og SHKS. (innstilling levert 13.09.95)

En skriftlig spørreundersøkelse foretatt ved de fem kunsthøgskolene og en del muntlige uformelle samtaler er et viktig utfyllende materiale. Det samme gjelder en mengde innsamlede artikler fra hovedstadsavisene Vårt Land, Dagsavisen, VG, Dagbladet og Aftenposten.

Norsk Dukketeater Akademi, NDA (nåværende Akademi for figurteater) utarbeidet en statusrapport for prøveprosjektet NDA som omfattet perioden f.o.m. august 1991 t.o.m. mars 1993, som var et ledd i arbeidet med i første omgang å få høgskolestatus. Videre ble det utarbeidet en evalueringsrapport av det treårige (1991-94) prøveprosjektet: "Norsk dukketeater akademi – En utdanning for fremtiden? Av Mie Berg Simonsen. Denne rapporten ble lagt til grunn for beslutningsprosessen med tilslutningen av Norsk dukketeater akademi til Høgskolen i Østfold (HiØ). Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet nedsatte 20.04.95 en planleggingsgruppe som utarbeidet både en foreløpig rapport (juli 1995) og en endelig rapport (nov. 1995) med tilrådinger til KUF, som gir en systematisk oversikt over hvordan hele beslutningsprosessen forløp med NDA

og HiØ som hovedaktører. Ellers ga styrereferater, brev og sakspapirer god oversikt over prosessens hendelsesforløp.

Skriftlige uttalelser (1999) fra de to rektorene som var og hadde vært tilsatt henholdsvis ved NDA og AFF ga uttrykk for konsekvensene og effektene av tilslutningen til HiØ bl. a. på det faglige området. Ved siden av den skriftlige dokumentasjonen ble det flere uformelle samtaler og telefonsamtaler som var svært informative både angående beslutningsprosessen og iverksettingen. Det kan også nevnes at det forelå et stort historisk materiale om arbeidet for å få etablert en høgskole i dukke/figurteater.

Mindre enn to år etter at sammenslåingen/samorganiseringen var et faktum, nedsatte Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet den 02.07.98 et utvalg som skulle utrede faglig organisering av kunstutdanningen. Utvalget tok for seg norsk kunstutdanning utenom musikkutdanningen, dvs. scenekunst (teater, ballett, opera), billedkunst og kunsthåndverk. Utredningen ble avlevert 17. Juni 1999. Med dette dokumentet gis det muligheter til å belyse iverksettingen av vedtaket om sammenslåingen og samorganiseringen av de fem kunsthøgskolene som i denne sammenhengen omtales som Kunsthøgskolen i Oslo.

En evaluering av hele høgskolereformen, ført i pennen av bl.a Svein Kyvik, kom i mars 1999 i form av 9 delrapporter og en sluttrapport fra Norges forskningsråd vil kunne gi verdifulle funn om sammenslåingsprosessen og iverksettingen. Christine Reitan skrev en hovedoppgave i 1994 som het "Norgesnettet, fra visjon til virke. En organisasjonsteoretisk analyse av den sentrale Norgesnettprosessen samt prosess, implementering og evaluering ved Høgskolen i Volda. Denne oppgaven vil kunne bygge oppunder funn som analysen kommer fram til og eller gi verdifull innsikt i problemstillingen sett under en annen vinkel.

1.5.2 Case-studie

Denne oppgaven vil nærmere bestemt bestå av en sammenligning av to case-studier. En case-studie er en empirisk undersøkelse som Hellevik (1995 : 53) omtaler som et intensivt opplegg som går i dybden hvor det bare inngår en eneste enhet, eller bare to eller noen få enheter som ofte kalles komparative studier, dvs. sammenlignende studier. Min analyse av problemstillingen vil bestå av en komparativ studie hvor to enheter skal sammenlignes.

Dette gir anledning til å gå i dybden av sammenslåingsproblematikken angående kunsthøgskolene i Oslo, og å sammenligne fenomener som oppstår i den sammenheng med Akademi for figurteaters tilslutningsprosess til Høgskolen i Østfold. Bakgrunnen for å velge et komparativt studie av de ovennevnte institusjonene har for det første å gjøre med at de er blitt gjort gjenstand for to ulike sammenslåingsprosesser, hvor den ene siden får et formelt høgskolesystem å forholde seg til mens på den andre siden går kunsthøgskolene inn i et fellesskap med hverandre. For det andre er AFF, i motsetning til kunsthøgskolene i Oslo, en nyskaping innen kunstutdanningen.

Avgrensning av undersøkelsen velges ut fra det faktum at AFF ikke har eksistert så lenge som institusjon og dermed ikke kan gi sammenligningsgrunnlag før 1991. Den historiske prosessen derimot strekker seg over mange tiår for alle de involverte kunstinstitusjonene. Derfor vil oppgaven også gi en historisk framstilling.

Da analysen av problemstillingen ikke bare omfatter beslutningsprosessen med endelig vedtak, men også iverksettingen, vil året 1999 være en naturlig avslutning i og med at undersøkelsen av AFF ble avsluttet det året. Med andre ord vil det si at denne empiriske undersøkelsen skal belyse problemstillingen ved hjelp av en sammenlignende case-studie over en periode på åtte år.

1.5.3 Kvalitativ metode

Det første som bør være klart når man starter med en undersøkelse av en sammenslåings- og tilslutningsprosess som er skissert ovenfor, er hvordan undersøkelsen skal gjennomføres og hvordan tolke resultatene. *"De metodevalg som treffes vil påvirke hvordan resultatene kan tolkes (Hellevik 1995 : 20)"*. Problemstillingene kan være mange, men grunnen til at en hypotese eller et spørsmål blir viktig å få besvart kan være av personlig interesse, eller at omgivelsene ønsker å få belyst en spesiell side ved en sak. I dette tilfelle er det personlig interesse for kunstutdanningen som ligger til grunn. Problemstillingen gir klarhet i hvilke spesifikke data som behøves for undersøkelsen. Den angir også hvilken metode som er relevant for hvilke enheter som skal undersøkes og egenskapene ved dem, variablene.

Ut fra tema ble problemstilling valgt. Spørsmålet nå blir hvilken metode som er relevant å bruke for å hente inn tilstrekkelig data til å analysere prosessen slik at problemstillingen

blir besvart så troverdig og objektivt som mulig. Det er allerede gjort klart at problemstillingen skal belyses ved hjelp av en sammenlignende case - studie som igjen vil tilsa en kvalitativ undersøkelsesmetode. Den kvalitative undersøkelsesmetoden kjennetegnes ved at undersøkelsesenheterne er få, men har mange egenskaper. (ibid :64) Aktørene i beslutningsprosessen var få og tidsrammen for prosessen var relativt begrenset slik at mulighetene var til stede for å oppfatte et mønster i helheten av egenskapene. Målet var å få en helhetsforståelse av temaet og problemstillingen. Arbeidet med undersøkelsen foregikk ikke så systematisk som innledningen til dette kapitlet tilsier. De ulike fasene gikk mer i hverandre slik at arbeidet med problemstillingen, datainnsamling og analyse foregikk omtrent samtidig. Hellevik (1995) sier at dette fleksible opplegget er typisk for kvalitative undersøkelser.

1.5.4 Datainnsamling og metode

For å sikre undersøkelsen nøyaktighet og relevans, må det innhentes informasjon. Denne informasjonen kan innhentes fra flere kilder. Metodene som brukes i kvalitative undersøkelser kan generelt sies å være: observasjon, dokumentanalyse, intervjuer og lydbåndopptak. (Ramsdal 1996 kap. 3.2, Silverman1993 : 9) En fjerde metode som Flyvbjerg nevner er feedback hvor foreløpige forskningsresultater blir testet ut og korrigert etter det. (Ramsdal 1996 kap.3.2) Den skriftlige informasjonen som forelå om sammenslåingen av kunsthøgskolene i Oslo og tilslutningen av NDA til HiØ var så omfattende at den mest relevante metoden var å belyse beslutningsprosessen ut fra en kvalitativ dokumentanalyse. Dvs. at relevante opplysninger blir trukket ut av innholdet som gjør det mulig å forstå de kategoriseringene deltakerne i undersøkelsen benytter. (ibid)

Når det gjaldt *kunsthøgskolene i Oslo* ble hovedmengden av det skriftlig materialet innhentet fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets arkiv som bestod av hele saksgangen med brev, utredninger og høringsuttalelser. Andre offentlige dokumenter fikk jeg gjennom Statens trykksakekspedisjon, Statens dokumentasjonssenter og biblioteket ved Høgskolen i Østfold. Omtale av hovedoppgaven til Christine Reitan fant jeg på Internett hvorpå jeg tok kontakt pr. telefon. Hun var meget positiv og sendte meg oppgaven. Noen utredninger og høringsuttalelser fikk jeg også tilsendt fra Kunsthøgskolen i Oslo. For å få ytterligere informasjon som kunne belyse problemstillingen sendte jeg ut et skriftlig spørreskjema til de fem kunsthøgskolene i Oslo.

Det skriftlige datamaterialet var så omfattende at formelle intervjuer ikke var nødvendig. På den måten ble saken fremstilt på en objektiv måte, og muligheten for at opplysningene kunne bli unøyaktige p.g.a subjektiv tolkning av saken ble unngått. Dette omtaler Hellevik (1995) som undersøkelseeffekt. Gjennom en mengde avisartikler som ble tilsendt fra hovedstadsavisene Vårt land, Dagsavisen, VG, Dagbladet og særlig Aftenposten kommer kunstinstitusjonenes aktører til orde slik at bildet av hele sammenslåing/samorganiseringsprosessen blir fullstendig.

Under innsamlingen av datamaterialet ble det mange samtaler med ulike instanser på telefonen som ga nyttige opplysninger om hvor og hva jeg skulle søke etter. Dette resulterte i at mye av det skriftlige materialet ble mottatt gjennom posten. Bare en reise ble foretatt til Oslo, og det var for å hente ut relevant materiale fra arkivet til KUF hvor Geir Ivar Tungesvik var til stor hjelp.

Fra arkivene til *NDA* og *HiØ* samlet jeg inn skriftlig materiale. Dette ble supplert hovedsakelig fra NDAs fagmiljø og Norsk Kulturråd. Meningen var å bruke det skriftlige materialet som et grunnlag for å foreta intervjuer av de aktuelle respondentene. Men under arbeidet med å trekke ut relevant informasjon til analyse av beslutningsprosessen, viste det seg at materialet var så omfattende at formelle intervjuer så ut til å være unødvendig. På den måten unngikk man den samme undersøkelseeffekten som er nevnt angående datainnsamlingen om kunstfaghøgskolene i Oslo.

Etter en tids arbeid med analysen, ble det klart at enkelte saker kunne dra fordel av ytterligere informasjon. Innhenting av denne informasjonen foregikk ved uformelle telefonsamtaler som igjen munnet ut i at to respondenter fra Akademi for figurteater uttalte seg skriftlig på to konkrete spørsmål. På den måten fikk jeg belyst alle forholdene som beslutningsprosessen berørte, og tilfredsstillende materiale som kunne gi svar på problemstillingen.

Det konkrete arbeidet med å hente inn datamaterialet bød ikke på store problemer i og med at grunnlaget for analysen av beslutningsprosessen var klart avgrenset i tid og rom, og at de to hovedaktørene, Norsk Dukketeater Akademi (NDA) og Høgskolen i Østfold (HiØ), var meget positivt innstilt.

Administrasjonen ved Akademi for figurteater ga tillatelse til å hente ut relevant informasjon fra arkivet om bakgrunnen for- og selve beslutningsprosessen. Sakspapirer og styreprotokoller ga godt innblikk i hvordan prosessen startet våren 1991.

Rapporter og annen skriftlig informasjon ble gitt av Norsk Kulturråds arkiv, Forening for figurteater/ UNIMA Norge og Mona Wiigs private arkiv (rektor ved NDA).

I søken etter datamateriale ble mange uformelle telefonsamtaler kilde til viktig utfyllende informasjon.

Den andre hovedaktøren, Høgskolen i Østfold ved Birgitta Næss, hentet selv ut fra arkivet det materiale som var relevant for oppgaven. Dette var tidsbesparende.

Til slutt ga henholdsvis tidligere og nåværende faglig leder Mona Wiig og Rolf Alme ved Akademi for figurteater skriftlig tilleggsinformasjon

Alle de ovennevnte dokumentene gav et solid utgangspunkt for å forstå vanskelighetene under beslutningsprosessene og ved iverksettingen, og forventninger om funn som støttet oppunder hypotesene og kategoriseringene deltagerne i undersøkelsen gjorde seg bruk av. Dette kom tydelig fram når det gjaldt problemer som oppstod både ut fra det kulturelle perspektivet og det instrumentelle perspektivet. For å teste ut resultatene av analysen, var ”feedback” en relevant metode. Sentrale personer med faglig innsikt ga tilbakemelding, og hjelp til å fortolke resultatene.

Innsamlingen av datamaterialet er gjort av en person. Av den grunn skulle det være lite sannsynlig at eventuelle systematiske feil har sneket seg inn ved behandlingen av materialet. (Hellvik 1995) Metoden som er brukt vil også kunne sikre høy reliabilitet, dvs. kravet til å sikre nøyaktighet i måten man operasjonaliserer på. (ibid) Reliabiliteten er det mulig å etterprøve p.g.a at operasjonaliseringen av den generelle teorien er presentert spesielt. Når det gjelder relevansen, validiteten som datamaterialet har for problemstillingen, vil dette kunne forsvares ut fra at det er blitt brukt flere datainnsamlingskilder hvorav datamaterialet er blitt brukt systematisk gjennom oppgaven for endelig å gi svar på problemstillingen ut fra et analytisk perspektiv.

1.6 Avgrensning

Denne oppgaven vil konsentreres om en del av høgskolereformen som er sammenslåingsprosessen, med vedtak og iverksetting, av kunsthøgskolene i Oslo og tilslutningen av Akademi for figurteater til Høgskolen i Østfold. En kvalitativ undersøkelse blir gjennomført over en periode på åtte år. Sammenslåingsprosessen strekker seg fra 1991- 1996, mens iverksettingsproblematikken blir undersøkt over en periode på tre år fra 1996-1999. Reformen på makronivå startet, som nevnt under pkt. 1.2, med Hernesutvalget som ble utnevnt den 22. juli 1987 og var opptakten til det endelige Stortingsvedtaket 18. Juni 1991. Men da det er sammenslåingsprosessen på mikronivå som er interessant for denne framstillingen er 1991 et mer naturlig utgangspunkt. De involverte kunstinstitusjonene har en historisk bakgrunn fra flere tiår tilbake og det blir hentet opplysninger fra dette materialet der det er av betydning for prosessen.

Sammenslåingen/samorganiseringen vil bli analysert ut fra beslutningsteori med hovedvekt på de politiske modeller. Det instrumentelle perspektivet og det institusjonelle perspektiv vil kunne forklare problemene både under prosessen og ved iverksettingen. Det legges vekt på å se sammenhengen mellom de forskjellige fenomenene som oppstår under hele undersøkelsesperioden.

1.7 Disposisjon

Kapittel I, innledningen, består av oppgavens tema og bakgrunn for tema som munner ut i en problemstilling. Teoridelen omhandler beslutningsprosesser med bl. a. vekt på beslutningsmodeller, rasjonalitet og iverksetting. Dette begrenses til de politiske modeller med (begrenset) rasjonelle aktører. Beslutningsprosessene vil videre bli belyst ut fra et institusjonelt og instrumentelt perspektiv. Ut fra hvert av de teoretiske vinklingene blir det framsatt hypoteser og forventninger om funn. Metod delen omhandler for det første det empiriske materialet. Deretter kommer en teoretisk gjennomgang av case-studie og den kvalitative undersøkelsesmetoden. Metod delen avsluttes med en beskrivelse av hvordan innhentet skriftlig datamateriale blir brukt som grunnlag for analysen.

Kapittel II, historikk, består av en historisk beskrivelse av utviklingen angående prosessene i Østfold og Oslo. Dette gjelder både fra kunstutdanningsinstitusjonenes side, og den politiske siden av saken.

Kapittel III: Beslutningsprosessene blir her drøftet med utgangspunkt i det foreliggende datamaterialet med påfølgende analyser ut fra det teoretiske grunnlaget, med konklusjoner og funn. Deretter blir det foretatt en sammenlignende case - studie av de to prosessene.

Kapittel IV: Avslutningsvis blir det foretatt en oppsummering av funn som er blitt gjort i denne oppgaven og i andre undersøkelser. Til slutt samles inntrykkene angående beslutningsprosessene i noen ord som bl. a. knyttes opp mot problemstillingen.

II HISTORIKK

2.1 Beskrivelse av utviklingsprosessen angående kunstfagutdanningen i Oslo

Tidspunktet for når den historiske beskrivelsen skal begynne, har jeg valgt i og med at Norsk Kulturråd nedsatte en komite for å utrede høyere utdanning for kunstnere i 1965. Utredningen er en gjennomgang av de ulike kunstinstitusjoner i hele landet, og hvordan man kunne tenke seg den fremtidige organiseringen av den høyere kunstutdanningen. Det som er relevant i denne oppgaven er de fem kunstfaghøgskolene i Oslo, og historikken vil av den grunn konsentreres om disse kunstutdanningsinstitusjonene. En del historikk er allerede presentert, men jeg har valgt å ta med deler av det som er nevnt ovenfor for å få et helhetlig bilde av den historiske sammenhengen. Det samme vil gjelde for Akademi for figurteater.

Komite nedsatt av Norsk Kulturråd 1965

Den 11. juni 1965 vedtok Norsk kulturråd å nedsette en komite for høgre utdanning av norske kunstnere. Oppnevningen ble godkjent av Kirke- og undervisningsdepartementet i brev av 12. juni samme år.

Det ble oppnevnt seks medlemmer til komiteen, Thorbjørn Rodahl fungerte som formann.

Komiteens mandat var å gi en oversikt over den daværende utdanningssituasjonen for kunstnere og ta stilling til forslag om utbygging og reformer. Komiteen skulle også komme med forslag til organisering og plassering av de nødvendige institusjoner, og eventuelt samarbeid med universitetene og høgskolene.

Kunstutdanningen, status 1965

- Statens akademi for malere og billedhoggere (opprettet i 1909), i dag Statens Kunstakademi, var den eneste skolen med full statlig finansiering.
- Statens håndverks- og kunstindustriskole i Oslo (opprettet i 1818) ble ansett som den viktigste forskolen til Kunstakademiet.
- Statens teaterskole (opprettet i 1952) i Oslo var en selvstendig utdanning som ikke var tilknyttet noe teater.

- I sceniske fag som opera og ballett opprettet den Norske opera, i samarbeid med Statens teaterskole, en toårig operaklasse i 1964 samt en egen ballettskole med adgang for alle til å melde seg på til opptaksprøve.

Skolene ble finansiert på grunnlag av elevpenger og med små tilskudd fra stat og kommune.

Et felles senter for kunstarnenes utdanningsinstitusjoner

Komiteen ga en grundig orientering om de forskjellige kunstarnenes utdanninger både faglig, organisatorisk og m.h.t lokalisering. Alle skolene hadde et trekk felles: De manglet plass.

Komiteen mente at ingen av de eksisterende utdanningsinstitusjonene dekket dagens behov. De så det nødvendig med en utbygging, fortrinnsvis et nytt felles senter for kunstutdanningen. Komiteen mente også at enkelte utdanningsinstitusjoner burde være autonome enheter, men at en felles administrasjon kunne være hensiktsmessig for å kunne løse praktiske oppgaver. Et slikt senter burde etableres i nærheten av eller i tilknytning til universitetsmiljøet i Oslo. Det ble også anbefalt at et slikt senter skulle følge det vanlige styre- og organisasjonsmønster som var for universiteter og høyskoler i Norge.

Etter komiteens oppfatning var det praktiske fordeler ved en koordinert og samlet utbygging av kunstinstitusjonene i et felles anlegg. Et slikt prosjekt ville kunne gi store muligheter for bygningsmessig rasjonelle og økonomisk fordelaktige løsninger. Et slikt senter ville også gi driftsmessige fordeler som i seg selv ville innebære betydelige besparelser. Det viktigste, mente komiteen, var ikke de økonomiske fordelene, men de store mulighetene et slikt senter kunne gi kunsten og kunstutdanningene gjennom gjensidig impulsutveksling i et levende og spennende miljø.

Politisk vilje

Komiteen hadde stor grunn til å tro at forslaget om å bygge et utdanningscenter for kunstfag ville få bred politisk tilslutning i og med at Arbeiderpartiet i sitt arbeidsprogram for perioden 1966-69 under avsnittet "Kunst og kunstnere" programfestet forslaget: "*Det tas sikte på å skape et felles utdanningscenter for kunstnere*". Høyre la fram lignende

forslag som debattgrunnlag i ”Betenkning om kunstutdannelse” i utredningsserien ”Utdannelsessamfunnet”.

Kunstutdanningen, status 1993

I tiden som gikk etter innstillingen til komiteen 1965 om høgre utdanning, kom det ikke til noen umiddelbare politiske vedtak som kunne tilsi at det skulle bygges et utdanningssentra for kunstnere. Men hver enkelt kunstutdanning kjempet videre for sin eksistens og status. Dette ga seg utslag i at på 90 – tallet hadde vilkårene for kunstutdanningen forandret seg en del.

- Statens håndverks- og kunstindustriskole (SHKS) ble opprettet i 1818 og fikk høgskolestatus i 1982. SHKS er en frittstående statlig høgskole, direkte underlagt departementet med vedtekter fastsatt i Kgl. res.
- Statens kunstakademi (SKA) ble opprettet 1909 og er en frittstående statlig høgskole. I 1956 ble akademiet direkte underlagt Kirke- og undervisningsdepartementet.
- Statens balletthøgskole ble opprettet i 1979 og er en frittstående statlig høgskole, direkte underlagt departementet med vedtekter fastsatt i Kgl. res.
- Statens operahøgskole ble opprettet i 1964 og er en frittstående statlig høgskole direkte underlagt departementet med vedtekter fastsatt i Kgl. res.
- Statens teaterhøgskole (STH) ble opprettet i 1952 og er en frittstående statlig høgskole direkte underlagt departementet med vedtekter fastsatt i Kgl. res. (Utredning, Oslo 1993: 13-19)
- Norsk Dukketeater Akademi, prøveprosjektet startet i 1991 og forventes avsluttet 1994. Er økonomisk støttet av Norsk kulturråd

Dette var situasjonen for de fem kunstfaghøgskolene i Oslo og Norsk dukketeater akademi da alle høgskolene i Norge skulle reorganiseres inn i et ”norgesnett”.

2.2. Norgesnett

På politisk nivå ble Ottosenkomiteen oppnevnt 3. desember 1965 og avga fem innstillinger fra 1966 til 1970 som ble fulgt opp i St. meld. nr. 17 (1974 –75) ”Om den videre utbygging og organisering av høgere utdanning”. 20 år senere i St. meld. nr. 19 (1986 – 87), tilleggsmelding til St. meld. nr. 66 (1984 –85) om høyere utdanning, ble det foreslått å

oppnevne et bredt sammensatt utvalg for å vurdere organisering og prioritering i høgere utdanning. (NOU 1988 :28)

2.2.1 NOU 1988 : 28, Med viten og vilje

Ved Kgl. res. av 22.juli 1987 ble Universitets og Høgskoleutvalget utnevnt som et utvalg under Kultur og Vitenskapsdepartementet. Utvalget bestod av elleve medlemmer med Gudmund Hernes som leder (Hernesutvalget). Hernesutvalget leverte sin innstilling NOU 1988 : 28, Med viten og vilje 9. September 1988, og representerte initiativfasen til ”Norgesnettformen”. (NOU 1988 : 28 : 228)

Utvalgets mandat bestod i hovedtrekk av å vurdere:

- de høgre utdanningsinstitusjonenes framtidige oppgaver i utdanning og forskning.
- hvilke mål som bør settes fram mot år 2000 – 2010.
- å foreslå nødvendige endringer når det gjelder organisering av høgre utdanning og forskning i universitets- og høgskolesystemet.
- å foreslå nødvendige endringer når det gjelder ressursbruk til og innenfor høgre utdanning.
- å vurdere formene for samarbeid, arbeidsdeling og konkurranse mellom institusjonene og institusjonenes interne organisering, ledelse og styring, med sikte på mer effektiv utnyttelse av ressursene. (NOU 1988 : 28 : 229)

Institusjonsstruktur

I 1987 var det i alt 200 institusjoner innenfor høgre utdanning i Norge, inkludert private høgskoler og underavdelinger. Utviklingen hadde gått i motsatt retning (mot flere små institusjoner) enn hva ”Ottosenkomiteen” anbefalte: ”*at alt etablerte utdanningsinstitusjoner bør danne utgangspunkt for slike regionale utdanningsentra der det er mulig (NOU 1988 : 28 : 107).*”

OECD sin gjennomgang og rapport om norsk utdanningspolitikk fra 1988 understreket det problematiske ved utviklingen fram mot mange og små høgskoleenheter. Ut fra dette tok Hernesutvalget initiativ til et ”Norgesnett” som skulle være et integrert nettverk for høgere utdanning og forskning.

Knutepunkt

Knutepunktene i dette nettverket skulle dannes av institusjoner med en viss størrelse, og måtte dermed dannes gjennom ulike samlokaliserings- og sammenslåingstiltak.

2.2.2 Kunstutdanningen i Norgesnett

I NOU 1988 : 28 står det ikke så mye om kunstutdanningen. Deler av den blir nevnt under punktet om forslag til sammenslåinger. Sammenslåing ble i dette tilfelle brukt som samlebetegnelse for samlokalisering og nærmere faglig samarbeid og integrering. Hernesutvalget foreslo at det ble iverksatt utredningsarbeid med henblikk på å slå sammen eller utvikle tettere samarbeidsformer mellom institusjoner både for universitetssektoren i Bergen og den regionale sektor i Oslo (som er relevant for denne oppgaven), som Statens teaterhøgskole, Statens balletthøgskole og Statens operahøgskole.

(NOU 1988 : 28 : 116 og 117)

2.2.3 St. meld. Nr. 40 (1990 – 91), Fra visjon til virke

Denne meldingen bygger på flere regjeringsoppnevnte utvalg, men den viktigste er NOU 1988 : 28, Med viten og vilje, som ga det mest generelle og omfattende bidrag til bakgrunns materialet. St. meld. Nr. 40 (1990 – 91) er en tilråding til Kirke- utdannings- og forskningskomiteen av 19. april 1991. Den ble godkjent i statsråd samme dag.

Utvalget klargjør ”Norgesnett – begrepet” på den måten at det gir uttrykk for ambisjoner om å samle alle institusjonene innen høgre utdanning og forskning i Norge i ”*et integrert system med sikte på å heve samlet kvalitet ved arbeidsdeling mellom og sammenfelling av lærestedene i et mer spesialisert og bedre integrert hele (St. meld. Nr.40 1990 - 91 : 22)*”.

To viktige termer i Norgesnettbegrepet er forbindelseslinjer og knutepunkt.

Ved behandling av St. meld. Nr. 40 sluttet stortinget seg til at alle høgre utdanningsinstitusjoner skulle inngå i et nasjonalt program for faglig utvikling, samarbeid og arbeidsdeling. Stortinget ga videre sin tilslutning til at antallet høgre utdanningsinstitusjoner skulle reduseres gjennom integrering i nye høgskolesentra eller andre utdanningsinstitusjoner. Det ble ikke avklart hvor mange sentra, størrelsen på disse, lokalisering eller faglig profilering. (Utredning, Oslo 1993 : 10)

2.2.4 Kunstutdanningen i St. meld. Nr. 40 (1990 – 91)

I St. meld. Nr 40 er de kunstfaglige høgskolene i liten grad behandlet. I et avsnitt under punkt 4.2.1 som omhandler samarbeid og arbeidsdeling mellom universitets- og høgskolesektoren gis det uttrykk for følgende: *”Høgskolene for scenekunst, kunsthåndverksskolene og kunstakademiene er verken med i det regionale høgskolesystemet eller definert som vitenskapelige høgskoler. Virksomheten har faglig slektskap til Arkitektthøgskolen og Norges musikkhøgskole, som har musikkonservatoriene som naturlig faglige samarbeidspartnere. Disse institusjonene har sitt spesielle særpreg utfra at de gir utdanning for kunstnerisk virke og ikke primært er teoretisk orientert. Dette innebærer at slike utdanninger har sine spesielle behov. Også disse institusjonene vil ha mye å hente ved økt faglig samarbeid med universiteter og andre høgskoler. Det er naturlig at det etableres samarbeid, for eksempel mellom musikkonservatoriene, musikkvitenskap ved universitetene og Norges musikkhøgskole. En del av disse utdanningene bør bl. a. styrke sin teoretisk komponent ved å knytte seg an til teoretisk sterke fagmiljø innenfor relevante fagområder som kunsthistorie og teatervitenskap.*

I forbindelse med ønsket om større integrasjon av disse høgskolene i Norgesnett vil departementet se på om også slike høgskoler bør vurderes med sikte på tettere samarbeid eller sammenslåing med andre høgskoler, eller universiteter. Musikkonservatoriene, som er en del av det regionale system, har ved sitt rektorkollegium lagt fram interessante synspunkter om sin rolle i Norgesnett. Også de andre institusjonene som gir utdanning for kunstnerisk virke bør komme med innspill om hvilken rolle de bør ha i det framtidige utdanningssystemet (St. meld. nr. 40 1991 – 90 : 29)”.

2.2.5 St. meld. nr. 61 (1991 – 92), Kultur i tiden

I denne meldingen heter det at all høyere utdanning står overfor store utfordringer i tiden framover, så også den kunstfaglige. Kulturmeldingen gir videre uttrykk for at det er ønskelig med en større grad av integrasjon av de kunstfaglige høgskolene i det øvrige utdanningssystemet, og at disse skolene vil bli vurdert med sikte på tettere samarbeid eller sammenslåinger med andre høgskoler eller universiteter. (Utredning, Oslogruppen 1993 : 11 og 12)

2.2.6 Kunstfaglig utdanning innen Norgesnett og en ny høgskolestruktur.

I St. meld. nr. 40 (1990 – 91) ber departementet om innspill fra kunstfaghøgskolene om hvilken rolle de bør ha i det framtidige utdanningssystemet (punkt 4.2.1). Kunstfaghøgskolene ønsket å kanalisere sitt innspill om dette gjennom et nyopprettet Nasjonalt råd for kunstfaghøgskolene. Nasjonalt råd ble stiftet 7. november 1991 av: Kunstakademiene i Trondheim, Bergen og Oslo, Statens høgskoler i opera, ballett, teater, kunsthåndverk og design og Statens håndverks- og kunstindustriskole. Ti vedtekter ble enstemmig vedtatt på konstituerende rådsmøte 07.11.91.

Kirke- og undervisningskomiteen bad departementet spesielt i Inst. nr. S. 230 1990-91 å utrede hvordan de kunstfaglige høgskolene kunne inngå i Norgesnett. Kirke- undervisnings- og forskningsdepartementet (KUF) vedtok å nedsette tre utredningsgrupper for å vurdere de aktuelle institusjonene i Bergen, Oslo og Trondheim. Dette ble gjort kjent i brev av 02.04.92 til 19 utdanningsinstitusjoner og forbund. KUF sier i samme brev at modeller for institusjonelt samarbeid innen høgre kunstfaglig utdanning kan omfatte både universitetssektoren og den regionale høgskolesektoren (de nye høgskolesentra) og bør ta utgangspunkt i institusjoner som finnes i dag. Frist for forslag på medlemmer til utredningsgruppene ble satt til 01. 01. 92 (Brev fra KUF 02.04.92)

Det vil her konsentreres om utredningen for Osloregionen da dette er relevant for denne oppgaven.

Oslogruppen bestod av følgende utdanningsinstitusjoner

Statens: kunstakademi, håndverks- og kunstindustriskole, balletthøgskole, operahøgskole teaterhøgskole, Norges musikkhøgskole, Østlandets musikkonservatorium, Arkitekthøgskolen i Oslo og Universitetet i Oslo med institutt for musikk og teater, og for arkeologi, kunsthistorie og numismatikk.

Kunstinstitusjonene stilte seg positive til KUFs utspill om å utrede den høyere kunstutdanningen i Norge. På bakgrunn av innkomne forslag oppnevnte departementet representanter til utredningsgruppen som kom til å bestå av i alt elleve representanter. Leder var Toril Railo, Universitetet i Oslo, og sekretærarbeidet ble utført av Universitet i Oslo.

Innstillingen for Oslogruppen ble lagt fram i mars 1993. Departementet sendte utredningen ut til høring til relevante institusjoner og organisasjoner med høringsfrist 1. september 1993.

På bakgrunn av Oslogruppens utredning foretok Kirke-, undervisnings- og forskningsdepartementet et valg angående en sammenslåingsmodell for kunstfaghøgskolene i Oslo som resulterte i at det ble opprettet et koordineringsutvalg for sammenslåing av Statens: håndverks- og kunstindustriskole, kunstakademi, balletthøgskole, operahøgskole og teaterhøgskole. De andre utdanningsinstitusjonene har liten relevans for oppgaven, men kan bli nevnt ved en senere anledning

2.3 Beskrivelse av arbeidet med sammenslåingen av Statens balletthøgskole, Statens operahøgskole, Statens teaterhøgskole, Statens kunstakademi og Statens håndverks- og kunstindustriskole til "Kunsthøgskolen i Oslo".

2.3.1 Samlokalisering

Statens operahøgskole som i 1990 var lokalisert på Tjuvholmen i Oslo hadde sterke ønsker om å få lokaliteter i eller i forbindelse med det nye operahuset som eventuelt skulle bygges på Vestbanetomten i Oslo. Hernesutvalgets forslag var å slå SOH, SBH og STH sammen til en scenekunsthøgskole. SOH var den aktive pådriveren for å få en avklaring fra departementet om en eventuell samlokalisering, samorganisering. Gudmund Hernes sier i et brev av 15.01.91 at i tillegg til disse tre scenekunsthøgskolene var SKA, Arkitekthøgskolen i Oslo og Østlandets musikkonservatorium også på jakt etter nye lokaler. Romsituasjonen ved SHKS var også vanskelig. *"En tanke kan derfor være å samlokalisere flere av disse institusjonene i et høgskolesenter (brev fra Hernes 15.01.91).* SOH var positiv til en slik løsning.

2.3.2 Utredninger

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet uttrykte et ønske (i brev 02.04.92) om å nedsette tre grupper, deriblant Oslogruppen, som skulle utrede høgre kunstfaglig utdanning innen Norgesnett og en ny høgskolestruktur. Kunstfagskolene i Oslo kom med sine

betenkninger til KUF, men felles for dem alle var at de så positivt på at utredningsarbeidet skulle komme i gang.

I og med at romproblemene var så store, fortsatte arbeidet med stadige henvendelser til departementet med forslag til forskjellige samlokaliseringsmodeller for scenekunstscolene SOH, SBH, STH og musikkinstusjonene Østlandets musikkonservatorium ØMK og Norges musikkhøgskole NMH. En arbeidsgruppe oppnevnt i mars 1992 av Det regionale høgskolestyret for Oslo og Akershus, la fram en innstilling om den framtidige organisering av høgskolene i Oslo og Akershus med konkrete forslag til hvor et kunstfaglig senter skulle ligge.

I brev av 07.09.92 fra KUF fikk de tre regionene Bergen, Trondheim og Oslo mandat til å komme med forslag til modeller for samarbeid og vurdere muligheter for lokalfellesskap innen sin region. De fem kunstfaghøgskolene SOH, SBH, STH, SKA og SHK og musikkinstusjonene ØMK og NMH fikk da et seriøst arbeidende utvalg å komme med innspill til.

Nasjonalt råd ønsket en endring i premissene for utredningsarbeidet bl.a. slik at *”det kulturpolitiske perspektivet på disse utdanningene presiseres som grunnleggende for utredningsarbeidet (brev av 24.04.92)”*. Det ble også ønsket en endring i mandatet slik at arbeidet på fritt grunnlag kunne anwise organisatoriske løsninger og modeller som skulle oppfylle de kunstfaglige målsettingene

Oslogruppen avleverte sin innstilling 26. april 1993 med forslag om ulike modeller for samarbeid, samlokalisering og sammenslåinger. Innstillingen ble sendt ut til høring med frist 1. september 1993.

Departementets merknad til innstillingen var at *”når de ulike organiseringsmodellene for sammenslåing av kunstfaglige høgskoler skal vurderes, vil departementet bemerke at en opprettholdelse av alle de nåværende høgskolene som selvstendige institusjoner ikke er aktuelt (brev fra KUF 18.05.93)”*.

2.3.3 Sammenslåing

Under et møte den 12.12.94 med statsråd Hernes, statssekretæren, representanter for høgskoleavdelingen og representanter for SOH, SBH, STH, SHKS og SKA ble blant annet fremdriftsplanen for samorganiseringen av de fem kunsthøgskolene diskutert. Hernes mente at ettersom Stortingsbehandlingen av Statsbudsjettet for 1995 ikke medførte noen merknader til forslaget om å slå sammen de fem kunsthøgskolene i Oslo, og at Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen i Budsjett – inst. S. nr. 12 1994/95 ikke hadde noen innvendinger, var det bare å sette i gang prosessen.

Dette resulterte i at det ble nedsatt et utvalg som skulle utrede hvordan den nye skolen organisatorisk og administrativt skulle innrettes.

2.3.4 Koordineringsutvalg

I brev av 17.01.95 ba Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet Statens: håndverks- og kunstindustriskole, kunstakademi, balletthøgskole, operahøgskole og teaterhøgskole å opprette et koordineringsutvalg med oppgave å foreslå administrasjonsordning (frist 01.04.95), styringsordning (frist 01.08.95) og struktur / avdelingsordning (frist 01.10.95). Koordineringsutvalget ble konstituert 09.02.95. Departementet la opp til at den nye høgskolen i Oslo skulle etableres 01.08.95. Koordineringsutvalget ba om utsettelse for sin innstilling. I brev av 27.03.95 forlenget departementet fristen slik at koordineringsutvalget kunne avgi en samlet innstilling vedrørende samorganiseringen 01.10.95. Departementet utsatte samorganiseringen til endelig å skulle gjelde fra 01.08.96.

Utvalget bestod av 13 medlemmer med representanter fra skolene, tjenestemannsorganisasjonene og studentene. Leder: Erik Anthonisen. Utvalget la fram sin innstilling 28.09.95.

Følgende innstillinger var et ledd i koordineringsutvalgets arbeid:

- I.** Utredning angående eventuelle faglige gevinster for de tre scenekunstscolene (ballett, opera og teater) ved samorganisering / samlokalisering.
- II.** Utredning angående faglige gevinster for Statens håndverks- og kunstindustriskole og Statens kunstakademi.
- III.** Bibliotekfunksjonen

Høringsuttalelser

Høringsuttalelsene stilte mange kritiske spørsmål angående bl.a. om det å slå sammen SKA og SHKS med scenekunsthøgskolene. Det framkom også protester fra fire av de fem involverte skolene mot at samorganiseringen i det hele tatt skulle finne sted. Operahøgskolen var unntaket. Høringsuttalelsene ga også uttrykk for at sammenslåingen ikke ville skape bedre forutsetninger for skolenes arbeid og heller ikke for kvalitet og faglig utvikling. På tross av gjentatte forsøk fra flere hold med å få departementet til å gjøre om sitt vedtak med å slå sammen de fem kunstfaghøgskolene til en, stod departementet fast ved sitt vedtak om sammenslåing.

2.3.5 Opprettelse av Kunsthøgskolen i Oslo

I brev av 12.04.96 fra Kirke- undervisnings- og forskningsdepartement ble de fem høgskolene innen scenekunst, billedkunst, kunsthåndverk og design orientert om at skolene skulle samorganiseres til en høgskole fra 1. august 1996. Den nye høgskolens navn ville bli Kunsthøgskolen i Oslo.

I det samme brevet la departementet føringer for opprettelse av styringsordninger og organisering (med overgangsordninger) av høgskolen. Departementet ville også vurdere å fremme forslag til endring av § 1 i lov om universiteter og høgskoler slik at den også ville omfatte de to nye høgskolene i Oslo og Bergen. (Brev fra KUF 12.04.96)

I brev av 22.05.96 til de fem kunstfaghøgskolene fastsettes styrets sammensetning samt et utarbeidet reglement for styre, styringsorganer og utvalg ved den nye Kunsthøgskolen i Oslo. Det gjaldt nå å få de fleste formaliteter på plass til den offisielle datoen for sammenslåingen og samorganiseringen.

2.4 Prosessen med å etablere utdanning i figurteater på høgskolenivå

2.4.1 Samarbeid på nordisk basis.

Gjennom mange år har det vært arbeidet med å etablere permanente utdanningstilbud innen dukketeater både nasjonalt og i Norden. Prøveprosjektet ved Marionetteatern i Stockholm (1976-1978) ga næring til og forståelsen av et stort behov for denne type utdanning på høyere nivå i Norden. Siden da har det vært et målrettet arbeid for å få dette til. Dukketeatrets internasjonale organisasjon UNIMA (Union Internationale De La

Marionette) og Nordisk Teaterkomite (NTK) har vært pådrivere av stor betydning. (M. Wiig, CV) Men på tross av det store engasjementet fra de forskjellige dukketeatermiljøene i hvert enkelt land i Norden, lyktes det ikke å få til noen samnordisk utdanning.

2.4.2 Norsk dukketeater

I Norge har ikke dukketeatret særlig lange tradisjoner. Det regnes til vanlig at det profesjonelle dukketeatret kom til landet i 1949, da malerinnen Jane Mykle og forfatteren Agnar Mykle, som begge hadde gjennomført et års studium hos den franske dukketeaterkunstneren Mascel Temporal i Paris, hadde kommet tilbake til Norge. I 1952 ble Folketeatret i Oslo sete for en profesjonell dukketeatergruppe hvor Jane og Agnar Mykle var sentrale personer gjennom to sesonger. Dette ble starten på landets eneste dukketeaterinstitusjon, underlagt Oslo Nye Teater, med fast scene og kontinuerlig drift fra 1952 til nå. Norge har altså ikke hatt profesjonelt dukkeinstitusjonsteater i mer enn femti år. I mange av disse årene har skuespillerne søkt til utlandet for å få utdanning. Et av de første steg på veien mot en organisert formell utdanning her til lands, var et halvt års aspirantkurs som ble arrangert av Oslo Nye Teater i 1969. (M. B. Simonsen, 1990)

2.4.3 Ulike forsøk på utdanning i dukketeater

Det ble arbeidet intenst for å få etablert en dukketeaterutdanning både i Norge og Norden for øvrig. Riksteatret startet en treårig utdanning for dukkespillere i 1976. (M. Wiigs CV) Videre ble det i de påfølgende årene gitt kurser på forskjellige nivåer for at dukkespillerne skulle kunne perfektionere seg i faget. På midten av 80-tallet ble det gjort forsøk på å legge en treårig grunnutdanning til teaterhøgskolen i Oslo. Men til tross for mange positive signaler fra de involverte parter kom det ikke noe ut av saken. (Bjerketvedt, 1999)

2.4.4 Prøveprosjektet Norsk Dukketeater Akademi

I 1989 bevilget Norsk kulturråd penger til en utredning som skulle se på mulighetene for å få i gang et senter for utprøving av metoder og utdanningsmodeller med sikte på en permanent utdanning i dukketeater. Utredningen "Et nasjonalt utdanningscenter for dukketeater" ble lagt fram våren 1990. (M. B. Simonsen, 1990) Utredningen konkluderte med å anbefale å starte med et prøveprosjekt. Norsk kulturråd ga klarsignal i form av økonomisk støtte til å sette i gang prøveprosjektet Norsk Dukketeater Akademi (NDA) som ble offisielt åpnet 31. august 1991.

Det overordnede målet for NDA var å etablere en permanent høgskoleutdanning. De søkte Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet den 30.03.93 om høgskolestatus. Det som skjer videre er at Kulturdepartementet ber i brev av 01.03.94 Norsk kulturråd om en evaluering av prøveprosjektet. Denne blir avlevert av Mie Berg Simonsen 31.07.94 med anbefaling om å opprette en permanent figurteaterutdanning i Norge.

2.4.5 Planlegging

Under budsjettbehandlingen høsten 1994, i et budsjettforlik mellom AP, SV og KrF, bevilget Stortinget 2.3 mill. kr. til videreføring av prøveprosjektet til permanent utdanning, samt videreutdanningen 1995/96. Flertallet i Kirke-, utdannings-, og forskningskomiteen forutsatte at Norsk Dukketeater Akademi ble en del av en eksisterende utdanningsinstitusjon, og i Budsjettinnstilling S. nr. 12 (1994-95) er det presisert at flertallet *"ser ei innlemming i Høgskolen i Østfold som det mest aktuelle alternativ (Foreløpig rapport 1995 : 5)"*.

"På dette grunnlag har Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet bestemt at statlig utdanning i Figurteater fra høsten 1995 blir samorganisert med Høgskolen i Østfold, og i brev av 22.02.95 har KUF meddelt de berørte instanser (Norsk Dukketeater Akademi, Høgskolen i Østfold, Statens håndverks- og kunstindustriskole og Statens teaterhøgskole) at det bør nedsettes en planleggingsgruppe som skal gi tilråding om faglig samarbeid, intern organisering, kompetansekrav til fagpersonell m.v. (ibid)".

En slik planleggingsgruppe ble nedsatt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF) (brev 20.04.95) og bestod av to representanter for HiØ, to for NDA og tre for annen kunstfaglig utdanning. Senere ble det knyttet tre observatører til gruppen, en fra NDA og to fra HiØ.

2.4.6 Foreløpig rapport

Tidspresset var stort, fordi frist for innlevering av gruppens arbeid ble satt til 1. juli 1995. KUF samtykket i at fristen for den foreløpige rapporten ble utsatt til 15.07.95. Planleggingsgruppen konsentrerte seg om de forhold den mente hadde størst betydning for departementets arbeid med statsbudsjettet for 1996, med vekt på:

"- organisering, innpassing av Norsk Dukketeater Akademi i Høgskolen i Østfold

- administrative tjenester

- budsjett, (herunder lokaler antall stillinger etc.) (Foreløpig rapport avgitt 14.07.95 : 6)".

2.4.7 Endelig rapport

Etter at den foreløpige rapporten ble avgitt 14. juli 1995, fortsatte planleggingsgruppen sitt arbeid med: studieopplegg, studentopptak, tilsettingsformer, arealbehov/lokalisering og mer detaljert drøfting av den organisatoriske tilpasningen. Etter endt arbeid leverte gruppen sluttrapporten om *"Planlegging av utdanning i figurteater ved Høgskolen i Østfold. Tilrådinger avgitt av en planleggingsgruppe, oppnevnt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Endelig rapport 1. november 1995."*

2.4.8 Tilslutning av Norsk Dukketeater Akademi til Høgskolen i Østfold

Den 01.01.96 ble Norsk Dukketeater Akademi formelt knyttet til Høgskolen i Østfold. Den treårige grunnutdanningens formelle navn ble Høgskolen i Østfold/Akademi for figurteater. Akademiet ble fortsatt liggende i Gamlebyen i Fredrikstad, der Fredrikstad kommune stilte Gamlebyen skole til disposisjon for figurteaterutdanningen. Gamlebyen skole ble rehabilitert og bygget på, slik at den ble hensiktsmessig for figurteaterutdanningens formål. Innvielsen av skolen skjedde 31.08 98, på dagen 7 år etter at det treårige prøveprosjektet Norsk Dukketeater Akademi ble satt igang. (M. Wiig, CV). I perioden fram til det nye bygget ble tatt i bruk, foregikk undervisningen i Mulvadgården, som under prøveprosjektet.

Om tilknytningen av Akademi for figurteater til Høgskolen i Østfold heter det i brev 22.02.96 fra KUF blant annet at *"figurteaterutdanningen organiseres som en egen enhet, Akademi for figurteater, direkte under høgskolens styre, og at utdanningen skal ha et eget styre med ekstern representasjon (Planlegging av figurteaterutdanning ved HiØ 22.02.96)".* KUF presiserer i det samme brevet at det er Høgskolen i Østfold, og ikke Norsk Dukketeater Akademi, som bevilges midler og tildeles stillinger til figurteaterutdanningen fra og med 1996.

III BESLUTNINGSPROSESSENE

I denne delen av oppgaven vil tilslutningen av NDA til HiØ bli behandlet som en beslutningsprosess. Det samme gjelder for sammenslåingen av de fem kunsthøgskolene i Oslo: SKA, SHKS, SBH, SOH og STH til KIO. For det første skal det gjøres forsøk på å forklare beslutningsprosessen og å sette fokus på hovedmomentene når det gjelder saksinnholdet. For det andre vil det bli forsøkt å forklare deltakernes innflytelse på saksinnholdet og den endelige beslutning. Dette vil kunne gi grunnlag til å sammenligne beslutningsprosessene i Østfold og Oslo.

Sammenslåingen/samorganiseringen av kunstinstitusjonene ble initiert av KUF som er den politiske administrative ledelsen av hele prosessen. Dette innebærer også at KUF kan styre deltakelsen i ulike utredningsutvalg. KUF står som overordnet leder av prosessen med tilslutningen av NDA til HiØ, men HiØ er den direkte forhandlingspartner. Med andre ord er det et hierarkisk forhandlingsystem i Østfold. Kunstfaghøgskolene i Oslo har KUF som direkte forhandlingspartner.

Utgangspunktet for sammenslåingen/samorganiseringen av kunstinstitusjonene var høgskolereformen som ble satt ut i livet på grunn av et sentralt politisk problem; at det var for mange små høgskoleenheter. Alle høgre utdanningsinstitusjoner skulle inngå i et nasjonalt program som bestod av faglig utvikling, samarbeid og arbeidsdeling. Saksinnholdet i sammenslåingsprosessen av kunstinstitusjonene var å innføre en ny styringsstruktur som skulle bestå av en sentral administrasjon som skulle være overordnet den enkelte enhets interne styringsfunksjoner.

Prosesen vil vise hvordan de ulike aktørene vil forsøke å påvirke saksinnholdet ved stadig å ta ulike initiativ i forhold til forhandlingene. Hvilken innflytelse deltakerne har på prosessen vil kunne belyses ved hjelp av beslutningsteori, de politiske modeller.

3.1 Prosessen med tilpassing og tilslutning av Norsk Dukketeater Akademi til Høgskolen i Østfold

Som utgangspunkt for beslutningsprosessen har jeg valgt året 1991 da prøveprosjektet Norsk Dukketeater Akademi startet. NDA søkte KUF om høgskolestatus våren 1993 og dette kan ses på som oppstarten til det konkrete arbeidet med NDAs tilslutning til HiØ.

3.1.1 Strategisk plan for Høgskolen i Østfold 1994-98

I søknaden om høgskolestatus for Norsk Dukketeater Akademi, som ble sendt KUF våren 1993, ble tilknytning til avdeling for lærerutdanning og praktiske og estetiske fag foreslått som et mulig alternativ. Høgskolene i Østfold var i den perioden under omlegging. Fra å være fem selvstendige høgskoler skulle de bli samlet under en fellesadministrasjon, Høgskolen i Østfold, som formelt var i funksjon fra 01.08.94. Høgskolestyret la fram et forslag om å innlemme Norsk Dukketeater Akademi i denne nye høgskolen. I en merknad ba flertallet i Stortingets Kirke- og undervisningskomite departementet å ha dette som siktemål. (Inst. S. nr. 12, 1993-94).

I høgskolestyret ble det arbeidet med faglig oppgradering, omorganisering og samarbeidsformer i forbindelse med høgskolereformen. Det ble opprettet faglige planleggingsgrupper. (styremøte 15.09.93) Mandatet ga uttrykk for at det skulle legges vekt på framtidig fagprofil. Hver faggruppe skulle dessuten gi en beskrivelse av hvilke satsningsområder avdelingene skulle ha. Det skulle redegjøres for hvilken kompetanse som fantes utenfor høgskolen som det kunne inngås samarbeid med. Norsk Dukketeater Akademi ble bedt om å ta del i dette arbeidet som kunne ha betydning for videreføringen av prøveprosjektet. (Forord, Strategisk plan HiØ 1994-98).

Avdeling for lærerutdanning og praktisk - estetiske fag

Det ble lagt ned betydelig arbeid i de ulike faggruppene. Avdeling for lærerutdanning la fram en tabell over de undervisningstilbudene og studieretningene som var deres ansvarsområde. Det ble foreslått at det eventuelle studiet ved dukketeaterakademiet kunne bli innlemmet i avdeling for lærerutdanning med et studieomfang på 60 vekttall og 12 studieplasser. Det ville i så fall bli opprettet en studielederfunksjon og et studieråd for hver av de aktuelle lærerutdanningene og for en eventuell utdanning i figurteater. Høgskolestyret mente også at organisatorisk skulle NDA være tilknyttet avdeling for lærerutdanning, forutsatt at Stortinget vedtok at dukketeaterakademiet skulle inn i høgskolesystemet.

Utredningsutvalg

Høgskolestyret ønsket en avklaring og oppnevnte i møte 20.04.94 et utvalg til å vurdere hvordan Norsk Dukketeater Akademi kunne tilknyttes Høgskolen i Østfold. I brev av

17.06.94 ble utvalget innkalt til møte. Utvalget bestod av tre representanter for høgskolen og to fra NDA. Frist for levering av utredningen ble satt til 15.10.94.

Under arbeidet med utredningen kom det klart fram fra HiØ sin side at de mente det ville være naturlig å knytte NDA til avdelingen for lærerutdanning. Rektor Mona Wiig fra NDA presiserte at målet var å være en kunstfaglig høgskole og å videreutvikle figurteatret og at den fremtidige organisasjonstilhørigheten ville påvirke valget av samarbeidspartnere. (Referat fra møte 23.09.94, 12.10.94). HiØ påpekte at avd. for lærerutdanning og praktisk - estetiske fag henvendte seg til flere målgrupper enn lærere, bl. a. fritidsledere og kulturarbeidere. Dersom dukketeaterakademiet ble lagt under avdelingen for lærerutdanning, kunne man tenke seg virksomheten organisert innenfor et institutt enten for kunstfag eller figurteater. HiØ ba om en nærmere presisering av rammebetingelsene for figurteaterutdanningen, og om representantene for NDA kunne komme med innspill til disse punktene: *"lokaler, arealbehov, antall studenter, rekruttering, studium, fagplan, økonomi og stillinger (ibid)"*

Som følge av dette, mottok HiØ ved Sverre Hervik, et brev fra Norsk Dukketeater Akademi, datert 07.10.94, der han blir gjort kjent med at styret for NDA i møte den 06.10.94 hadde fattet et vedtak som presiserte at de hadde som mål å bli en statlig høgskole i figurteater og følgelig bli en del av det kunstfaglige miljø i Norge. NDA ønsket å intensivere arbeidet mot staten og politikerne og ville av den grunn trekke seg fra samarbeidet med Høgskolestyret i Østfold i og med at de ikke var underlagt noe formelt forpliktende mandat. (Brev 07.10.94).

NDA sendte et nytt brev til HiØ 10.10.94 hvor de presiserte at de ikke på noe tidspunkt hadde inngått formelt samarbeid med HiØ. De ville avvente offentliggjøringen av statsbudsjettet 04.10.94 for eventuelt å kunne ha et videre samarbeid. (Brev 10.10.94)

Sverre Hervik, HiØ (leder av utvalget) slo fast at det var vanskelig å utarbeide konkrete forslag til innpassing av NDAs virksomhet i HiØ etter at dukketeatrets representanter hadde trukket seg fra utvalget. Det ble vedtatt at høgskolestyre likevel skulle få en statusrapport innen den fastlagte dato, 15.10.94. Utredningsutvalget anbefalte styret å ta initiativ til å få NDA til å tiltre utvalget igjen. På den annen side støttet de avdelingen for

lærerutdanning i å tilpasse figurteaterutdanningen i et eventuelt institutt for kunstfag.
(Referat HiØ 14.10.94)

.

Framtidig organisering av Norsk Dukketeater Akademi

Styret for HiØ behandlet statusrapporten fra utredningsutvalget på styremøte 7. november 1994. I påvente av en nærmere avklaring om NDAs framtidige organisering og finansiering, tok styret rapporten til etterretning og oversendte den, 10. november, sammen med brevene fra NDA, som orientering til KUF. I følgebrevet forutsetter HiØ at de blir involvert i de videre drøftinger av NDAs eventuelle tilpasning til HiØ, og nevner i den forbindelse at høgskolen gjerne vil bidra til å sikre dukketeatrets framtid i Østfold.

Noen måneder senere, i brev av 15. januar 1994, minner HiØ KUF på saken, da det var kjent at det stadig pågikk en diskusjon om den framtidige organisatoriske innplasseringen av NDA i høgskolesystemet.

I brev 22.02.95 til Norsk Dukketeater Akademi, Høgskolen i Østfold, Statens håndverks og kunstindustriskole og Statens teaterhøgskole, opplyste KUF at Stortinget hadde bevilget 2.3 mill kr. til oppstarting av utdanning i figurteater fra høsten av, jf. Budsjett-innst. s.II (1994-95), kap. 0271 Statens høgskoler for scenekunst. Organisatorisk var det en forutsetning at utdanningen skulle knyttes til en eksisterende utdanningsinstitusjon.

I Finanskomiteens innstilling ble det vist til flertallets uttalelse i Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, som *"... ber departementet med bakgrunn i en evaluering av Norsk Dukketeater Akademi, å ha som siktemål å innlemme akademiet i Høgskolen i Østfold fra 1994. Og i Budsjettinst. nr 12 1994-95: "Fleirtalet viser til merknad i budsjettinst. S. nr. 12 for 1993-94 og vil be departementet gjennomgå evalueringsrapporten snøgt, slik at spørsmålet om permanent drift kan handsamast i Revidert nasjonalbudsjett med tanke på oppstarting hausten 1995. Fleirtalet ser ei innlemming i Høgskolen i Østfold som det mest aktuelle alternativ (Brev fra KUF 22.02.95)."*

Dette ble grunnlaget for KUFs fastsetting av å knytte den statlige utdanningen i figurteater organisatorisk til HiØ fra høsten 1995.

3.1.2 Planlegging av utdanning i figurteater

Planleggingsgruppe

KUF oppnevnte 20.04.95 en planleggingsgruppe som skulle gi tilråding om studieopplegg, organisering m.v. av grunnutdanningen. Planleggingsgruppen ble nedsatt av KUF i brev 20.04.95, og fikk en sammensetning som bestod av to representanter fra HiØ med to observatører samt sekretær for gruppen og fem som representerte NDA med en observatør.

Etter mandatet, som også ble gitt i brevet til planleggingsgruppen 24.04.94, skulle gruppen uttale seg om studieopplegg for en treårig utdanning i figurteater og med eventuelle samarbeidsformer med kunstfaglige utdanningsinstitusjoner for å styrke utdanningen i figurteater. På hvilken måte virksomheten ved Norsk Dukketeater Akademi kunne innpasses både som del av styringsstrukturen og for å kunne få administrative tjenester innen Høgskolen i Østfold var et viktig punkt i mandatet samt budsjett, stillingskategorier og opptaksprosedyrer. (Foreløpig rapport 14.07.95 :5)

Under første fase av planleggingsgruppens arbeid ble det lagt vekt på samorganiseringen som skulle skje 01.08.95, innpassingen av NDA i HiØ og til slutt lokaliseringen. Mona Wiig redegjorde for NDAs historikk og la vekt på at NDA var en videreutvikling av et nordisk initiativ og forsatt unikt i Norden. (Referat, planleggingsgruppe 24.05.95) Det var enighet om å inngå et formalisert samarbeid mellom NDA og HiØ i en overgangsfase til den endelige tilslutningen ville finne sted. Ulike forslag til innpassing av NDA til HiØ ble foreslått, deriblant integrering i avdeling for lærerutdanning og praktisk-estetiske fag. NDA så ikke på dette som noen god løsning og understreket Norsk Dukketeater Akademis knutepunktfunksjon innen sitt fagområde med nasjonalt ansvar for kunstfaglig utdanning i figurteater, og at oppretting av en permanent utdanning i figurteater måtte ses parallelt med den omorganiseringsprosess som all kunstfaglig utdanning ble gjort til gjenstand for. Lokaliseringen var nok en kilde til uenighet da NDAs representanter ønsket Gamlebyen i Fredrikstad, som de mente var det best egnede stedet av miljømessige årsaker. NDA la også vekt på at Fredrikstad kommune, i samarbeid med NDA, hadde utarbeidet en plan for ut- og ombygging av egnede lokaler. HiØs representanter mente at lærerutdanningens muligheter for faglig samarbeid med drama, musikk og forming, Østfold teaterverksted og lokaler som allerede ble brukt til teatervirksomhet, talte for Halden som egnet

lokalisering.(ibid) Både NDA og HiØ var stadig i kontakt med KUF pr. brev og faks for å markere sine synspunkter og interesser i saken.

Premisser for videre planlegging

Etter at planleggingsgruppen hadde hatt to møter (16.05.95 og 07.06.95), holdt HiØ styremøte den 19.06.95. Representantene for HiØ i planleggingsgruppen følte behov for å legge gruppens rapport fram for styret før sluttredigeringen, da den berørte en del prinsipielle sider angående hvordan figurteaterutdanningen skulle passes inn i høgskolens organisasjon, og ressursene denne utdanningen trengte. I budsjettframlegget fra NDA var det beregnet en årlig kostnad pr. student på nærmere kr.400.000 (inkludert husleie) og 9 mill. kroner til drift og innkjøp av utstyr de tre første årene. Til sammenligning var gjennomsnittskostnadene pr. student ved HiØ ca kr. 48.000. Høgskolestyret syntes det ville være problematisk å innpasse en utdanning med et slikt kostnadsbilde, som det her var lagt opp til, i en statlig høgskole.

Den 20. juni 1995 sendte høgskolestyret en orientering til KUF, der departementet ble gjort kjent med styrets vedtak om den videre planlegging av figurteaterutdanningen, og at den ville bygge på premisser formulert i seks punkter.(sak 73/95) Disse punktene gikk i korthet ut på at utdanningen i figurteater skulle innpasses i Høgskolen i Østfold som "Seksjon for figurteater", som en grunnenhet direkte under styret. Seksjonen skulle ledes av et seksjonsstyre med ekstern representasjon og en valgt seksjonsleder. Den administrative ledelsen ville bli ivaretatt av høgskoledirektøren.

Fordi figurteaterutdanningen utgjorde en del av Høgskolen i Østfold skulle Lov om universiteter og høgskoler gjelde. Internt ville utdanningen bli organisert på linje med alle andre studier, innenfor rammen av regelverket. Styret mente at regelverket ga tilstrekkelig fleksibilitet til å tilpasse reglene til figurteaterutdanningens spesielle behov.

Styret konstaterte at en kunstfaglig utdanning generelt er dyrere enn annen utdanning og forutsatte at HiØ fikk økt sin rammebevilgning med et årlig beløp som dekket de økte utgiftene. Styret ba planleggingsgruppen om å legge en nøktern standard til grunn for ressursbruken.

Som en reaksjon på dette understreket planleggingsgruppens fem representanter for kunstfaglig utdanning (faks til styret i HiØ 19.06.95) overfor styret at dersom de ovennevnte seks punkter ble vedtatt, ville det få store prinsipielle konsekvenser for utdanningen i figurteater når det gjaldt faglig innhold, organisering av utdanningen og økonomiske rammer.

De fem representantene mente det var nødvendig å minne om at: "*utdanningen i figurteater i Norge er et viktig nasjonalt satsningsprosjekt gjennom Norsk Kulturråd, Østfold fylkeskommune og Fredrikstad kommune. Videreføringen av denne utdanningen, med nasjonalt ansvar og knutepunktfunksjon, må håndteres med stor grad av vilje til forståelse og innsikt og i samsvar med målsettingen for stiftelsen Norsk Dukketeater Akademi (ibid)*".

De fem representantene henstilte til styret for HiØ om ikke å fatte vedtak i sak 73/95 før arbeidet i planleggingsgruppen var avsluttet og forelagt departementet.

3.1.3 Foreløpig rapport

Arbeidet med denne rapporten ble konsentrert om lokalisering, personale, budsjett og intern organisering. I tiden siden planleggingsgruppen ble nedsatt av KUF 20. april 1995, var det blitt holdt fire møter (16.05. 07.06, 28.06, 12.07/95) under ledelse av Gunnar Montelius.

Opptak og lokalisering

Det var enighet i gruppen om at det annet hvert år skulle tas opp 12 studenter til en 3-årig grunnutdanning lagt til Gamlebyen i Fredrikstad, selv om mindretallet (HiØ) mente at andre alternativer burde bli vurdert.

Personale

Planleggingsgruppen anbefalte at de vanlige stillingskategorier ved universiteter og høyskoler ble brukt. Flertallets (NDA) forslag bestod i å opprette nesten dobbelt så mange stillinger enn hva mindretallet foreslo. Videre mente flertallet at kompetansekravene burde drøftes når kriteriene for tilsetting i kunstfaglig utdanning var nærmere avklart, i motsetning til mindretallet som slo fast at gjeldene kompetansekrav for høyskoler og

universiteter skulle gjelde. Det ble ønsket at forholdene skulle legges til rette for utveksling av personale med figurteatervirksomheten i utlandet. Anbefalingene gjaldt for fullt utbygd studium 1998.

Ressursbehov

Flertallet viste til at sceneskoler har ulike kostnader internt. Det var mest relevant å sammenligne utdanningen for figurteater med Statens teaterhøgskole som beregnet kostnadene pr. student i 1995 til 486.000 kr. Figurteaterutdanningen beregnet ca 395.000 kr. pr. student. Flertallet mente at endringer i dette budsjettet ville få konsekvenser for studiets målsetting og innhold. Mindretallet viste til at gjennomsnittskostnadene ved HiØ i 1995 var ca 48.000 kr. pr. student og ved Statens Høgskole for scenekunst ca 300.000 kr. pr. student pr. år. Det måtte være mulig at kostnadene for figurteaterutdanningen kunne planlegges slik at de ble liggende innenfor dette spennet. Hensiktsmessig sambruk av ressurser både m.h.t. lokaler og undervisning kunne være med på å minske kostnadene.

Intern organisering

Planleggingsgruppen arbeidet med hvordan figurteaterutdanningen skulle innpasses administrativt i Høgskolen i Østfold og hvilken modell som egnet seg best, enten en grunnenhet underlagt HiØs styre, som seksjon for figurteater, eller en egen avdeling på linje med de fem andre allerede etablerte avdelingene under HiØ. Den siste muligheten var en integrering i avdeling for lærerutdanning og praktisk-estetiske fag.

Flertallets anbefalinger var at figurteaterutdanningen skulle organiseres som egen avdeling. Faglig og administrativ ledelse skulle legges til avdelingen. Figurteaterutdanningen skulle bli underlagt de samme lovhjemler som andre kunstfaglige høgskoler.

Mindretallet mente at figurteaterutdanningen skulle organiseres under Lov om universiteter og høgskoler som en egen seksjon under høgskolestyret, der den administrative ledelsen ble ivaretatt av høgskoledirektøren. I så fall ville det bli opprettet et seksjonsstyre for figurteaterutdanningen med et mindretall av eksterne representanter, og kriteriene ville bli de samme som for de andre avdelingene med hensyn til arbeidsfordelingen mellom fellesadministrasjonen og seksjonsadministrasjonen.

Flertallet ville igjen understreke at: *"Oppretting av permanent utdanning i figurteater må ses parallelt med den omorganiseringsprosess som all kunstfaglig utdanning nå gjennomgår. De kunstfaglige høgskolers tilpasning til Lov om universiteter og høgskoler må derfor også gjelde for utdanningen i figurteater (Foreløpig rapport : 27)".*

3.1.4 Endelig rapport

Planleggingsgruppen hadde tre møter, 01.09., 06.10. og 27.10./95, for å gjøre ferdig den endelige rapporten. Her ble den faglige siden ved utdanningen tatt med. Som et resultat av dette, ble det foretatt en del endringer og tilpasninger til de øvrige delene av rapporten, og det ble gitt til kjenne at synspunktene i gruppen varierte blant annet på grunn av ulike tradisjoner og kulturelle forskjeller.

Studieplan, studenter, opptak

Det planleggingsgruppen la fram , var en skisse for en treårig grunnutdanning i figurteater. Ved opptak av 12 studenter til grunnutdanningen hvert annet år (med eventuell etter- og videreutdanning i tillegg), ville det i treårsperioden 1998 - 2000 gjennomsnittlig være 20 studenter.

Høgskolen ville arbeide for at utdanningen i figurteater kom inn under ordningen med kunstfagstipend, og at tittelen på de ferdig uteksaminerte studentene skulle være "høgskolekandidat i figurteater".

Personale

Anbefalingene gitt under foreløpig rapport gjaldt også i denne rapporten, med unntak av krav til kompetanse. Det var nå enighet om at *"kompetansekrav og bedømmingskriterier ved tilsetting på grunnlag av kunstneriske kvalifikasjoner kommer til anvendelse ved tilsetting i faglige stillinger" (Endelig rapport : 41).*

Lokaler, lokalisering, og ressursbehov

I planleggingsgruppen var det enighet om å ta sikte på å bygge ut Gamlebyen skole til netto bruksareal 1.750 kvadratmeter, forutsatt at Fredrikstad kommune deltok i utbyggingen og ga HiØ rimelige leievilkår. Hvis ikke måtte andre muligheter vurderes. Det var ingen forandring med hensyn til planleggingsgruppens innstilling til

ressursbehovet som ble forespeilet i den foreløpige rapporten, men det var enighet om at planleggingen måtte skje på grunnlag av den øremerkede bevilgningen som KUF hadde forespeilet.

Intern organisering

Det ble brukt mye tid i planleggingsgruppen på hvordan figurteaterutdanningen best mulig kunne innpasses i Høgskolen i Østfold. Det var enighet om figurteaterutdanningen skulle organiseres som en grunnenhet etter loven direkte under høgskolens styre, da med eget styre for utdanningen med eksterne representanter. Det var også enighet om at faglig leder skulle kunne rekrutteres eksternt. Navnet på utdanningen ble av flertallet foreslått til "Akademi for figurteater", mens mindretallet gikk inn for "Seksjon for figurteater". Derimot var det enighet i planleggingsgruppen om å foreslå at utdanningen fikk betegnelsen "grunnutdanning i figurteater".

I den avsluttende fasen av planleggingen fungerte gruppen også som et samarbeidsforum mellom NDA og HiØ for planlegging av praktisk innpassing fra og med 01.01.96.

3.1.5 Innpassing av figurteaterutdanningen i Høgskolen i Østfold

På sitt møte 29. januar 1996 drøftet høgskolens styre innpassingen av Norsk Dukketeater Akademi i Høgskolen i Østfold. Styret vedtok enstemmig (sak 11/96) et utkast til prinsipper og avtale mellom NDA og HiØ hvor merknader fra NDAs styre var innarbeidet i det endelige saksdokumentet. Dette omhandlet i korte trekk styrets godkjenning av en avtale med NDA om overtakelse av eiendeler i stiftelsen, og de prinsipper som var foreslått for den videre planlegging og etablering av figurteaterutdanningen (Referat styremøte, 30.06.96).

Høgskolestyret vedtok 29.01.96 elleve punkter som nye prinsipper for den videre planlegging og etablering av utdanningen. Det sentrale innholdet i disse punktene kan sies å være at de gir figurteaterutdanningen status som kunstfaglig høgskoleutdanning med betegnelsen "Seksjon for figurteater". Faglig leder vil bli ansatt på åremål, og seksjonen ville få et eget styre 01.08.96. Lov om universiteter og høgskoler skulle gjelde, men dersom de kunstfaglige utdanningene skulle få andre vilkår under loven ville høgskolen

vurdere om det var formålstjenlig å legge disse prinsippene til grunn for figurteaterutdanningen.

Opptak av studenter skulle foretas ved opptaksprøver og administreres av studieseksjonen. Reglene for juryens arbeid skulle godkjennes av administrasjonen, og medlemmene av juryen skulle oppnevnes i samråd med seksjonen.

Utdanningen skulle lokaliseres til Gamlebyen i Fredrikstad, og administrasjonen for HiØ ville forberede avtaler med Fredrikstad kommune om utbygging og leie av Gamlebyen skole. Budsjett og bemanningsplan ville bli utarbeidet av administrasjonen i samråd med seksjonen, og godkjennes av styret.

Etter dette kunne høgskolestyret fastslå at figurteaterutdanningen var å anse som en integrert del av høgskolens virksomhet.

3.1.6 Akademi for figurteater, etablering

I brev 22.02.96 til Høgskolen i Østfold, takker KUF planleggingsgruppen for arbeidet med utredningen, og trekker deretter opp en del rammer for drift av en figurteaterutdanning ved HiØ, bl.a. om budsjett, organisering og navn, tilsettingsforhold og studentopptak.

Budsjett

Etter vanlig forvaltning ville Stortingets behandling av statsbudsjettet innebære "*at utdanningen skal være en ordinær del av høgskolen fra 01.01.96 (Brev fra KUF 22.02.96)*". I et foreløpig tildelingsbrev for 1996, ble det på kap. 274 lagt inn 2,6 mill. kr. på post 01 og 2 mill. kr. på post 11 til figurteaterutdanningen ved HiØ. Utgangspunktet for et fullt utbygget studium i figurteater var altså til sammen 4.6 mill. kr. for driftsåret. Under oppbygningsperioden ville en del lønnsmidler være frigjort, og kunne brukes til investeringsformål. Det var også mulig å søke ekstra midler over post 45 til utstyr. Det ble lagt til grunn at utdanningen ville ha et arealbehov på ca. 700- 800 kvadratmeter netto. Leie av lokaler og drift skulle ligge innenfor rammen av kr. 4.6 mill.

Utdanningens organisering og navn

Departementet hadde *"ingen merknader til at figurteaterutdanningen organiseres som en egen enhet, Akademi for figurteater, direkte under høgskolens styre, og at utdanningen skal ha et eget styre med ekstern representasjon (ibid)"*. (se organisasjonskart på s. 6, figur 2)

Tilsettingsordning

KUF, i samråd med Administrasjonsdepartementet, bestemte med hjemmel i tjenestemannslovens § 3 nr. 1 at den faglige lederen ble ansatt på åremål. Åremålsperioden kunne settes til seks, fem eller fire år ved første tilsetning. Ved fornying eller senere tilsetninger ble perioden satt til seks år. *"Kode 1206 undervisningsleder, 1 pl. 17.500 skal nyttes ved tilsetning i stillingen (ibid)"*.

Den ferdig utbygde figurteaterutdanningen skulle ha inntil seks faglige- og teknisk/administrative stillinger (inkl. faglig leder), alle i stillingsgruppe 11. Tre av de faglige stillingene, der skapende og utøvende kunstnerisk kompetanse ville utgjøre et vesentlig element, kunne også besettes på åremål på samme betingelser som nevnt ovenfor. I tillegg skulle det tilsettes timelærere hvor stillingene tilsvarer ca. 3 årsverk. HiØ skulle avgjøre hvilke arbeidsoppgaver som skulle dekkes ved hel- deltidstilsetning eller på timelærerbasis.

Studenter, opptak

Det skulle tas opp 12 studenter hvert annet år. Generell studiekompetanse skulle legges til grunn. Departementet viste i den sammenheng til midlertidig forskrift om generell studiekompetanse av 20.11.95 § 2: *"Departementet unntar i medhold av §1 i midlertidig forskrift om opptak til grunnutdanninger ved statlige høgskoler, utdanningen i figurteater fra de gjeldende rangeringsregler og samtykker i at en nytter opptaksprøve som grunnlag for rangering av søkerne (ibid)"*.

Stiftelsen NDA

På bakgrunn av de rammer som var trukket opp, ba KUF *"om at Høgskolen i Østfold tar opp forhandlinger med Norsk Dukketeater Akademi om overføring av stiftelsens personale, utstyr m.v. til høgskolen"*.

En avtale mellom HiØ og NDA var en forutsetning for at stiftelsens personale kunne bli innplassert ved høgskolen uten at stillingene ble lyst ut offentlig. De øvrige stillingene måtte lyses ut eksternt.

3.1.7 Avtale NDA – HiØ

Avtalen mellom stiftelsen Norsk Dukketeater Akademi og Høgskolen i Østfold ble undertegnet 27. februar 1996 og lyder slik:

"1. HiØ overtar NDAs arbeidsoppgaver og virksomhet, herunder også den pågående videreutdanningen. Overtakelsen gjelder f.o.m. 1. januar 1996.

2. Stiftelsen NDA stiller til disposisjon for HiØ alle sine eiendeler og midler knyttet til virksomheten nevnt i punkt 1, med unntak av stiftelseskapitalen (kr. 2100). Dette gjelder fra det tidspunktet avtalen undertegnes (Avtale 27.02.96)."

3.1.8 Akademi for figurteater, økonomisk ramme

I løpet av våren 1996 ble det arbeidet ganske intenst for å få utdanningen på plass. De økonomiske rammene var trange, 4.6 mill. kr. pr. år, og av den grunn ble denne tiden preget av forhandlinger med KUF for å få tilleggsbevilgninger. Høgskolestyret så det helt umulig, med så knappe ressurser, å etablere og videreføre figurteaterutdanningen i tråd med de forutsetningene som fremgikk av KUFs brev den 22.02.96. I møte 19.04.96 fattet høgskolestyre følgende enstemmige vedtak som ble oversendt KUF 02.05.96:

"Endelig opptak av studenter, ansettelser og engasjement av personell, med unntak av administrativ leder, finner ikke sted før den framtidige økonomiske rammen er skriftlig avklart med KUF (Brev til KUF 02.05.96)". Etter en del korrespondanse, ble det tildelt en sum på 3 mill. kroner over kap. 0274, post 45 som skulle benyttes til utstyr ved figurteaterutdanningen. KUF lovet HiØ muntlig, ved begynnelsen av sommerhalvåret 1996, at rammen for figurteaterutdanningen skulle utvides med 2.6 mill. kr. (kilde: Anne Berit Løland, kontorsjef ved Akademi for figurteater). Dette ble bekreftet skriftlig i brev den 09.10.96 til HiØ fra KUF etter at forslag til statsbudsjett for 1997 ble lagt fram.

Forslaget lød slik: *"I forbindelse med oppstart av figurteaterutdanningen ved Høgskolen i Østfold fra høsten 1996 er rammen på post 01 og 11 foreslått økt med 2.6 mill. kr. Totalt gir dette forslag til ramme for figurteaterutdanningen på post 01 og 11 på 7.2 mill. kr. (Brev til statlige høgskoler fra KUF 09.10 96)".*

Dette gjorde det mulig ikke bare å starte opp figurteaterutdanningen, men også være i stand til å føre utdanningen videre på en forsvarlig måte.

Det første ordinære studentkullet startet sin treårige grunnutdanning ved Akademi for Figurteater 26. august 1996. (Sommerbrev fra M.Wiig 19.07.96)

3.1.9 Akademi for figurteater fra 1996 – 99

I denne perioden stod studieplanen og faglig profil i fokus. Studieplanen for den treårige grunnutdanningen ble godkjent av høgskolestyre 19. april 1996. Den ble revidert og lagt fram for høgskolestyre 16. september 1998. Etter at studieplanen ble revidert ble det tilsatt en ny faglig leder ved AFF. Den "gamle" og den nye lederen så ut til å stå for hver sin kunstneriske retning innen figurteater, noe som kunne skape forvirring for en utenforstående. De to faglige lederne ble derfor spurt om gi en definisjon på hva de mente hva figurteater var. Begge sa seg villig til å gi en skriftlig uttalelse om dette.

Mona Wiig, faglig leder 1996- 1998, sier at i det nordiske fagmiljøet innbefatter begrepet figur også dukke, i tillegg til materialer, former og reelle fysiske gjenstander som er mer eller mindre gjennomarbeidet. Wiig sier at *"vår verden av ting fikk inntreden og betydning på scenen"*, og definerer figurteater slik: *"Scenekunsten figurteater oppstår der figuren og figurspilleren inngår i en skapende prosess. Figuren, som det "livløse" element, får scenisk liv i form av figurspilleren som animerer figuren, i betydning "besjeler" figuren. Et objekt blir til subjekt i en dramatisk kontekst. Møtet og samspillet mellom figurspiller og figur er det substansielle i scenekunsten figurteater (Wiig, 30.04.99)".*

Rolf Alme, faglig leder fra 1998 til nå, sier at *"Figurteater er en fornorsking av det tyske ordet Figurentheater som på tysk er en konstruert samlebetegnelse på ulike teaterformer som Materialtheater, Objekttheater, Puppentheater og Bildtheater. Disse teaterformene oppsto i et møte mellom billedkunsten, teatret og folkelige dukketeaterformer.*

Figurteater er dermed et forholdsvis nytt begrep, og ble introdusert i Norge for mindre enn ti år siden. I Norge har ordet imidlertid av enkelte blitt brukt synonymt med dukketeater eller som et begrep på et noe diffust "utvidet dukketeaterbegrep". Grunnen til dette er at den tyske avsmitningen mellom billedkunst og teater (som kan spores tilbake til Bauhaus

og Oscar Schlemmer og også Kandinskys "Bilder fra en utstilling fra 1920-årene) ikke i samme grad har funnet sted i Norge. De ulike teaterformene i figurteaterbegrepet fungerer som et utmerket redskap i oppbyggingen av en pedagogikk i forhold til et visuelt teater hvor representasjonslogikken er fri (Alme 30.04.99)".

Denne faglige diskusjonen foregikk både internt ved akademiet, i kunstmiljøet og i media.

Når det gjaldt forholdet mellom AFF og HiØ uttaler Birgitta Næss ved fellesadministrasjonen at det administrative samarbeidet var meget godt, og med hensyn til det faglige stolte de på at skolens faglige ledelse visste hva de gjorde. (uformell samtale, HiØ våren 2000)

Faglig leder Rolf Alme ved AFF uttalte seg også positivt om samarbeidet med HiØ. Skolen fungerte dessuten godt innenfor de gitte økonomiske rammer. (uformell samtale 23.10.00)

Dette var situasjonen ved AFF etter tre års drift som Norges eneste utdanning innen figurteater på høgskolenivå.

3.2 Analyse av beslutningsprosessen, Akademi for figurteater

3.2.1 Akademi for figurteater, våren 1999

Akademi for figurteater har eksistert som en egen utdanningsenhet under Høgskolen i Østfold i litt over tre år. Det første kullet som ble tatt opp avsluttet sin tre-årige grunnutdanning i figurteater våren 1999. Kull nr. to startet sitt studium høsten 1998, og da på grunnlag av en revidert studieplan med bearbeidet faglig profil.

Akademi for figurteater blir definert som kunstfaghøgskole, jfr. lov nr. 84 1997, der Kunsthøgskolen i Bergen og Kunsthøgskolen i Oslo blir tatt inn under loven. Samtidig ble det "*tatt inn noen særregler for disse (J. F. Bernt, 1997, Lov om universiteter og høgskoler : 7)*" Særreglene ivaretar behovet for blant annet tilsetting av personale ut i fra kunstneriske kriterier. De økonomiske rammene enheten fungerer innenfor, gir mulighet til å drive skolen slik at den opprettholder en forsvarlig faglig standard.

3.2.2 Prosessen mot det endelige resultatet, Akademi for figurteater

Proessen fram mot etableringen av Akademi for figurteater var preget av en iherdig innsats fra dukketeatermiljøet i hele Norden. I første omgang gikk dette ut på å gjøre de politiske myndighetene oppmerksomme på behovet og nødvendigheten av en høgere utdanning innen dette fagfeltet. Det endelige resultatet av dette arbeidet ble til virkelighet etter flere års kontinuerlige anstrengelser på ulike arenaer.

Dette arbeidet gikk ut på å bearbeide de politiske myndigheter med det for øye å vekke interesse for en kunstform som profesjonelt sett ikke hadde vært særlig fremtredende i Norge. Det ble lagt fram ulike forslag om hvordan en utdanning i dukke/figurteater på høgere nivå kunne realiseres, men ingen av forslagene hadde gjennomslagskraft hos politikerne.

Etter ytterligere innsats fra dukketeatermiljøet, åpner myndighetene for at det kan utarbeides planer med tanke på å gjennomføre et prøveprosjekt innen dukketeaterfaget. For å få dette til måtte dukketeaterfolket forhandle seg fram til et økonomisk grunnlag som kunne gi et tilfredsstillende faglig tilbud. I disse forhandlingene deltok både statlige, kommunale og fylkeskommunale myndigheter. Et prøveprosjekt kunne gi kommunale og fylkeskommunale myndigheter en mulighet til å fremme egne interesser ved f.eks. å profilere Gamlebyen i Fredrikstad som et levende kunstnerisk sentrum.

Det konkrete arbeidet med å etablere en høgskoleutdanning innen dukke/figurteater startet på den måten at Norsk Dukketeater Akademi og høgskolestyret i Østfold begynte å snakke sammen om hvordan dette kunne realiseres. Høgskolestyret på sin side ønsket å innpasse dukketeaterfaget i avdelingen for lærerutdanning og praktisk- estetiske fag fordi det ga *"svært interessante muligheter for å utvikle faglige spesialiseringer både for allmennlærere og spesielt for førskolelærere innen figurteater (Strategisk plan for HiØ 1994-98 : 44)"*

Denne løsningen var ikke aktuell for Norsk Dukketeater Akademi, fordi *"målet var å føre prøveprosjektet NDA fram til en statlig høgskole i figurteater og følgelig bli en del av det kunstfaglige miljø i Norge (Referat fra møte 23.09.94, 12.10.94)"*.

Selve arbeidet med å tilpasse og tilslutte Norsk Dukketeater Akademi til Høgskolen i Østfold viste hvilke motstridende interesser partene hadde. NDAs overordnede målsetning var å sikre det faglige aspektet ved utdanningen, og å etablere seg som en selvstendig enhet under HiØ. Dette kan forklares på denne måten: *"Kunstnerutdanningen stiller spesielle krav til opptak, undervisningsavvikling og eksamen. Dette medfører: at det er problematisk å samordne utdanningene med andre typer studier, behov for lokal kompetent administrasjon av virksomheten og følgelig liten gevinst av store sentraladministrasjoner (Faks fra NDA til HiØ 19.06.95)"*.

HiØ på sin side var for det meste opptatt av regelverk, formalkompetanse og økonomi, og sa: *"Figurteaterutdanningen skal utgjøre en del av Høgskolen i Østfold og er dermed underlagt lov om universiteter og høyskoler. Internt organiseres utdanningen på linje med alle andre studier, innenfor rammen av regelverket. Styret mener at regelverket gir tilstrekkelig fleksibilitet til å tilpasse reglene til figurteaterutdanningens behov (Premissene for videre planlegging 20.06.95)"*.

De konkrete forhandlingene mellom HiØ og NDA ville kunne være avgjørende for hvordan den fremtidige figurteaterutdanningen ville bli. Den ulike vektleggingen av hva som er viktig, viser at partene vil kunne komme i konflikt med hverandre. Kunnskapen om hverandres særpreg synes også å være mangelfull eller *"asymmetrisk fordelt (Rasmusen 1989 i Jacobsen og Thorsvik, 1997 : 285)"*. Partenes klare målsettinger gir seg utslag i at de hele tiden forsøker å markere sine egne interessefelt.

Relatert til organisasjonsteorien vil momentene ovenfor gi grunnlag for å analysere beslutningsprosessen etter politiske modeller.

3.2.3 Aktørenes rolle i prosessen

Når det gjelder hvilke aktører som deltok i forhandlingene, kan beslutningsprosessen vise at både HiØ og NDA representerer hver sine grupper som har ulike interesser.

Helt siden 1982 har et aktivt, kunstnerisk nasjonalt og internasjonalt miljø arbeidet for å etablere en utdanning på høgere nivå innen dukke/figurteater. Hele dette miljøet sto bak og støttet aktørene som deltok aktivt i forhandlingene. I tillegg var store deler av det kunstfaglige miljøet i Norge gode støttespillere. En sentral problemstilling for miljøet, var

både hvor og hvordan utdanningen kunne få maksimal uttelling for sitt særpreg. Med de gode støttespillerne i ryggen, gikk representanter for Stiftelsen Norsk Dukketeater Akademi inn i samtaler om en mulig tilknytning til Høgskolen i Østfold med representanter for Høgskolen i Østfold. HiØ var på denne tiden i etableringsfasen. Representanter fra avdeling for lærerutdanning og praktisk-estetiske fag ved HiØ deltok også i disse møtene hvor de markerte sterke interesser for en inkorporering av dukketeaterfaget i allmenn- og førskolelærerutdanningen.

På dette tidspunktet forelå det ingen formelle vedtak fra de politiske myndigheter, hverken om eller hvor det skulle etableres en figurteaterutdanning på høgere nivå.

Det konkrete arbeidet startet da Kirke-, og utdannings- og forskningsdepartementet formelt besluttet at Norsk Dukketeater Akademi skulle tilsluttes Høgskolen i Østfold. Det ble nedsatt en planleggingsgruppe i april 1995, der den kunstfaglige representasjonen var i markert tallmessig overvekt (fem pluss en observatør). HiØ hadde to representanter pluss økonomisjefen og avdelingssjefen for lærerutdanning og praktisk - estetiske fag som fikk observatørstatus. HiØs studiesjef fikk oppgaven med å være sekretær, forutsetningsvis upartisk.

Bak hovedaktørene sto interessegruppene og de styrende organer for HiØ og NDA. Etter hver sin tilknytning, utgjorde de forskjellige grupperingene spesialkompetanse med særlig innsikt i de aktuelle områdene som skulle diskuteres og bearbeides.

KUF var oppdragsgiver og den overordnede parten i forhandlingene med myndighet til å skjære igjennom og ta beslutninger.

3.2.4 Aktørenes grunnleggende interesser og synspunkter

Målsetting for NDA

Målet og drivkraften under den mangeårige prosessen for å etablere en høgere utdanningen innen dukke/figurteater, var at det skulle bli opprettet et eget utdanningscenter på lik linje med annen profesjonell kunstfaglig utdanning. Dette ble understreket i målsettingen for Norsk Dukketeater Akademi. I paragraf to i vedtektene som ble vedtatt på stiftelsesmøtet til NDA 22. oktober 1990 heter det: *"Stiftelsens formål skal være å etablere et tre-årig*

prøveprosjekt for utdanning innen dukketeater. Dessuten skal stiftelsen legge grunnlaget for et permanent utdanningscenter på norsk eller nordisk plan (Referat, 26.10.90)".

Strategisk plan for Høgskolen i Østfold 1994-98

Samtalene som ble ført i utredningsutvalget viste at representantene fra høgskolestyret syntes å ha liten forståelse for og kunnskap om figurteater som et selvstendig kunstfaglig uttrykksmiddel. De så det som helt naturlig å innpasse figurteaterfaget som en del av en ny organisering av avdelingen for lærerutdanning og praktisk-estetiske fag som et faglig spesialiseringstilbud til lærere og førskolelærere.

NDA og hele dukketeatermiljøet tok sterk avstand fra den tanken, og mente, ut fra sin egen målsetning, at de ikke hadde noe felles faglig grunnlag med høgskolestyrets representanter som kunne tilsi et fortsatt samarbeid. Styret for NDA ga skriftlig uttrykk for hvor de faglig hørte hjemme, og så det mer tjenlig å intensivere arbeidet mot departement og politikere med hensyn til den fremtidige organiseringen av figurteaterutdanningen. NDA var på dette tidspunktet ikke underlagt noe formelt mandat, men var invitert av HiØ til å se på mulighetene av en inkorporering av figurteaterutdanningen i HiØ. HiØ hadde med andre ord ingen overordnet myndighet over verken aktiviseringen eller defineringen av planleggingsarbeidet når det gjaldt NDA. Dette ga NDA frihet og mulighet ut fra en rasjonell mål – middel - tenkning til å bestemme saksinnholdet selv og trekke inn deltakere som kunne styre saken i ønsket retning.

I denne innledende fasen av forhandlingene er det en markert avstand mellom partene. Politisk beslutningsteori forklarer situasjonen som er oppstått på den måten at "*aktørene forsøker å maksimere sine interesser (Jacobsen og Thorsvik, 1997 : 285)*".

Selv om NDA hadde brutt samarbeidet, og situasjonen var tilspisset, hadde høgskolestyret fortsatt et sterkt ønske om å innlemme Norsk Dukketeater Akademi i den nye Høgskolen i Østfold. Styret inntok en offensiv holdning ovenfor KUF ved å markere synspunktene sine og anmode departementet om å bli holdt orientert vedrørende den pågående diskusjonen om NDAs fremtidige organisatoriske tilknytning.

Fremtidig organisering av NDA

Den formelle bekreftelsen fra KUF om at NDA skulle tilknyttes HiØ, ga partene legitimitet til å inngå et formelt samarbeid. KUF tok en politisk formell avgjørelse om at NDA skulle samorganiseres med HiØ. KUF var overordnet leder av forhandlingene, noe som innebar kontroll over aktivisering og definering. Saksinnholdet ble definert i og med mandatet, og deltakerne som skulle forhandle i KUFs sted var HiØ. Av dette kan vi se forhandlings situasjonen var hierarkisk. Planleggingsgruppens sammensetning viste, som antydte tidligere, et ubalansert skille mellom de kunstfaglige (fem representanter) og HiØs (to representanter) interesser. Årsaken til den ujevne fordelingen av representantene kan kanskje forklares på den måten at HiØ hadde en "solid partner" i et klart formelt regelverk å forholde seg til, mens NDA på sin side hadde "bare" faglig tyngde og et formelt regelverk som var under revidering for kanskje å kunne gi kunstfaghøgskolene visse særregler. Det kunne se ut som om premissene for forhandlingene var ujevnt fordelt på grunn av den makten lovens bokstav kan gi.

3.2.5 Planlegging av Akademi for figurteater

Mandatet til planleggingsgruppen så ut til å gi gruppen muligheter til å uttale seg både om den faglige og den administrative siden ved tilslutningen av Norsk Dukketeater Akademi til Høgskolen i Østfold. Mandatet så også ut til å åpne for å vurdere ikke bare strukturelle løsninger, men også ivaretagelse av figurteaterutdanningens kunstfaglige egenart. KUF så ut til å gi deltakerne fra begge sider anledning til å styre saksinnholdet innenfor en ikke altfor streng ramme.

I løpet av perioden 16.05.95 - 20.06.95 hadde planleggingsgruppen hatt to møter. Under diskusjonen om hvorvidt figurteaterutdanningen skulle organiseres som en egen avdeling, og lokaliseringen av denne, oppstod det en markert avstand mellom partene. HiØs tidligere standpunkt om faglig tilknytning til lærerutdanningen ble ytterligere forsterket. Det ble også ansett som det rimeligste alternativet. NDA på sin side var allerede i gang med planer, i samarbeid med Fredrikstad kommune, om ombygging av egnede lokaler i Gamlebyen. Partene er her delt i relativt adskilte fraksjoner, og på grunn av at de hver for seg vet hva de vil oppnå trekkes det opp fronter mellom deltakergruppene. (Enderud 1976) Tidlig i denne perioden presiserte NDA sin kunstfaglige tilknytning overfor KUF. Det ble også uttrykt ønske om en avklaring angående det pågående arbeidet med tilpassing av

kunstfaghøgskolene til Lov om universiteter og høyskoler før den endelige tilslutningen av NDA til HiØ.

Dette utspillet fra NDAs side kan tyde på en form for avmakt ikke bare i forhold til gjeldende lover og regler, men kanskje også en smule trass mot HiØs rasjonelle instrumentelle mål – middel - tenkning.

Styret for HiØ skar igjennom (19.06.95) og vedtok seks punkter som la premissene for den videre planleggingen av figurteaterutdanningen. Regelverkets prinsipielle ramme var et fremtredende punkt. Dette initiativet viste at HiØ tok styring over saksinnholdet ut fra sin formelle lederposisjon.

I og med at NDA bare kunne anmode høgskolestyret om ikke å vedta disse seks punktene, ble en vinn - tap situasjon mer synliggjort, og det man kan forstå som et ujevnt maktforhold klarere.

Samarbeidet mellom partene var tilspisset. Diskusjonens ulike vektlegging bar preg av fordelingsforhandlinger som gir en *"vinn - tap - situasjon"* Hvem som vinner *"avhenger av partenes makt, deres forhandlingsdyktighet og evne til å avdekke motstanderens preferanser (Jacobsen og Thorsvik 1997 : 276)"*.

3.2.6 Foreløpig rapport

De konkrete anbefalingene som ble gitt i denne rapporten viste enda tydeligere aktørens tilknytning og hvilke kriterier som dannet grunnlag for de ulike synspunktene. Altså: *"hvilke aktører som deltar på en beslutningsarena er viktig for hvilke beslutninger som fattes og hvordan (ibid :270)*. Deltakelseskriteriene er klart definert ved at HiØ sitter i *"formell posisjon"*, og NDA sitter med *"faglig spesialistkompetanse (ibid : 271)"*.

Det ble brukt betegnelsen *flertallet* for de kunstfaglige representantene, og *mindretallet* for høgskolerepresentantene. Det ville være naturlig å tro at det lå implisitt i disse betegnelsene hvem som har det avgjørende ordet, flertallet. Om dette stemmer vil kunne vise seg under arbeidet med rapporten.

Personale

Ulikhetene her viste seg ved at flertallet ønsket tilsetningskriterier som ga fleksibilitet i forhold til arbeidsoppgavene som skulle utføres. De ønsket ikke å spesifisere dette nærmere før omorganiseringen av kunstfaghøgskolene var gjennomført ved lovendring. Mindretallet derimot, ville, for det første, at det skulle opprettes færre stillinger enn flertallet ønsket. For det andre skulle lovverkets krav om formalkompetanse og fast tilsetting legges til grunn. Mindretallet synes å ha liten informasjon om kunstens natur og holder seg til sin egen strategi, et skjema som forteller om hvordan de skal handle under visse forutsetninger. (Jacobsen og Thorsvik 1997)

Ressursbehov

De økonomiske kravene til en profesjonsutdanning i figurteater var mye større enn en ordinær utdanning ved en formell høgskole. Flertallet mente at det faglige tilbudet ville lide hvis kostnadene ble redusert. Igjen la mindretallet fram tanken om et nærmere samarbeid med avdeling for lærerutdanning og praktisk-estetiske fag ved HiØ for å spare penger.

Intern organisering

Argumentasjonen for hvilken organisatorisk modell som egnet seg best for figurteaterutdanningen, var den samme som tidligere. Flertallet ønsket en egen avdeling. Mindretallet ville opprette en egen seksjon under høgskolestyret. Det ble igjen understreket fra mindretallets side at loven om høgskoler og universiteter skulle gjelde for figurteaterutdanningen på lik linje med de andre seksjonene ved høgskolen.

Rapporten viste at avstanden mellom partene ble konkretisert ved behandlingen av de forskjellige områdene som det skulle gis anbefalinger om. Det var ikke bare de ulike synspunktene og meningene som var fremtredende, men den utstrakte bruken av regelverket så ut til å tvinge utviklingen i en bestemt retning. Den mer frie kunstfaglige tenkning som var en del av flertallets kjennetegn, måtte regne med å la seg justere, mens den autoritative sikkerhet som lovverket lot mindretallet få forvalte, også måtte være innstilt på en viss kreativ bearbeiding. Dette ser ut for å skape en karusell som begge parter vil kjøre med. Skulle det kåres en vinner her, ser det ut til at mindretallet vil kunne gå av med seieren med loven i hånd. Dette kan gi en pekepinn om at et flertall ikke automatisk

vil få det avgjørende ordet. Det hele kan avhenge av hvilke kort aktørene har på hånden i et spill som består av et sett handlinger: *"trekk og mottrekk (ibid :285)"*.

3.2.7 Endelig rapport

Studieplan, studenter, opptak

I planleggingsgruppen var det enighet om hvor mange studenter som skulle tas opp og hvordan opptaket skulle foregå. Det begynte også å bli en viss enighet m.h.t. hva som skulle vektlegges, og det er særlig interessant at det kunstneriske aspektet trer klarere fram og blir mer akseptert av mindretallet. Mindretallet, altså HiØs representanter, var også innstilt på at utdanningen skulle komme inn under ordningen med kunstfagstipend. Videre var det enighet om å utvikle det allerede etablerte samarbeidet med de internasjonale kunstinstitusjonene innen figurteater. En samlet planleggingsgruppe stod bak en anbefaling om å utrede muligheten for at utdanningen i figurteater kunne få nordisk status.

Høgskolens representanter så ut til å ha fjernet seg fra tanken om faglig tilknytning til praktisk-estetisk avdeling som utdanner lærere og førskolelærere. Det kunne se ut som om de hadde gjort helomvending og akseptert utdanningen som en profesjonsutdanning i kunstfaget figurteater. Dette var en vanskelig sak under forhandlingene, men på tross av at partene hadde motstridende interesser ser det ut til at de har kommet fram til en løsning. (Jacobsen og Thorsvik 1997) Forklaringen på dette kan være at enten har HiØ gitt etter for press fra flertallet, eller så kan de etter hvert ha tatt til seg lærdom om kunstutdanningens natur.(ibid)

Personale

I denne avsluttende fasen av planleggingsgruppens arbeide, ble det enighet om kriteriene for tilsetting av faglig personale. Dette var et sentralt punkt, og av stor betydning for utviklingen av figurteaterutdanningen som en kunstfaglig institusjon. Mindretallet fravek det strengt regelbundne synet på formalkompetanse til fordel for at kunstneriske kvalifikasjoner og realkompetanse skulle kunne anvendes ved tilsetting av faglig personale. Flertallet innrømmet på sin side at det også var nødvendig med en kjerne av faste stillinger. Partene syntes her å vise vilje og evne til å "stige av kjepphestene" sine for å gjøre det mulig å inngå et kompromiss.

Lokalisering, ressursbehov

Det var enighet om å bygge ut Gamlebyen skole i Fredrikstad. Men mindretallet tok forbehold om at kostnadene måtte ligge innenfor rimelighetens grenser. Dette gjaldt også kostnadsnivået på selve utdanningen som de fortsatt mente var for høyt. Om partene ikke oppnådde full enighet i disse sakene, kunne det se ut som om de var nærmere hverandre enn noen gang tidligere. Det var enighet om at den økonomiske støtten KUF hadde forespeilet, var en absolutt nødvendighet både for igangsetting og drift av utdanningen.

Intern organisering

Punktene som planleggingsgruppen ble enige om, bar preg av at det ble gitt noe fra begge parter som igjen gjorde det mulig å legge et grunnlag for at NDA kunne innlemmes i HiØ. Lov om universiteter og høyskoler skulle gjelde, og det ville bli opprettet et eget styre for utdanningen med eksterne representanter. Et viktig punkt for utdanningens faglige og kunstneriske profil, var at faglig leder skulle kunne rekrutteres eksternt. Navnet på utdanningen var en kilde til uenighet, men i det store og hele så det ut til at man i planleggingsgruppen hadde inngått et kompromiss som aktørene, i hvert fall foreløpig, kunne leve med. Det ble med andre ord enighet om deler av saken, men dette gir ingen garanti for en god helhetsløsning. Cyert og March (1963, *ibid*) kaller dette sekvensiell oppmerksomhet overfor målene.

I løpet av arbeidsperioden 01.09-01.11-95, så det ut til ut til at aktørene i denne prosessen søkte å legge godviljen til. Dette ville i det lange løp kunne gi muligheter for et åpnere samarbeid, og større forståelse for hverandre og sakens grunnleggende natur. Kanskje er denne forståelsen et resultat av det Follet mener skal til for å oppnå en gunstig forhandlingsituasjon. Han sier at man må: *"legge kortene på bordet, gå rett på sak, finne årsakene til konflikten, og bringe hele saken fram i lyset (Follet 1940 : 38, original utgitt i 1926, ibid : 277)"*.

3.2.8 Innpassingen av figurteaterutdanningen i Høgskolen i Østfold

Ved årsskiftet 1995-96 så det ut for at klimaet for et mer konstruktivt samarbeid mellom NDA og HiØ hadde bedret seg betraktelig i løpet av de siste månedene. Det ga seg slikt utslag at HiØ forela NDAs styreleder sakspapirene (sak 11/96) før høgskolestyres

behandling av saken. NDA fikk anledning til å komme med merknader som det ble tatt hensyn til da endelig vedtak ble fattet.

Det at høgstyret ble påminnet av HiØs fellesadministrasjon om at tiden var inne for å oppdatere premissene (sak 73/95) for den videre planleggingen av figurteaterutdanningen, kunne tyde på at HiØ mente at det var oppnådd et fundament å arbeide videre på. Dette fundamentet så ut til å være mer solid nå, enn da de forrige premissene ble lagt (20.06.95). De elleve nye punktene (sak 11/96) synes å vise en mer moderat og samarbeidsvillig innstilling enn de seks tidligere punktene, der tonen kunne oppfattes å være nesten diktatorisk. Et eksempel på dette er at etter et tidligere utsagn skulle figurteaterutdanningen forholde seg til lovverket på lik linje med andre studier innen høgstyret. Innholdet er det samme nå, men blir fastsatt litt mindre bastant, og med en mulig åpning for endring dersom kunstfaghøgskolene skulle få andre vilkår under loven. Den samme forsonende tonen kan også merkes i resten av dokumentet, som ser ut til å være bygget på anbefalingene planleggingsgruppen var enige om i den endelige rapporten. Men man legger også merke til at der det var uenighet i rapporten, var det HiØs anbefaling som ble gjort gjeldende, noe som understreker HiØs lederrolle og kontroll over defineringen. Det positive i situasjonen var at partene *"forsøkte å komme fram til en omforent løsning i en sak der de har til dels motstridende interesser, dels enkelte fellesinteresser (ibid : 275)".* I det store og hele kunne det virke som om sak 11/96 ble vedtatt på grunnlag av et kompromiss. Dette kompromisset kunne synes å ha undertoner av at regelverket og lovens bokstav fikk det siste ordet, men at det ikke var så tydelig uttalt som tidligere.

3.2.9 Akademi for figurteater, etablering

Den endelige beslutningen om hvordan utdanningen skulle bli drevet, ble tatt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. I hvilken grad KUF tok anbefalingene fra planleggingsgruppen til etterretning, vises i brevet som ble sent til HiØ 22.02.96. Som leder og overordnet part i saken hadde KUF *"myndighet til å bryte inn og fatte beslutninger som er bindende for partene (ibid : 278)".*

Ressursbehovet

KUF bevilget øremerkede midler til figurteaterutdanningen. Dette var noe som en samlet planleggingsgruppe mente var en forutsetning for at det skulle kunne drives forsvarlig undervisning. Men den samlede økonomiske rammen var mye mindre enn det flertallet mente var nødvendig både for oppstartingen og for selve driften av skolen.

Utdanningens navn og organisering

Flertallet fikk medhold i både utdanningens navn, og, et stykke på vei, hvordan utformingen av den interne organiseringen skulle foregå.

Tilsettingsordninger

Antall stillinger ble slik mindretallet ønsket, men flertallets anbefalinger fikk gjennomslag for fleksible tilsettingsordninger.

Studenter, opptak

KUF tok en samlet planleggingsgruppes anbefaling til etterretning, og gjorde unntak fra loven, i medhold av en midlertidig forskrift, slik at det kunne nyttes opptaksprøver ved rangering av søkerne til figurteaterutdanningen.

I KUFs beslutning så det ut til at planleggingsgruppens arbeid var grunnleggende. Planleggingsgruppen hadde kommet med flere ulike forslag til løsninger hvorpå KUF skulle foreta et valg ut fra de forskjellige mulighetene med påfølgende beslutning. (Lund 1971) Med dette så det ut til at mandatet var oppfylt ved at flertallet fikk gjennomslag for det kunstfaglige aspektet ved utdanningen. Mindretallets formalgrunnlag fikk gjennomslagskraft, dog med enkelte unntak.

Et punkt det kan stilles spørsmålstegn ved, er om KUFs føringer for utdanningen kunne la seg realisere innenfor den økonomiske rammen som ble satt. Mindretallet hadde den meningen, under arbeidet med rapportene, at det burde la seg gjøre. Dette er et synspunkt KUF synes å ha lagt vekt på.

NDA hadde en klar målsetning for figurteaterutdanningen. Denne målsetningen holdt de fast ved under hele beslutningsprosessen. Nå mente stiftelsen at målet var nådd, og inngikk på det grunnlaget en avtale med HiØ som innebar at stiftelsen ble oppløst.

3.2.10 Økonomisk ramme, iverksetting

Ansvar for å starte opp figurteaterutdanningen lå nå hos Høgskolen i Østfold. Det tok ikke lang tid før det ble klart for høgskolestyret at den økonomiske rammen for utdanningen var altfor trang. Situasjonen HiØ nå var i, kunne ligne den posisjonen NDA hadde under arbeidet med rapportene. Forskjellen mellom de to situasjonene var at det var KUF selv som hadde bestemt hvordan figurteaterutdanningen skulle drives, mens HiØ var satt til å utføre oppdraget.

Det kunne se ut som om KUF ikke hadde satt seg tilstrekkelig inn i selve sakens natur, eller at *"kunnskapsgrunnlaget for beslutningen var utilstrekkelig (ibid : 289)"*. Resultatet av det så ut til å bli at HiØ måtte bruke unødvendig energi på å opplyse KUF om konsekvensene av sitt eget vedtak.

KUF reagerte ikke i saken før HiØ og Akademi for figurteater gjennomførte noe som kunne minne om en "sit down" streik. KUF opplevde med dette å møte *"politisk motstand fra sentrale grupper som gjorde det vanskelig å gjennomføre det man hadde besluttet (ibid : 289)"*. Dette førte til at KUF muntlig (senere skriftlig) forsikret HiØ om at den økonomiske rammen skulle utvides.

Det interessante her, er at det i et formelt system kunne brukes utradisjonelle virkemidler for å sette ting på plass. En interessegruppe som NDA derimot, hadde ikke hatt slike midler å ty til under sine forhandlinger med HiØ.

Når figurteaterutdanningen kunne starte opp med et forsvarlig tilbud høsten 1996, er det muligvis resultat av en politisk tautrekking som endte opp med at aktørene på alle nivåer inngikk kompromisser i de fleste sakene.

3.2.11 Akademi for figurteater, 1996 - 99

Denne perioden så ut til å bære preg av intern uro. Begrepet figurteater så ut kunne skape forvirring. Den ene retningen ser ut til å bygge på den tradisjonelle bruken av begrepet hvor dukketeater vil kunne oppfattes synonymt med figurteater. Den andre retningen så ut til å bygge på en definisjon om at figurteater er et samlebegrep for ulike kunstarter hvor dukketeatret kun er en del av et større hele. (Bjerketvedt, 1999)

Dette kan naturlig nok skape en arena for faglig interessekamp, men om det også dreier seg om en kulturell kløft kan være et åpent spørsmål.

Når det gjaldt samarbeidet mellom HiØ og AFF så dette ut til å fungere godt innenfor de rammene som var satt.

3.2.12 Konklusjon, politisk analyse

Høgskolen i Østfold og Norsk Dukketeater Akademi hadde hvert sitt utgangspunkt for samarbeid. Når to så ulike aktører skulle komme fram til en løsning som var akseptabel for begge parter, syntes det å ligge i kortene at det ville bli en konfliktfylt forhandlingssituasjon. Aktørene hadde sterke interesser på hver sin side, noe de markerte fra første stund. Ulikhetene forsterket seg suksessivt i den første delen av prosessen og interessekonfliktene så ut til å nå toppen under sluttarbeidet med den foreløpige rapporten.

Da planleggingsgruppen startet arbeidet med den endelige rapporten, virket det som om tonen partene imellom hadde forandret seg. Forandringen viste seg ved større åpenhet og samarbeidsvillighet under forhandlingene. Dette kan sies å være et "turning point" i beslutningsprosessen. Den til tider sta og uforsonlige holdningen snudde, slik at arbeidet ga mer konstruktive løsninger i form av kompromisser som begge parter kunne leve med. Full enighet så det ut til at det var umulig å få til, men partene gjorde en bemerkelsesverdig innsats for å finne løsninger ved kompromisser. Dette førte til at NDAs målsetting om å etablere en figurteaterutdanning på høgskolenivå ble innfridd, samtidig som HiØ fikk oppfylt ønsket om at den særegne utdanningen ble tilsluttet det formelle høgskolesystemet. Det ser ut for at det å streve for å nå en felles plattform, kunne være viktig både for sameksistensen og for det videre samarbeidet innenfor det samme formelle systemet.

KUF ser ut for å ha vært fornøyd med partenes innsats. Departementets beslutninger ble for det meste tatt på grunnlag av planleggingsgruppens anbefalinger. Iverksettingen av beslutningene så en lang stund ut til å skulle bli forhindret, i og med at KUF ikke fulgte opp sitt eget vedtak. Det så ut til at bruk av pressmidler fra HiØ og Akademi for figurteaters side, var det eneste som kunne løse saken.

Konklusjonen blir at Akademi for figurteater ikke hadde eksistert i dag uten en kampvillig kunstfaglig interessegruppe, og et, til tider, ettergivende formelt system.

Funn

Jeg hadde en hypotese om at et samarbeid mellom en formell høyskole og en kunstnerisk enhet ville bli vanskelig. Dette gjaldt både under beslutningsprosessen og etter at tilslutningen av AFF til HiØ var et faktum.

Analysen så ut til å vise at jeg fikk rett i min antakelser om at samarbeidsforholdene under beslutningsprosessen ble konfliktfylte og at det var liten forståelse for AFF sine behov både fra KUF og HiØ sin side. Men årene 1996 –99 viste at mine antakelser om at det stadig kom til å bli samarbeidsproblemer, ikke holdt stikk da representanter både fra HiØ og AFF uttalte seg positivt om hvordan man løste sakene i fellesskap. Derimot ble det ganske uventet en faglig diskusjon i miljøet om hva begrepet figurteater betydde.

Svaret på hvorfor samarbeidet mellom HiØ og AFF ble bra, kan kanskje ligge i det en evaluering av høyskolereformen konkluderer med at *”departementet både før og etter reformen har gitt større oppmerksomhet til organisasjons- og administrasjonsutforming enn til den faglige virksomheten (Evaluering av Høyskolereformen. Svein Kyvik 1999 :314)*

Denne rapporten ser ut til å bygge oppunder analysen av beslutningsprosessen hvor HiØ fokuserte mest på administrasjon og organisering. Dette så også ut til å være tilfelle i årene etter tilslutningen i og med at HiØ overlater det faglige helt og holdent til skolen selv. Årsaken til at samarbeidet fungerer så godt kan nettopp ligge i at HiØ ikke blander seg i faglige saker de ikke har gode nok kunnskaper om, og at de økonomiske rammene er slik at det kan drives forsvarlig undervisning.

3.3 Prosessen med sammenslåingen av kunstfaghøgskolene i Oslo

Som nevnt tidligere, har jeg som utgangspunkt for beslutningsprosessen valgt året 1991 da St. meld nr. 40 (1990-91) ble lagt fram. Grunnen til det er at det var dette dokumentet som lå til grunn for en politisk beslutning om å slå sammen de fem kunstfaghøgskolene i Oslo. Det konkrete arbeidet startet i forbindelse med at departementet vedtok å nedsette tre utvalg som på nasjonal basis skulle utrede kunstutdanningens plass i Norgesnett.

Premisser for utredningen

KUF poengterte at antall høgre utdanningsinstitusjoner skulle reduseres gjennom integrering av høgskoler i nye høgskolesentra, men presiserte at: *”det er ikke forutsatt at samlokalisering skal være en betingelse for institusjonssammenslåing (brev fra KUF 02.04.92)”*.

Kulturdepartementet uttaler i St. meld. nr. 61 (1991-92) at siktemålet for utredningene vil være konkretisering av Norgesnett med vekt på samarbeid og samlokalisering til større enheter. *”Målet for disse tiltakene vil være å styrke og forene de kunstfaglige miljøene, få til økt samarbeid og arbeidsdeling og få administrative forenklinger som kan frigjøre ressurser (St. meld. nr. 61, 1991-92)”*.

Nasjonalt råd som representerte kunstutdanningene presiserte at *”utredningen må legge til grunn de estetiske profesjonenes egenart (brev til KUF 07.11.91)”*.

3.3.1 Oslogruppens utredning

Gruppen skulle innenfor sin region:

- *”foreslå modeller for samarbeid og innpassing av de kunstfaglige høgskolene i henholdsvis større utdanningsinstitusjoner / høgskolesentra.*
- *vurdere institusjonenes fagområder, hvordan de kan videreutvikles og om dublerende / eller parallelle fagtilbud bør integreres.*
- *vurdere muligheter for lokalfellesskap.*
- *holde nær kontakt med de pågående plan- og utredningsarbeid i regi av de regionale høgskolestyrene med tanke på samordning av forslag (Brev fra KUF 07.07.92)”*.

Utvalget ønsket å presisere hvordan begrepene samarbeid og innpassing ble behandlet i utvalgets innstilling. Utvalget mente at en videreutvikling av et samarbeid og samlokalisering ikke behøvde å føre til en organisatorisk eller styringsmessig sammenslutning av institusjonene. Derimot ville sammenslåinger medføre en *faglig, organisatorisk og styringsmessig integrering* mellom enkelte av eller alle institusjonene som ble omfattet av utvalgets mandat. Utvalget var opptatt av hvordan disse formene for fellesskap kunne bidra til faglig utvikling samtidig som utdanningenes profesjonstilhørighet og særtrekk ville bli bevart. (Oslogr.1993 : 5, 6)

Siktemålet for høgskolereformen var å forbedre kvaliteten i utdannings- og forskningsmiljøene bl. a. ved å skape større og slagkraftige miljøer. Men verken behandlingen av St. meld. nr. 40 eller Stortingets behandling av denne ga noen avklaring på spørsmålet om antall sentra, størrelsen på disse, lokalisering eller faglig profilering. Det ble derimot åpnet for en mulig innlemming i det regionale høgskolesystemet.

Samarbeid, samlokalisering og sammenslåinger

Utvalget understreket at mandatet omfattet vel fungerende institusjoner som løste sine oppgaver på en måte som det norske samfunn hadde grunn til å være fornøyd med. Det ble pekt på at en opprettholdelse av dagens struktur ikke burde være til hinder for samarbeid, samlokalisering og tverrfaglig utvikling skolene imellom. Sammenslåinger i seg selv kunne vanskelig forventes å gi faglige gevinster uten at klare forutsetninger mht. for eksempel samlokalisering ble tilfredsstillt.

Omorganiseringer burde ikke bli foretatt bare for å bringe kunstutdanningene på linje med annen utdanning da det kunne frata kunstutdanningene vesentlige særtrekk. Utvalget understreket betydningen av at den kunstfaglige utdanningen måtte bli gjort til gjenstand for spesielle vurderinger når det gjaldt den fremtidige strukturen for høgre utdanning innen Norgesnett.

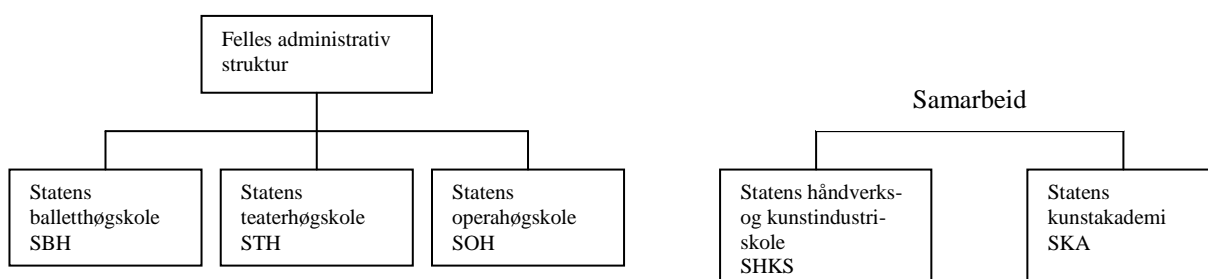
Utvalget mente at dagens struktur med frittstående høgskoler direkte underlagt departementet var den beste løsningen, og understreket verdien av den autonomi de ulike utdanningsinstitusjonene arbeidet under med hensyn til videreutvikling, fordypning og spesialisering av de spesifikke kunstretningene.

Utvalget drøftet også hvilke alternative modeller som kunne anses som hensiktsmessige med hensyn til faglig samarbeid og organisatorisk samarbeid i forhold til andre utdanningsinstitusjoner.

Alternativ A, scenekunsthøgskole samarbeid

Utvalget så en mulighet for at de tre scenekunstutdanningene SOH, SBH og STH ville kunne samlokaliseres under en felles administrativ struktur, men at dette måtte utredes. SHKS og SKA kunne også vurdere muligheter for et nærmere fellesskap seg imellom, men utvalget mente de skulle bestå som selvstendige høgskoler.

Forslag til organisering, alternativ A

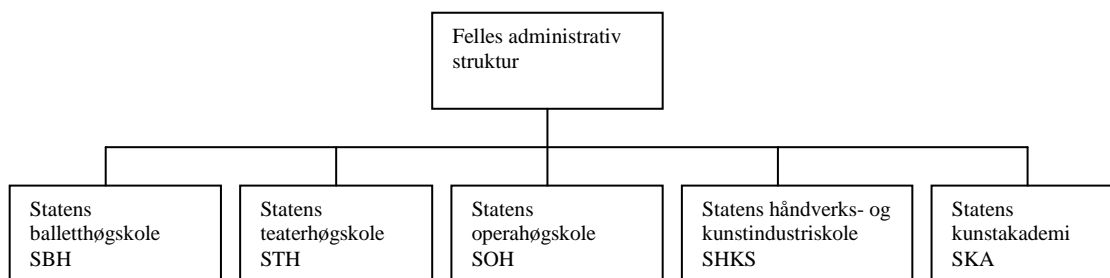

Alternativ B, en kunstfaglig høgskole

Flere av utvalgets medlemmer mente at alternativ A ikke kunne gi de ulike høgskolene de ønskede muligheter for faglig utvikling og ekspansjon, gitt at dagens situasjon ikke kunne opprettholdes. Utvalget drøftet derfor muligheten av et mer omfattende fellesskap.

Utvalget foreslo en sammenslåing av samtlige kunstfaglig høgskoler; SOH, SBH, STH, SHKS, SKA pluss eventuelt ØMK. Denne høgskolen skulle utgjøre en tredje sektor inne Norgesnett ved siden av Universitets/vitenskapelige høgskolesektor og regional sektor. Utvalget la betydelig vekt på at en slik sammenslåing avstedkom en stor grad av delegering når det gjaldt myndighet, og at høgskolen som en følge av dette kunne få en intern faglig autonomi knyttet til særegne profesjonskrav.

Forslag til organisering, alternativ B

Utvalgets anbefalinger

Utvalget uttaler at det å komme fram til entydige og enstemmige anbefalinger var umulig. Årsaken var den store usikkerheten som preget institusjonenes rammevilkår samt ulikhetene mellom institusjonene med hensyn til dette og utdanningsrelaterte særinteresser. Et flertall av utvalgets medlemmer ønsket primært at samarbeid og samordning skulle

utvikles med utgangspunkt i at dagens høyskoler skulle bestå som selvstendige institusjoner.

Utvalget ønsket ikke å komme med en felles anbefaling med tanke på et av alternativene da forutsetningene for utvalgets arbeid var at innstillingen skulle sendes til de respektive institusjonene til høring.

Departementets merknad til utredningen var følgende: *”en opprettholdelse av alle de nåværende høyskolene som selvstendige institusjoner er ikke aktuelt og at det på kort sikt ikke var en forutsetning at skolene skulle samlokaliseres (brev fra KUF 18.05.93)”*.

På dette grunnlaget sendte departementet utredningen ut til høring til relevante institusjoner og organisasjoner.

3.3.2 Høringsuttalelser

Da antall høringsuttalelser var ganske mange på landsbasis, har jeg valgt å ta med de som er relevant for denne oppgaven. Det vil si de involverte kunstinstitusjonene og kulturdepartementet som en statlig representant.

SBH gikk inn for modell A p.g.a. sitt nære slektskap med scenekunstscolene både kunstnerisk og arbeidsmessig. Modell B ville kreve et stort apparat som syntes vanskelig å realisere. Samlokalisering var en forutsetning og ville kunne legge forholdene til rette for samarbeid og de gevinster som lå til grunn for departementets ønske om omorganisering. (SBH, Høringsuttalelse 26.08.93)

SOH la sterkt vekt på at nye lokaler/samlokalisering var en forutsetning for at departementets intensjoner skulle kunne oppnås. Styrets tilråding var modell A, eller en samorganisering med Norges musikkhøyskole, som de så som et mer naturlig alternativ i og med at en viktig grunnpilar i utdannelsen var det musikkfaglige.

STH var opptatt av at skolens identitet måtte opprettholdes og *”at de enkelte fagmiljøer ikke skulle svekkes, men styrkes og ytterligere profileres ved omleggingen (STH, Høringsuttalelse 27.08.93)”*. STH peker på mangler ved utredningen som styringsmessige

konsekvenser, manglende faglig begrunnelse og at den enkelte institusjons særinteresser i for stor grad hadde preget arbeidet med å finne konkrete samarbeidsløsninger. STH understreket at det ikke ville være aktuelt å gå inn i det regionale høgskolesystemet. Videre mente de at de foreslåtte modellene for sammenslåing ikke var skikkelig utredet ettersom det fantes flere sammenslåingsmodeller som STH kunne gå inn i. STH bad derfor departementet ta initiativ til en utredning av konkrete faglige og organisatoriske konsekvenser av forskjellige alternativer for sammenslutninger innenfor det kunstfaglige utdanningsfeltet i Osloregionen.(ibid)

SKA gikk primært inn for modell A hvor SKA og SHKS ville bli bevart som selvstendige institusjoner. SKA mente dette kunne være i tråd med en fortolkning av departementets signaler som tilsa at ikke alle , men noen høgskoler kunne opprettholdes som selvstendige enheter. SKA mente også det var nødvendig å etablere et utvidet og funksjonelt samarbeid med SHKS. (SKA, Høringsuttalelse 26.08.93)

SHKS ønsket først og fremst å bestå som en selvstendig autonom institusjon. Dersom det ikke lot seg realisere, mente SHKS at alle kunstfaghøgskolene i Oslo skulle organiseres i en institusjon med felles styre direkte underlagt departementet. Forutsetningene var at de materielle forhold ble lagt til rette for faglig og administrativt samarbeid på en annen måte en dagens situasjon tilsa. (SHKS, Høringsuttalelse 30.08.93)

Kulturdepartementet uttalte at institusjonene tilbød ulik vinkling av det kunstfaglige feltet. For at et samarbeid skulle bli fruktbart var det viktig å ta vare på de ulike partenes egenart og særkompetanse, samtidig som mulighetene for en bedre kunstfaglig utdanning ligger i et økt samarbeid. Kulturdepartementet anmodet KUF om å iverksette en utredning om samarbeidet mellom de kunstfaglige høgskolene og advarte sterkt mot at en modell ble iverksatt uansett lokale forhold. De mente det måtte legges avgjørende vekt på utdanningsinstitusjonenes egne vurderinger og at de økonomiske gevinster ved sammenslåing/samlokalisering ikke alene måtte være avgjørende for valg av organisasjonsform. (Kulturdepartementet, Høringsuttalelse 14.09.93)

Det videre arbeidet

Oslogruppens utredning lå til grunn for det videre arbeidet med sammenslåingsproblematikken. En viktig milepæl var et møte mellom statsråd Hernes og

rektorene for de fem kunsthøgskolene den 12. desember 1994 hvor planene for samorganiseringen ble diskutert. Statsråden konstaterte at Stortingsbehandlingen av Statsbudsjettet for 1995 medførte ingen merknader til forslaget fra regjeringen om ”å ta sikte på å organisere de tre scenekunsthøgskolene sammen med Statens kunstakademi og Statens håndverks- og kunstindustriskole til en ny kunsthøgskole i Oslo (møtereferat 12.12.94)” Hernes oppfattet dette slik at Stortinget hadde gitt departementet ”marsjordre om å sette i gang” (jfr. St. prp. nr. 1 for 1994/95)

Hernes la fram en framdriftsplan hvor det bl. a. skulle nedsettes et forhandlingsutvalg med representanter fra de fem skolene. Oppgavene til utvalget ville bl. a. bli å beskrive utdanningenes særegenheter med eventuelle faglige gevinster for samorganiseringen og en faglig begrunnelse for ønsket om en samlokalisering. Hernes uttrykte at departementet ikke ønsket å påtvinge institusjonene verken en styreform eller en samlokalisering de ikke ønsket. Derfor var det noe overraskende at KUF i et brev av 17.01.95 la fram en plan for det videre arbeidet hvor det slås fast at de fem kunsthøgskolene *skulle* samorganiseres til en ny kunsthøgskole i Oslo fra 01.08.95. Departementet hadde kommet fram til at de berørte institusjonene i fellesskap skulle utarbeide hvilken administrasjonsordning (frist 1. april 1995) og hvilke organisatoriske ordninger (frist 1. august 1995) den nye høgskolen burde få, og nedsatte et koordineringsutvalg (heretter forkortet til KU). På grunn av knappe tidsfrister måtte KU forelegge departementet innstillingen til de fem kunsthøgskolene pluss høringsuttalelser fra de samme institusjonene innen 01.10.95. KUF påla KU å slutføre utredningsarbeidet med endelig avdelingsstruktur, administrasjonsordning og romprogram i god tid før fristen gikk ut fordi dette skulle forelegges det nye styret til behandling *før* det ble oversendt departementet.

KUF presiserte at organisering av avdelingsstrukturen måtte baseres på en ”*grundig gjennomgang av fagmiljøene og studietilbudene ved de eksisterende studietilbudene (skriv fra KUF 17.01.95)*”. Det ble også understreket viktigheten av hvordan fagmiljøene kunne styrke hverandre og studietilbudene ved opprettingen av en ny institusjon. En felles administrasjon skulle ivareta helheten innen institusjonen.

Kunstinstitusjonenes reaksjoner på departementets føringer, tidsfrister og premisser for koordineringsutvalget var mange. SHKS uttalte i et notat av 19.01.95 at departementet i St. prp. nr. 1 (1994-95) ikke ga faglige begrunnelser for samorganiseringen. Det syntes for

SHKS at faglige begrunnelser ble nedprioritert av departementet i forhold til annet som ble vurdert å være samorganiseringsgevinster. Premissene for arbeidet i KU ble derfor lagt på feil grunnlag, og med tidsfrister det ikke var mulig å overholde dersom det skulle gjøres et skikkelig arbeid.

STH pekte på at den samorganiseringsmodellen som ble valgt for Oslo ikke var blitt foreslått av Oslogruppen som et endelig forslag. Eventuelle faglige gevinster ut fra denne modellen var derfor ikke blitt utredet. STH mente også at tidsplanen for KUs arbeid ikke ville gi mulighet for et forsvarlig utredningsarbeid angående omorganiseringens faglige muligheter og konsekvenser. STH ville minne KUF på et utsagn fra Budsj. Inst. S. nr. 12 for 1994/95 der Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen kommenterte departementets forslag til samorganiseringen: ”--- regner med at dette skjer i forståelse med de involverte (brev fra KUF 30.12.95)” STH konkluderte med at tidsrammen måtte utvides slik at KU kunne få anledning til å gjøre et grundig arbeid som kunne avdekke eventuelle faglige gevinster ved samorganiseringen.

SKA understreket også de problematiske sidene ved framdriftsplanen for KU. SKA stilte også spørsmål ved at departementet ville foreta en endelig samorganisering *før* KU hadde fått anledning til å utrede om den aktuelle modellen kunne begrunnes ut fra faglige gevinster. SKA påpekte at musikkfagene hadde fått en faglig begrunnet profesjonsløsning, mens de visuelt relaterte kunstfagene ble slått sammen med de sceniske som en restkategori. (brev til KUF 25.01.95)

Konstituering av Koordineringsutvalget fant sted på et møte 09.02.95. Det ble raskt konstatert at tidsfrister som var gitt for utredningsarbeidet ikke var realistiske i forhold til mandatet som var gitt. Det ble understreket behovet for å utrede faglige utviklingsmuligheter i sammenheng med ny styringsstruktur, administrasjonsordning, organisasjonsplan, avdelingsinndeling, romplan osv. Dette ble oversendt KUF 10.02.95 samtidig med en anmodning om en avklaring på Institutt for industridesigns organisatoriske tilknytning, noe som var viktig for SHKS og dermed også for KU sin nødvendige framdrift. (møtereferat 13.02.95)

På det samme møtet ble det enighet om en ”forsiktig mediafokusering” på arbeidet og framdriften av KU sitt arbeid.

Svar fra KUF angående de ovennevnte reaksjonene ble oversendt de fem kunstfaghøgskolene 27.03.95 hvor det kom klart fram at departementet *hadde* besluttet å samorganisere de fem høgskolene i en ny kunsthøgskole. Dette mente KUF var i overensstemmelse med modell B som Oslogruppen la fram i sin innstilling. Når det gjaldt koordineringsutvalget presiserte KUF at det ble nedsatt for å gi *råd* til departementet om intern organisering av den nye høgskolen. Med hensyn til KU sine korte tidsfrister angående administrative og organisatoriske ordninger, kunne de forlenges. Det innebar at KU skulle avgi en samlet innstilling om alle forhold 1.oktober 1995. KUF mente at dette ville gi anledning til en faglig gjennomgang som kunne legges til grunn for utarbeiding av organisatoriske forhold.

Dette var grunnlaget KU startet sitt arbeid på. Men det var en viktig sak som krevde en avklaring, og det var samlokaliseringsproblematikken.

Samlokalisering

Parallelt med arbeidet med samorganiseringen, hadde det pågått en diskusjon om samlokalisering av de fem kunsthøgskolene. Det ble foreslått ulike lokaliseringalternativer som Seilduksfabrikken på Grünerløkka og Bislett høgskolesenter. Etter en del debatt ble Seilduksfabrikken valgt ut fra et byutviklingsperspektiv. (brev fra KUF 17.01.95)

Departementet understreket i et brev av 01.08.95 at samlokalisering av de fem kunstfaghøgskolene skulle legges som premiss i samorganiseringsprosessen, og la fram et rammeprogram for lokalisering. Alle premisser så nå ut til å være lagt for Koordineringsutvalgets arbeid.

3.3.3 Koordineringsutvalgets innstilling

Innstillingen til Koordineringsutvalget går i hovedsak ut på at utvalgets flertall, to representanter for hver høgskole og en fra tjenestemannsorganisasjonene, foreslo at det ble opprettet *en* høgskole i Oslo med utgangspunkt i de fem kunstfaghøgskolene. Mindretallet, to studentrepresentanter, foreslo at det ble opprettet en scenekunsthøgskole med basis i SOH, SBH og STH. SKA og SHKS måtte forbli selvstendige institusjoner.

KU presiserer at de fem kunsthøgskolene i utgangspunktet ikke ønsket en samorganisering, men da mandatet var gitt måtte arbeidet gjøres. KU hadde ønsket å basere sin innstilling på

faglige utredninger for å kunne avgjøre hvilke eventuelle faglige gevinster som ville komme ut av et formalisert organisatorisk samarbeid mellom de fem høgskolene, og en samlokalisering. Da dette grunnlaget ikke var til stede, måtte de faglige utredningene som ble gjort under KU sitt arbeid brukes som grunnlag. Disse viste at det kunne være enkelte muligheter for faglige gevinster, mens faglige utviklingsmuligheter krevde økte ressurser. Ut fra dette var det ikke mulig for KU å peke på avgjørende momenter som kunne tilsi store faglige gevinster ved en samorganisering av de fem skolene.

KU leverte en delt innstilling, scenekunstutdanningene på den ene siden og visuell kunstutdanning på den andre siden, på grunnlag av henholdsvis kunstnerisk baserte fagområder og designfag og hvordan samorganiseringen ville slå ut i forhold til fagene hver for seg og helheten. Dette skapte motsetningsfylte forhandlinger og førte til at studentrepresentantene og tjenestemannsorganisasjonenes representant ville anmode departementet om at designfagene innen SHKS kunne vurderes flyttet til Arkitektthøgskolen i Oslo.

Drivkraften i arbeidet til KU var et ønske om at en etablering av en ny høgskole skulle gi kunstfaglig utdanning høyere status innen utdanningssystemet og samfunnet for øvrig, på lik linje med den status vitenskapelig og akademisk utdanning hadde.

Når det gjaldt organisering var det enighet om at den nye høgskolen burde organiseres med fire avdelinger. Derimot var det uenighet mellom flertallet og SHKS om navn på avdelingene og om formål for den nye høgskolen. KU mente videre at faglige gevinster først kunne oppnås gjennom samlokalisering, og en permanent organisering i fire avdelinger burde ikke tre i kraft før skolen var under samme tak.

KU så det som viktig at forslagene til organisering kunne gi grunnlag for en utstrakt grad av delegering fra et overordnet styre til avdelingene. Forslaget bestod i å oppnevne et lite, effektivt styre som skulle konsentrere seg om overordnede, strategiske oppgaver. Videre ble det foreslått at rektor skulle kunne rekrutteres utenfra skolen på grunn av det nære forholdet mellom utdanningene og det profesjonelle utøvende fagmiljøet. Tilsvarende var det viktig å rekruttere faglige ledere på avdelingsnivå utenfor høgskolen.

Den nye kunstfaglige høgskolen skulle omfattes av lov om universitet og høgskoler, og KU mente det var nødvendig å markere kunstutdanningenes særtrekk slik at den nye sektoren burde bli tatt innunder loven ved et fjerde strekpunkt i § 1.

KU la vekt på at det ville bli behov for nye økonomiske ressurser som følge av samorganiseringen på det administrative plan, og at oppbygging av kompetanse og kapasitet for å styrke felter som var svake i de fem skolene ville måtte gjøres ved øking av de årlige budsjettene. Dette skulle være i tråd med St. meld. nr.40 (1990-91) sine intensjoner om faglig utvikling.

Det ble også lagt ved to utredninger som ble sett på som et ledd i KU sitt arbeid, og omhandlet faglige gevinster for de tre scenekunsthøgskolene og for de visuelle fagene. Dette vil de følgende høringsuttalelsene komme nærmere inn på, men først noen ord om hvordan Aftenposten 04.10.95 omtalte KU sin innstilling: Arbeidet i utvalget hadde avdekket grunnleggende forskjeller mellom de fem skolene som skulle slås sammen, det gjaldt formål, innhold og oppbygging. Innstillingen var også delt på flere punkter, blant annet når det gjaldt den nye skolens navn. Flertallet gikk inn for Norges Kunsthøgskole, mens representantene for SHKS ville ha navnet Statens høgskole for kunst og design. Det gjenstår nå å se om dette inntrykket Aftenposten satt igjen med ville komme til uttrykk i skolenes høringsuttalelser.

3.3.4 Høringsuttalelser, scenekunsthøgskolene

STH påpekte at KU sin faglige utredning om scenekunsthøgskolene ikke ga holdepunkter for reelle faglige gevinster ved en samorganisering dersom den økonomiske rammen ville bli holdt på det samme nivået som nå. STH påpekte også at en rekke forutsetninger måtte bli innfridd for faglige utviklingsmuligheter. De viktigste faktorene var felles lokalisering og økt ressurstildeling. STH mente at en svakhet ved KUs arbeid var at det ikke ble utredet eventuelle faglige gevinster på tvers av de to hovedaksene scenekunst og billedkunst/kunsthåndverk/design. Ut fra dette fastslår STH at det ikke eksisterte noen egentlig faglig begrunnelse for den samorganiseringsmodellen KU hadde arbeidet med i innstillingen.

Når det gjaldt det administrative presiserer STH viktigheten av å ha det administrative apparatet nærmeste mulig der den pedagogiske virksomheten finner sted. En organiseringsmodell som medførte en vesentlig økt sentralisering av de administrative funksjoner ville innebære en svekkelse av muligheten for en kunstnerisk og pedagogiske forsvarlig organisering av undervisningsvirksomheten.

STH kunne, på bakgrunn av det ovennevnte, ikke gå inn for en samorganisering av de fem kunstfaghøgskolene, og anmodet departementet om å revurdere beslutningen om sammenslåing av disse skolene. (Høringsuttalelse STH 18.12.95)

SBH så positivt på en samlokalisering og samorganisering av de tre scenekunsthøgskolene for seg. Dette knyttet seg i hovedsak til innstillingens innhold hvor det ikke kunne påvises reelle muligheter for tverrfaglig samarbeid på tvers av de to hovedaksene visuelle fag og scenekunst. Med hensyn til organiseringen understreket styret betydningen av at SBH særskilt skulle funderes som egen avdeling direkte under en sentraladministrasjon i en ny høgskolestruktur, da med økt tilførsel av økonomiske midler. (Høringsuttalelser SBH 19.12.95)

SOH var den av institusjonene som så de største faglige og organisatoriske fordeler ved en sammenslåing, samtidig som de understreket de åpenbare gevinster som kunne ligge i et tettere samarbeid mellom scenekunst og visuelle fag. SOH oppfattet seg selv også som pådriver i sammenslåingsprosessen. SOH var meget positive til sammenslåingen av de fem kunstfaghøgskolene samtidig som de understreket at samlokalisering var et vilkår for sammenslåing. Når det gjaldt det administrative understreket SOH nødvendigheten av å ha mulighet til å rekruttere faglige ledere på alle nivåer eksternt, fordi faglighet ved ledelsen ble viktigere jo nærmere man kom ”utdanningsproduksjonen”. (Høringsuttalelse SOH 17.11.95)

3.3.5 Høringsuttalelser, visuelle fag

SKA gikk sterkt imot en samorganisering av de fem kunstfaghøgskolene i Oslo, og støttet mindretallet i KU som gikk inn for ”Modell A” i Oslogruppens innstilling. Til delutredningen om faglige gevinster bemerket SKA at utredningen var mangelfull og ikke inneholdt noen momenter som skulle tilsi en samorganisering, og at utredningen ble levert for sent til at den kunne legges til grunn for KU sin innstilling. De mente derfor at KU sin

konklusjon i flertallsinnstillingen ble trukket på for svakt grunnlag. Dessuten var ”*KU sitt mandat om også å utrede faglige gevinster om mulige samarbeidsområder ikke oppfylt (Høringsuttalelse SKA 20.12.95)*”. Faglige gevinster var i liten eller ingen grad vurdert i innstillingen.

På grunnlag av det ovennevnte avviste SKA KU sin innstilling og gikk inn for en fremtidig struktur i tråd med mindretallets innstilling. (Høringsuttalelse SKA 20.12.95)

SHKS var i utgangspunktet positive til å utrede et eventuelt grunnlag for en ny høyskole. Som den ”store” høyskolen ønsket de å bidra sterkt til administrative og organisasjonsmessige ordninger. Utgangspunktet for SHKS var at en ny høyskole skulle etableres kun hvis der fantes faglige gevinster og samlokalisering.

SHKS merket seg at arbeidsformen i KU baserte seg på flertallsbeslutninger i saker som berørte de ulike fagenes egenart. Dette førte til at SHKS representanter fremmet egne forslag til navn, formålsparagraf etc. for å kunne ivareta skolens identitet.

SHKS påpeker at mandatet innebar at alle undervisningstilbudene ved de fem høyskolene skulle ivaretas unntatt for SHKS som avventet departementets avgjørelse om den fremtidige plassering av Institutt for industridesign. Denne avgjørelsen tok departementet først den 17.07.95 og som innebar en overflytting til Arkitekthøyskolen i Oslo. Dette skapte stor uro ved SHKS internt.

SHKS pekte på den uheldige sammensetningen av KU. SHKS ville representere 60% av studentmassen og over 50% av personalet ved en sammenslått skole. Likevel var høyskolene representert med like mange representanter hver. Dette ga de små høyskolene urimelig innflytelse over SHKS sitt studietilbud. Ut fra dette mente SHKS at KU sitt mandat og sammensetning ikke ga et tilfredsstillende grunnlag for utredning av en ny høyskole. Videre påpeker de at KUs innstilling ikke gir grunnlag for samorganisering, da SHKS sine fagområder ikke ville bli ivaretatt og at de faglige gevinster ikke ville være tilstrekkelige for å kunne iverksette en samorganisering.

Jeg har valgt å ikke ta med flere høringsuttalelser, men et samlet inntrykk fra de resterende uttalelsene bygger oppunder de fem høyskolenes motforestillinger angående samorganiseringen.

I den siste fasen før den endelige samorganiseringen 1.aug. 1996 forsøker kunsthøgskolene å påvirke departementets beslutning ved å komme med ulike forslag til andre løsninger enn den som forelå.

3.3.6 Reaksjoner og manglende reaksjoner på høringsuttalelsene

Stortingskomiteen mottok et brev fra STH hvor de sier at de hadde merket seg at høringsuttalelsene ble kommentert i avisene av medlemmer fra Kirke- utdannings- og forskningskomiteen. Der hadde de uttrykt forbauselse over at flertallet av skolene gikk imot planene om en samorganisering, til tross for at KU gikk inn for en slik løsning i sin innstilling. STH forklarer denne kuvendingen med at det faglige utredningsarbeidet konkluderte med at en samorganisering av de tre scenekunstscolene ga klart faglige gevinster, noe som ikke kunne sies om de visuelle fagområdene. Derfor ville det være naturlig og hensiktsmessig med en samorganisering av bare de tre scenekunstscolene. (Brev til komiteen 25.01.96)

Etter dette var det ingen aktivitet om samorganiseringsproblematikken fra departementets side på flere uker.

Usikkerheten rundt samorganiseringen steg etter hvert som ukene gikk. Lederen for Stortingskomiteen Jon Lilletun uttalte i et intervju med Aftenposten hvor han konstaterte at høringsuttalelsene var gitt ved årsskiftet og at KUF ennå ikke hadde kommet med noen signaler om hvorvidt de ville ta hensyn til skolenes uttalelser. På spørsmål om det ville være fornuftig å utsette reformen, svarte Lilletun at det syntes å bli mer og mer fornuftig ettersom dagene gikk. (Aftenposten 29.03.96)

Tiden gikk og ingenting var å høre fra departementet. Aftenposten kommenterer dette slik: *”Uroen stiger på grunn av den øredøvende tausheten fra Statsråd Reidar Sandal og hans departement (Aftenposten 02.04.96)*

Endelig beslutning ble tatt av den nye statsråden, Sandal. På tross av skolenes motstand skulle de slås sammen til en skole fra 1. aug. 1996. Dette ble presentert i pressen den 11.03.96 før skolene hadde blitt skriftlig informert. Dagen etter, den 12.04.96, mottok skolene et brev fra departementet med en del bestemmelser for samorganiseringen.

”De fem høgskolene innen scenekunst, billedkunst, kunsthåndverk og design skal samorganiseres til en høgskole fra 1. august 1996. Den nye høgskolens navn blir Kunsthøgskolen i Oslo (brev fra KUF 12.04.96)”.

Kunsthøgskolene aksepterte ikke KUFs beslutning og fortsatte arbeidet med å få vedtaket omgjort. Flere av Stortingsrepresentantene reagerte også på departementets hastverk i saken.

Stortingets kirke-, utdannings- og forskningskomite hadde et møte med Sandal hvor de ba han sette ned farten å skaffe *”større klarhet i om det er faglige fordeler ved å slå sammen kunsthøgskolene (Aftenposten 02.05.96)”* Vi er urolige for en samorganisering som skal gå over stakk og stein i strid med de miljøene det gjelder, sier komiteemedlem Siri Frost Sterri (H) (*ibid*). Angående tempoplanen mente Høyre at regjeringen hadde trukket Stortingets beslutning i lengste laget. Selv innen regjeringen var det uenighet om dette, all den stund kulturministeren hadde kritisert hastverket.

Kunsthøgskolene og resten av kunstmiljøene med organisasjoner, anmodet departementet om å ta saken opp til ny vurdering, fortrinnsvis med basis i høringsuttalelsene. Dette fikk ikke gehør hos departementet, men etter stort press fra politikere og kunsthøgskolene ble det tatt initiativ til en faglig utredning av kunstutdanningene.

I følge Aftenposten 15.05.96 ville Sandal nå ta initiativ til en faglig gjennomgåelse av kunstutdanningen i Norge på alle nivåer. Men når det gjaldt spørsmålet om det i det hele tatt skulle foretas en sammenslåing av de fem skolene var statsråden ikke til å rikke, og nye bestemmelser ble oversendt de fem kunsthøgskolene 22.05.96.

3.3.7 Opprettelse av en ny kunsthøgskole i Oslo (KiO)

I brev av 12.05.96 fra KUF til de fem kunstfaghøgskolene ble det gjort kjent at departementet hadde fastsatt styrets sammensetning og utarbeidet et reglement for styre, styringsorgan og utvalg ved den nye høgskolen.

Framdriften i arbeidet ble stadig initiert av KUF. Problemet var også at KUF gikk ut i pressen før de involverte skolene ble informert. Norsk Tjenestemannslag (NTL) beklaget

KUFs manglende informasjonsevne og sendte et brev til KUF hvor de anmodet KUF på det sterkeste om å innkalle til et informasjonsmøte. Svaret kom fra KUF 25.06 96 med innkalling til møte der det skulle tas opp spørsmål som var knyttet til framdriften av arbeidet med å etablere den nye høgskolen.

Kunsthøgskolenes identitet og egenart

Under etableringen av KiO var det strid om de fem kunstfaghøgskolenes navn. STH sendte et brev til KUF den 20.08.96 vedrørende avdelingsnavn og rekruttering til faglige lederstillinger ved KiO. Det ble påpekt tre forhold som var av vital betydning for teaterutdanningens faglige identitet og egenart. Avdelingens navn måtte forbli som det var, og faglige ledere og rektor for KIO måtte kunne rekrutteres fra det eksterne fagmiljøet. Rektor Dag Hofseth ved SHKS holdt tale ved åpningen av det nye skoleåret 1996/97. Her kritiserte han navnevalget på den nye høgskolen, og at de fem skolene ennå ikke visste hva de skulle kalles i fremtiden. Han presiserte at Stortinget hadde slått fast at skolene skulle beholde sin egenart og identitet innenfor de nye rammene (Aftenposten 20.08.96)

I et intervju med Aftenposten ca. en uke senere uttaler Dag Hofseth at KUF tok personlig kontakt med han og gjorde det klart at noen navnedebatt ikke ville komme på tale. (Aftenposten 28.08.96)

En snau uke senere sender KUF sitt endelige vedtak om etablering av KiO.

3.3.8 Etablering av den nye kunsthøgskolen, iverksetting

KUF ga i brev av 03.09.96 en redegjørelse om bestemmelsene som var fastsatt for den nye kunsthøgskolen samt oppgaver som måtte prioriteres i det videre arbeidet.

Navnet på høgskolen skulle være Kunsthøgskolen i Oslo. Når det gjaldt avdelingsinndelingen hadde Stortinget vedtatt den 21.06.96 at de fem høgskolene skulle være selvstendige avdelinger i en overgangsperiode. Men KUF la til grunn at *"tidligere institusjonsnavn ikke kan nyttes som avdelingsnavn (brev fra KUF 03.09.96)"*.

Navnene ble: Avdeling for håndverks- og kunstindustriutdanning, Avdeling for billedkunst, Avdeling for ballettutdanning, Avdeling for operautdanning og Avdeling for teaterutdanning. (se det endelige organisasjonskartet på s. 5. figur 1)

Ledelsesfunksjonene kan kort forklares slik: Styret skulle være institusjonens øverste organ, med rektor som øverste leder og prorektor som nestleder. Direktøren ville være øverste leder for den samlede administrasjonen på alle nivåer samt den samlede økonomi og formuesforvaltning. Høgskolens avdelinger skulle ledes av et avdelingsstyre. Loven om universiteter og høgskoler skulle gjelde.

I det videre arbeidet mente departementet at det var viktig med en gjennomgang av den nye høgskolens totale administrative ressurser *”med sikte på å få etablert en hensiktsmessig administrasjonsordning som kan ivareta høgskolens administrative rutiner rasjonelt og effektivt (ibid)”*. Departementet bad den nye høgskolen om å foreta en slik gjennomgang og oversende den senest i midten av oktober 1996.

3.3.9 Kunsthøgskolen i Oslo fra 1996 – 1999

Høsten 1996 var departementet opptatt av å få avdelingsstruktur og avdelingsnavn på plass. Etter en del debatt mellom kunsthøgskolene og KUF bestemte departementet i brev av 03.09.96 at avdelingsbetegnelsene skulle opprettholdes. Men i brev av 10.10.96 åpnet departementet for å vurdere muligheten av å rekruttere faglige ledere eksternt i forbindelse med at Lov om universiteter og høgskoler ble gjort gjeldende for kunsthøgskolene.

Kunsthøgskolene gikk stadig ut i avisene for å protestere mot navnene på avdelingene. Dette ble til slutt tatt opp i Stortinget, og Aftenposten meddelte 26.11.96 at et flertall i utdanningskomiteen gikk imot departementets forslag om at skolens navn skulle erstattes med ”avdeling for”. Navnespørsmålet skulle tas opp igjen når skolene skulle føres inn under Lov om universitet og høgskoler. Det kan og nevnes at Stortinget, i samsvar med flertallsforslaget til utdanningskomiteen, bevilget 1 million kroner til forsterking av fellesadministrasjonen.

Året 1997 startet med en *”strid om utlysning av sjefsjobb (Aftenposten 24.01.97)”*. SHT søkte KUF om å lyse ut lederstillingen etter Morten Krogh eksternt. Etter departementets

retningslinjer skulle faglige ledere rekrutteres internt. Svaret fra KUF lot vente på seg. Aftenposten tok kontakt med departementet og fikk til svar at de ikke kunne si noe om når saken skulle behandles, *”men vi vil behandle saken så raskt vi kan. Det gjør vi alltid (Aftenposten 24.01.97)”*.

Faglig identitet var fortsatt SHKS sitt ankepunkt. De ønsket å stå utenfor KiO, og heller skrives inn i Lov om universiteter og høyskoler som vitenskapelig høyskole. Dette var på grunn av faglige prioriteringer som var motstridende KiOs målsetting. Avdelingsnavn og faglig identitet fikk gjennomslag i og med Stortingets kirke-, utdannings- og forskningskomites innstilling til Ot. Prop. 65 (96/97) om endringer i Lov om universitet og høyskoler, for bl. a. å innlemme kunsthøgskolene i loven. En enstemmig komite uttalte her at avdelingene ved KiO skulle beholde sine navn inntil skolenes endelige struktur ble avklart. Dette ville i tilfelle bli tatt opp i Stortinget til endelig beslutning. Komiteen hadde også forståelse for SHKS sitt behov for å løsrive seg fra KiO, men mente at ved dette vedtaket ble begge ønsker imøtekommet, noe som ville fremgå av de endrede forskriftene i loven. Faglig leder Dag Hofseth ved SHKS uttalte at komiteen nok hadde registrert argumentene deres, men formuleringen var for svak. (Aftenposten 04.06.97)

Det formelle så nå ut til å være i orden, men hus hadde de ikke. Temaet for 1998 var derfor lokaliseringen av KiO. Det som var sikkert var at skolen skulle ligge i Oslo indre øst. For faglig leder ved SHKS Dag Hofseth var dette uholdbart og han sluttet i sin stilling omtrent midtveis i sin treårsperiode som valgt rektor ved SHKS. Grunnen var sammenslåingen av de fem skolene og at SHKS nå skulle forlate den tradisjonsrike bygningen i Ullevålsveien og flytte til felles lokaler i indre øst. Da det var delte meninger blant de ansatte om dette, var det umulig for Dag Hofseth å fortsette som samlende leder for skolen. (Aftenposten 18.02.98).

Når det gjaldt lokaliseringsspørsmålet evaluerte statsbygg 3 forslag, som var Seilduksfabrikken ved Øvre Foss på Grunerløkka, Stiklestadkvartalet på Grønland og Elvebakken mellom sentrum og Grunerløkka. (Aftenposten 15.06.98) KiOs ønske var Seilduksfabrikken, og ønsket en rask avgjørelse fra departementet. Men lokaliseringsprosessen ville bli betydelig forsinket da det skulle foretas konsekvensutredninger for de tre alternativene, noe som ville ta minst halvannet år. (Aftenposten 26.10.98) Det var også vanskelig å få en avklaring fra Oslopolitikere om

hvor de mente skolen skulle lokaliseres. Debatten fortsatte videre mellom de ulike aktørene i saken utover hele høsten.

Avklaring på lokaliseringsspørsmålet kom 15.juni 1999: *"Den nye kunsthøgskolen i Oslo skal ligge på Seilduksfabrikken ved Akerselva (Pressemelding 15.06.99) "* Dette utsagnet kom fra Kirke-, utdannings- og forskningsminister Jon Lilletun. Det var planlagt 2 byggetrinn. Det første skulle inneholde scenkunsthøgskolene og stå ferdig i 2003. Det andre skulle inneholde de visuelle skolene, men her var det ikke nevnt årstall for når dette byggetrinnet skulle stå ferdig. (Pressemelding lagt ut på Odin 15.06.99)

Nok en milepæl var nådd, men det forhindret ikke at den nåværende situasjonen for KiO var vanskelig, særlig på det økonomiske plan, som var vårens (1999) hovedtema for KiO. For det første var den økonomiske situasjonen ved STH så dramatisk at styret vurderte å stenge institusjonen i september. Dette var på grunn av at skolen manglet 2 millioner kroner for å kunne holde undervisningen på et forsvarlig nivå. Bakgrunnen var at 20% av de 88 millionene Stortinget hadde bevilget til KiO, gikk til sentraladministrasjonen. Det kan og nevnes at KUF glemte å fornye leiekontrakten på Aker brygge. Styret ved STH krevde klare økonomiske signaler fra departementet innen 30.april både for 1999 og de kommende årene. Hvis ikke, ville de legge ned sine verv og skolen ville være uten styring. (VG 07.04.99) For å understreke alvorret gikk samtlige elever ved KiO ut i streik med protester mot budsjettkutt som direkte rammet deres undervisning. (VG 13.04.99) På forsommeren 1999 kom en ekstrabevilgning fra staten på 4,2 mill., men den nye fellesadministrasjonen tok 300 000 av potten til styrking av egne tjenester. (VG juni 1999)

Dette var situasjonen Kunsthøgskolen i Oslo befant seg i ved inngangen til år 2000, ca et år etter den høgtidelige åpningen av KiO som ble foretatt i mars 1998: *"Fem ble til en da Kunsthøgskolen i Oslo ble åpnet i dag. Bak nyskapningen skjuler seg Statens håndverks- og kunstindustriskole, Statens kunstakademi, Statens balletthøgskole, Statens operahøgskole og Statens teaterhøgskole, og med dagens høgtidelighet i Oslo rådhus, er stortingsvedtaket av 1996 gjennomført (Dagbladet 28.03.98)".*

3.4 Analyse av beslutningsprosessen, Kunsthøgskolen i Oslo

3.4.1 Kunsthøgskolen i Oslo, våren 1999

Kunsthøgskolen i Oslo har eksistert som selvstendig utdanningsinstitusjon siden høsten 1996. KiO gir utdanning innen sceniske og visuelle fag ved henholdsvis Statens teaterhøgskole, Statens balletthøgskole, Statens operahøgskole, og Statens kunstakademi og Statens håndverks- og kunstindustriskole. De fem kunstfaglige utdanningene er underlagt en administrasjon som har det overordnede ansvar for driften av skolen og fordeling av økonomiske midler. Høgskoledirektøren leder fellesadministrasjonen og de administrative stillingene ved avdelingene. I forbindelse med innskrivingen av KiO i Lov om universiteter og høyskoler våren 1997, ledes og administreres skolen etter samme modell som universiteter og høyskoler for øvrig. Det faglige ansvar ligger hos den enkelte utdannings styrende organer.

Situasjonen for KiO etter tre års drift, er økonomiske problemer som gir stor bekymring for den faglige standard ved de enkelte studiene.

3.4.2 Prosessen mot det endelige resultatet, Kunsthøgskolen i Oslo

Det som preget prosessen fram mot etableringen av KiO var uenighet kunstfaghøgskolene seg i mellom om på hvilken måte sammenslåingen skulle foregå. Uenigheten bestod også i at enkelte var positive til sammenslåingen, mens andre i utgangspunktet var sterkt i mot. KUF var den som hadde tatt avgjørelsen om at en samorganisering skulle finne sted og var den politiske hovedaktøren under prosessen. Prosessen bar preg av en stadig konfliktfylt dialog mellom KUF og kunstinstitusjonene samlet og hver for seg. Dialogen som fant sted i direkte forhandlinger, gjennom korrespondanse og i media, bar preg av et spill hvor deltakerne forsøkte å maksimere sine interesser (Jacobsen og Thorsvik 1997) Dette tilsier at prosessen var en politisk beslutningsprosess, som ofte består av grupper som er inndelt i fraksjoner. (Enderud 1976) Dette kom klart fram etterhvert som prosessen skred fram, da kunstinstitusjonene delte seg i to fraksjoner med sceniske fag på den ene siden og visuelle fag på den andre siden. Grunnen var faglig tilhørighet. Denne oppdelingen så ut til å være mest hensiktsmessig når det gjaldt å fremme sine synspunkter for KUF. Ellers utviste skolene hver for seg stor selvstendighet og tok ofte initiativ til trekk og mottrekk (Jacobsen og Thorsvik 1997) under forhandlingene for om mulig å nå fram med særegne interesser.

KUF skulle iverksette en politisk beslutning, som var å gjennomføre en omorganisering av hele høgskolesystemet som også omfattet kunstinstitusjonene. Siktemålet var *”å øke kvaliteten og forbedre ressursutnyttelsen gjennom utvidet samarbeid og klarere arbeidsdeling. For å oppnå dette var det nødvendig å skape ”større administrative enheter og bredere fagmiljø (brev fra KUF 02.04.92)”*. Målet for KUF kunne tolkes dithen at man nok ønsket et bedre fagmiljø, men at den viktigste faktoren kunne være å spare penger. Kulturdepartementet fanget opp denne tanken og sier derimot at *”de frigjorte ressursene vil så kunne nyttes til faglig styrking og utvikling av hele feltet (St. meld. nr. 60, 1991-92)”*.

Gjennom hele prosessen med det konkrete arbeidet med sammenslåingen, legger kunstinstitusjonene det faglige aspektet til grunn for sin argumentasjon i forhandlingene med KUF. Dette arbeidet startet med at KUF nedsatte et utvalg for Osloregionen, hvor kunstinstitusjonene skulle komme med forslag til hva et høgskolesenter skulle bestå av. Dette kunne sees som et ledd i innsamlingen av informasjon både for KUF og kunstinstitusjonene. KUF på sin side hadde kanskje bare *”en viss informasjon om motspilleren (Jacobsen og Thorsvik, 1997:285)”* og kunne på den måten skaffe seg mer kunnskap om kunstinstitusjonenes natur, da den slags kunnskap vil være både mangelfull og ulikt fordelt mellom partene i en politisk beslutningsprosess.

Kunstinstitusjonene skulle samarbeide om en sammenslåingsmodell som kunne oppfylle de faglige kriteriene som de mente måtte ligge til grunn for samorganiseringen. Under dette arbeidet var det naturlig at de innhentet informasjon om hverandre for å kunne finne ut hvilke sammenslåingskonstellasjoner som ville gi best faglig uttelling. På bakgrunn av dette ble informasjonsgrunlaget vurdert og analysert av den enkelte skole for å finne ut om handlingsalternativene ville bidra til å realisere målene. Dette ga grunnlag for å velge de alternativene som syntes å gi best resultat når det gjaldt å nå de faglige målene. (ibid)

Utredningen som Oslogruppen la fram gjenspeilet en forhandlingssituasjon hvor den enkelte kunstinstitusjon hadde så ulike særinteresser og behov at det så som om de ikke var i stand til å komme fram til en felles anbefaling angående sammenslåingen. Hver skole hadde gjennom mange år utviklet en sterk identitetsfølelse for hvert sitt utdanningsfelt som de var spesialister på. Under arbeidet med å velge mellom alternativer la derfor den enkelte skole vekt på å *”klargjøre sine verdier og overbevisninger og forholdet mellom disse og det foretrukne utfall (March og Olsen 1976)”*. På denne bakgrunnen ble ulike

sammenslåingsmodeller foreslått, men primært ønsket kunstutdanningsinstitusjonene å forbli selvstendige skoler. Dette var utelukket fra departementets side, som var den overordnede parten med myndighet til å fatte beslutninger som var bindende for partene. (Jacobsen og Thorsvik 1997) Men dette forhindret ikke at høringsuttalelsene understreket skolenes ønske og behov for å bevare sin selvstendighet og egenart samtidig som de også ønsket faglig utvikling. Prosessen videre viser at KUF sin beslutning ikke var til å rokke. Etter hvert som kunstfaghøgskolene ble konfrontert med dette faktum, intensiverte de kampen og motstanden mot en sammenslåing som de mente ikke kunne forsvares ut fra faglige kriterier. Forhandlingene, eller til tider mangelen på forhandlinger mellom KUF og kunstfaghøgskolene, så ut til å bære preg av en vann - tap situasjon. I kraft av sin politiske myndighet var KUF ofte en klar vinner. Dette kan forklares slik at forhandlingenes vinner avhenger av maktposisjon, som kan sies å være tilfelle i denne situasjonen, og forhandlingsdyktighet. (ibid) Men kunstfaghøgskolene hadde noe som KUF var avhengig av for å kunne gjennomføre en forsvarlig samorganisering av skolen, og det var spesialistkompetanse. KUF oppnevnte derfor et koordineringsutvalg hvor medlemmene hadde faglig kompetanse til å samorganisere de fem kunstfaghøgskolene. Da skolene i utgangspunktet var imot sammenslåingen, ble KU et påtvunget samarbeid og en arena for de ulike skolenes kamp for å beholde sin identitet og faglige særpreg når det gjaldt f. eks. skolenes navn innenfor sammenslutningen. Kampen foregikk ikke bare i forhold til KUF, men også innad i fagmiljøet og kan karakteriseres som en spesialisert beslutningsprosess, som betyr at *"spesialister løser problemer på de områdene de er legitime som spesialister (March, Cohen og Olsen, 1972, ibid : 272)"*. Høringsuttalelsene fra skolenes spesialister bygget oppunder det majoriteten av KU hadde kommet fram til, det vil si at de mente det ikke fantes faglig grunnlag for en sammenslåing av de fem kunstfaghøgskolene.

I den siste fasen mot opprettelsen av KiO foregikk en intens kamp for å få KUF til å gjøre om beslutningen angående sammenslåingen. Kunstfaghøgskolene la fram sine analyser, alternative løsninger og konsekvenser som var blitt vurdert og sammenlignet ut fra et rasjonelt synspunkt. Det vil si at kunstfaghøgskolene *"foretok et valg basert på en vurdering av hva som er godt eller dårlig (March 1994, ibid : 261)"*.

KUF holdt fast ved en beslutning som var klart politisk og som kunne være et resultat av begrenset kunnskap om sakens natur. KUF kan her ha handlet mer ut fra grove tommelfingerregler enn på grunnlag av analyse. (Jacobsen og Thorsvik, 1997)

3.4.3 Aktørenes rolle i prosessen

Aktørene som spilte den sentrale rollen i prosessens innledende fase, var de politiske myndigheter. Konkret dreier det seg om NOU 1988 : 28, Med viten og vilje, som også ble kalt Hernesutvalget. Dette var forløperen til St. meld nr. 40 (1990 –91) og utvalget ble oppnevnt av hovedaktøren, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Beslutningen om å reformere hele høgskolesystemet i Norge ble tatt av de politiske aktørene Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, statsråd og Stortinget.

Den konkrete beslutningsprosessen viste at ulike politiske instanser, som Stortingets kirke-, utdannings- og forskningskomite , spilte en betydelig rolle angående sammenslåingen av kunstfaghøgskolene. Etter hvert som de tilegnet seg informasjon om den andre parten, påvirket dette synspunktene til komiteens medlemmer. Dette så ut til å være grunnen til at de tok de affære og gikk imot KUF i enkelte saker der de hadde overordnet myndighet innen forvaltningen til å fatte beslutninger. (ibid)

Kunstfaghøgskolene bestod av fem aktører som samlet skulle forhandle med KUF. Forhandlingene skulle blant annet bygges på uttalelsen om at *”institusjonene som gir utdanning for kunstnerisk virke bør komme med innspill om hvilken rolle de bør ha i det framtidige utdanningssystemet (St. meld. nr. 40, 1990-91:29)”*. Denne uttalelsen kunne tolkes dithen at kunstfaghøgskolene ville få stor innflytelse på sin egen situasjon. De viste derfor i utgangspunktet vilje til å gå inn i en prosess for å se på mulighetene for å slå sammen skolene. Men under det konkrete arbeidet ble aktørenes individuelle særpreg og synspunkter forsterket, og samtlige utviklet en sterk motstand mot sammenslåingen unntatt en som var for, og det var Operahøgskolen.

Rollen den enkelte kunsthøgskole spilte i prosessen ga seg slike utslag at det var vanskelig å komme fram til en omforent løsning i saken. (Jacobsen og Thorsvik 1997)

Som støtteapparat bak de fem kunstfaghøgskolene sto interessegrupper, formelle organisasjoner og det profesjonelle kunstfaglige miljøet med sin spesialistkompetanse og kunnskaper om det faglige aspektet ved sammenslåingsproblematikken. Kulturdepartementet var også en viktig ”interesseaktør” som, ut fra sitt politiske ståsted,

på en måte overvåket prosessen med sine kunnskaper innen kunst og kultur, og ga tydelig uttrykk for sine meninger.

De to hovedaktørene, KUF og kunstfaghøgskolene, som stod i direkte forhandlinger, var hver for seg en sammensatt gruppe som innad skulle forholde seg til både formell saksgang og grunnleggende synspunkter. Prosessen viste at disse grupperingene hadde stor innflytelse på det endelige vedtaket. Samtidig ville deltakelseskriteriene, som var basert på formell posisjon på den ene siden og spesialistkompetanse på den andre siden, skape konfrontasjon og sondering. (March og Olsen 1976) KUF var i denne sammenhengen ikke bare den direkte forhandlingsparten under forhandlingene, men var også den overordnede parten som sammen med de politiske instanser hadde myndighet til å bryte inn og fatte beslutninger som var bindende for begge parter. (ibid)

3.4.4 Aktørenes grunnleggende interesser og synspunkter

For kunstfaghøgskolene var det faglige aspektet hovedsaken når det gjaldt skolepolitisk utvikling. Dette ble kanalisert gjennom Nasjonalt råd for kunstutdanning, som blant annet har følgende formål: *”Nasjonalt råd for kunstfaghøgskolene skal bidra til å utvikle og formidle en felles og samordnet målsetting for kunstfaglig forskning, fagutvikling og høyere utdanning i Norge (Oslo 07.11.91)”*.

KUF sin målsetting for sammenslåingen var blant annet at det skulle bygges *”et enhetlig system hvor alle institusjonene skal bli bedre enn de er i dag (St. meld. Nr. 40 1990-91: 22)* Et av KUF sine grunnleggende synspunkt kan også synes å være at det var for mange enkeltstående høgskoler i Norge.

Ut fra dette kan vi se at aktørenes målsettinger og grunnleggende synspunkter var delvis, men ikke helt motstridende. (Enderud 1976)

Grunnleggende synspunkter under forhandlingene

Under arbeidet med forslag til sammenslåingsmodeller merket Oslogruppen seg Stortingskomiteens uttalelse om at *”omorganiseringen til et eller flere høgskolesentra må være faglig begrunnet”* og deres understrekning av at en nedre grense for størrelsen på høgskoleenhetene måtte praktiseres fleksibelt. (Oslogr. 1993 :10, Inst. S. nr. 230, 1990-91)

For kunstinstitusjonene var den faglige begrunnelsen det fundamentet som hele sammenslåingsprosessen bygget på. Dette synspunktet gikk som en rød tråd gjennom utredningene og i direkte forhandlinger med KUF. Under prosessens forløp kom det klart fram at det faglige aspektet ikke var utredet grundig nok. Av den grunn mente kunstfaghøgskolene det var mest forsvarlig at skolene skulle bestå som selvstendige institusjoner. Men både St. meld. nr. 40 (1990-91) og St. meld nr. 61 (1991-92) slo fast at de kunstfaglige høgskolene skulle vurderes med tanke på sammenslåinger med andre eller større utdanningsinstitusjoner. Stortinget sluttet seg til dette under forutsetning av at de estetiske utdanningenes egenart og særegne behov for faglig utvikling ble ivaretatt.

Kunstfaghøgskolene var bekymret, og etterhvert som tiden gikk økte motstanden mot sammenslåingen. I et møte med statsråd Gudmund Hernes 12.12.94 ble han spurt direkte: hvis utredningen konkluderte med at en samorganisering ikke var tjenlig, *"ville den likevel bli gjennomført? (notat, S. Rødahl 13.12.94)"* Svaret fra Hernes var at *"han ikke ønsket samorganisering for en hver pris (ibid)"*. Han så ikke noe poeng i å presse igjennom en organisasjonsmodell hvis det ikke ville gi institusjonene noen faglig gevinst, da kunne det bli som det var.

Kunsthøgskolerepresentantene opplevde der og da gehør for en del av sine synspunkter og statsråden ga uttrykk for at skolene i avgjørende grad skulle komme til orde før den endelig beslutning ble tatt om en ny kunsthøgskole i Oslo.

Det viste seg at disse forsikringene var lite verd da KUF mindre enn en måned senere ba KU å levere sin innstilling med svært kort tidsfrist. Videre slo KUF fast at de fem skolene skulle samorganiseres utfra modell B i Oslogruppens innstilling. Fagkollegiene på de fem høgskolene sendte et brev til Hernes hvor de ønsket å få oppklart et punkt hvor de mente de hadde fått motstridende opplysninger: *"Forholder det seg slik at en eventuell samorganisering forutsetter en faglig gevinst for alle skolene, eller skal samorganiseringen gjennomføres uansett hvilke konklusjoner Koordineringsutvalget kommer fram til? (brev til G. Hernes 23.05.95)"*

Svaret kom 10.07.95: *"Vedtaket om samorganisering av de fem kunsthøgskolene er basert på at dette totalt sett vil gi faglige gevinster for utdanningsområdene sett under ett, og at det for alle utdanninger er faglige berøringspunkter med en eller flere av de øvrige"*

høgskoler. Slik ligger det etter departementets syn til rette for faglige gevinster for de eksisterende utdanninger, samtidig som det kan det etableres nye faglig koplinger (brev fra KUF 10.07.95)”. Med dette så det ut til at KUF mente at den overordnede målsettingen var innfridd, mens kunstfaghøgskolene antakelig opplevde at deres synspunkter utfra målsettingen ikke ble tatt hensyn til. Dette frembrakte både raseri og ytterligere motstand mot sammenslåingen fra kunstfaghøgskolenes side. De kjempet en innbitt kamp for sin eksistens og sine særinteresser, og markerte sine synspunkter i sterke ordelag gjennom ulike fora.

Det kunne se ut som om at KUF med dette tok en formell beslutning som favoriserte egne synspunkter og alternative vurderinger, og man kan anta at KUF maksimerte sine interesser og tok en overordnet beslutning ut fra egne behov. (Jacobsen og Thorsvik 1997)

3.4.5 Planlegging av Kunsthøgskolen i Oslo

Oslogruppen

Mandatet for Oslogruppens arbeid ga anledning til å komme med forslag til sammenslåingsmodeller, utvikling av faglige tilbud og samlokaliseringmuligheter. Når det gjaldt valg av modell, tok utvalget først stilling til en mulig inkorporering i det regionale høgskolesystemet da St. meld. nr. 40 omtalte dette som en absolutt mulighet for Oslo/Akershusregionen: *”Høgskolemønsteret i regionen bør utvikles mot en høgskoleenhet. Dette gjelder både de regionale høgskolene og de frittstående høgskolene som ikke hører innunder universitetsloven. I de videre vurderingene vil det også være aktuelt å vurdere om de enkelte institusjonene bør innlemmes i Universitetet i Oslo (Oslogr. 1993:11)”. Utvalget merket seg også at Det regionale høgskolestyret for Oslo og Akershus hadde diskutert enkelte sider ved den kunstfaglige utdanningssektoren i sammenheng med den regionale sektoren i sin utredning. Dette tok et samlet utvalg sterkt avstand fra og vurderte det slik at et utdanningstilbud organisert under Det regionale høgskolestyret var både innholdsmessig og pedagogisk svært fremmed for de kunstfaglige utdanningsinstitusjonene. På denne bakgrunn avviste utvalget en videre vurdering av tilknytningsformer til den regionale utdanningssektoren.*

Utvalgets medlemmer, som var spesialister innenfor sine felt, brukte her sin faglige kompetanse til å markere sine synspunkter som så ut til å være stikk i strid med hva KUF

mente. (Jacobsen og Thorsvik 1997) Det kunne også se ut som om KUF ikke hadde nok kunnskap om kunstinstitusjonenes særstilling i utdanningssystemet. (ibid)

Videre i sine vurderinger kom utvalget fram til at det ikke nødvendigvis burde foretas organisatorisk sammenslåing av skolene for å oppnå faglig utvikling og tverrfaglig samarbeid. Ved å opprettholde dagens struktur ville et samarbeid være fullt mulig samtidig som utdanningsinstitusjonene kunne bevare sin selvstendighet og faglige identitet. Ved en rasjonell tankegang forsøkte utvalgets deltakere å ivareta sine særinteresser, og å finne fram til hvilke løsninger som var best. Dette viser at kunstfaghøgskolenes deltakere hadde delvis motstridende interesser i forhold til KUF. (ibid)

KUF sitt mandat påla utvalget å komme med forslag til samorganiseringsmodeller. Under dette arbeidet kom det klart fram at utvalgets deltakere hadde motstridende interesser, noe som de begrunnet ut fra faglige synspunkter. Av de to modellene A og B, fikk B størst tilslutning på grunn av mulighetene for faglig utvikling. Årsaken til at utvalget ikke kunne komme fram til en felles løsning, ser ut til å være at deltakerne i stor grad ønsket å ivareta sine egne interesser. Alternativer som ble vurdert som aktuelle løsninger ble valgt ut fra spesialistkompetansen kunstfaghøgskolene hadde, og som så ut til å være basert på særpreg og identitet. Dette tilsier at utvalgets arbeid kan karakteriseres som en spesialisert beslutningsprosess hvor deltakerne forsøkte å løse problemer der de var legitime som spesialister. (ibid) Noen felles anbefaling var det derfor vanskelig å komme med. Utvalget ville derfor avvente de fem kunstfaghøgskolenes høringsuttalelser for om mulig å få et enda bredere grunnlag for sine synspunkter.

3.4.6 Høringsuttalelser

Kunstfaghøgskolene påpekte forskjellige forhold som måtte tas hensyn til ved en sammenslåing. Forutsetningene som måtte oppfylles var samlokalisering og bevaring av skolenes identitet og faglige særinteresser. Dette var det enighet om, men uenigheten oppstod ved valg av samorganiseringsmodell. STH ønsket de alternative modellene og andre modeller utredet, mens SBH gikk inn for modell A. SOH gikk inn for modell A eller en modell som ikke var utredet og innbefattet Norges musikkhøgskole. SKA og SHKS valgte henholdsvis modell A og B. Dette illustrerer at fem utdanningsinstitusjoner som går under fellesbetegnelsen kunst, i bunn og grunn har så ulike faglige særinteresser at det så

umulig ut å finne en løsning. I dette tilfelle kan vi se at den spesialiserte kompetansen ikke ga grunnlag for å finne en felles løsning, men tvert i mot viste at problemene ble forsterket og avstanden mellom partene ble større når det gjaldt å bli enige om en felles anbefaling til KUF.

Kulturdepartementet tok kunstfaghøgskolenes innvendinger og deres spesialistkompetanse på alvor og støttet deres synspunkter. Kulturdepartementet var ingen aktiv part under forhandlingene, men likevel advarte de sine politiske kolleger mot å være for opptatt av økonomiske gevinster og ikke de vurderinger kunstfaghøgskolene la til grunn. Med andre ord ble KUF advart mot blindt å følge den strategien de så ut til å ha lagt til grunn for forhandlingene. (ibid)

Det videre arbeidet

Det kunne se ut som om KUF tok kunstfaghøgskolenes vurderinger og Kulturdepartementets advarsel alvorlig da Hernes uttalte på et møte med de involverte partene den 12.04.94 at departementet ikke ville påtvinge kunstfaghøgskolene noe de ikke ønsket. Men dette var en forsikring som viste seg å ikke ha noen verdi da KUF 17.01.95 avdekket sin strategi med å slå fast at de fem kunstfaghøgskolene skulle slås sammen. Samtidig la KUF fram et opplegg som bestod av å nedsette et Koordineringsutvalg med pålegg om tidsfrister, premisser og føringer for samorganiseringen. Det kunne se ut som at dette ble ”trædd nedover hodet” på kunstfaghøgskolenes aktører.

Reaksjonene fra kunstfaghøgskolene på dette utspillet fra KUF var bl. a. å påpeke at modellen som ble valgt ikke var utredet godt nok utfra faglige kriterier, og at KU sitt arbeid ble lagt på feil grunnlag og med for korte tidsfrister. Kunstfaghøgskolenes mottrekk til KUF sitt vedtak så ut til å være å stadig påpeke de faglige konsekvenser av KUF sin strategi. Deres sterkeste kort på hånden så ut til å være spesialistkompetanse, i motsetning til KUF sin politiske status som ga anledning til å foreta formelle vedtak. På denne bakgrunnen kunne det se ut som om deltakerne foretok både trekk og mottrekk utfra sitt eget ståsted, noe som kan indikere en fortsatt drakamp mellom partene både i forhold til prosessens innhold og forløp. (ibid)

KUF sitt mottrekk til de ovennevnte reaksjonene kom i brev form hvor det ble konstatert at kunstfaghøgskolene skulle slås sammen ut fra modell B, og pekte på at en enstemmig

utredningsgruppe under pkt. 1.1 uttalte at *"flere varianter av fellesskap med de berørte institusjonene var mulig (brev fra KUF 27.03.95)"*. Videre påpekte KUF at i høringsuttalelsene, angående faglige tilknytningspunkter mellom institusjonene, uttalte de fem høgskolene at det var områder som kunne gi faglig gevinst og at de ønsket et nærmere samarbeid. KUF så her ut til å skjære igjennom ved å ta en beslutning utfra et alternativ som bl. a. så ut til å være basert på formuleringer løsrevet fra sammenhengen, da utgangspunktet for kunstfaghøgskolenes forslag var at denne modellen og andre modeller måtte konsekvensutredes.

Kunsthøgskolenes aktører tok KUF sitt vedtak til etterretning og gjorde arbeidet de var pålagt.

3.4.7 Koordineringsutvalgets innstilling

Et samlet utvalg var enig i at grunnlaget for sammenslåingen og samlokaliseringen måtte gi faglige gevinster. Ut fra KU sine egne faglige utredninger fantes det ytterst få gevinster å hente, og de kunne av den grunn ikke anbefale samorganiseringen.

Ulikhetene mellom skolene ble enda klarere under dette arbeidet, og så ut til å skape vanskelige forhold under forhandlingene. Særlig SHKS markerte seg og sine saker utfra sine særinteresser. Dette bestod i grunnleggende forskjeller i høgskolenes formål, innhold og struktur, og kan sies å være grunnen til at skolene ble splittet i to fraksjoner: scenekunstutdanning og visuell kunstutdanning. I dette tilfelle kunne det se ut som om KU stod overfor et problem hvor de ikke kunne komme fram til en felles løsning. De valgte derfor et alternativ hvor de som spesialister vurderte hvor de kunne få størst mulig faglig uttelling. Her kan man kanskje si at beslutningen var et hensiktsmessig analyseverktøy hvor man markerte både overfor hverandre og KUF hvor vanskelig det var, og sannsynligvis ville komme til å bli, å samarbeide innenfor et samorganisert fellesskap. (Lund 1971)

Et samlet KU gikk inn for at det skulle være mulig å ansette særlig avdelingsledere fra det profesjonelle fagmiljøet. Et annet viktig punkt var tilføring av nye økonomiske ressurser for å kunne oppfylle de faglige intensjonene samt de nye organisatoriske løsninger KUF la til grunn for sammenslåingen. Dette kan sies å være et uttrykk for spesialistkompetansen kunstfaghøgskolene hadde om sin egen virkelighet. På denne måten så det ut til at KU ikke

bare maksimerte sine interesser, men også ville påpeke at målene for samorganiseringen var delvis, men ikke helt motstridende i forhold til KUF. (Jacobsen og Thorsvik 1997)

3.4.8 Høringsuttalelser

Scenekunsthøgskolene

STH understreket at det ikke forelå noen faglig begrunnelse for samorganiseringsmodellen KU hadde arbeidet med, fordi det ikke var blitt utredet eventuelle faglige gevinster på tvers av de kunstfaglige fraksjonene. STH sin motstand var blitt ytterligere forsterket etter KU sin innstilling, og de ba departementet om å gjøre om vedtaket angående sammenslåingen av de fem kunstfaghøgskolene.

SBH så positivt på samarbeidsmulighetene innen de to hovedaksene og kunne tenke seg en samorganisering og samlokalisering med samme inndeling.

SOH så store muligheter for faglige gevinster også på tvers av de to hovedaksene. Videre understreket de at de ikke kunne anbefale *”samorganisering uten ekte vilje og rask evne fra myndighetshold til å til å løse lokalspørsmålet (Høringsuttalelse SOH 17.11.95)”*. SOH gikk på dette grunnlaget inn for en sammenslåing av de fem kunstfaghøgskolene.

Av dette kan vi se at synspunktene på samorganiseringsmodellen KUF vedtok spriker i ulike retninger innen scenekunsthøgskolene. De tre deltakerne presenterte på denne måten sine vurderinger utfra hensyn til skolens individuelle særinteresser og behov. Med andre ord var det forskjellige og innholdsmessig ulike faktorer til stede ved gjennomføringen av beslutningsprosessen, som så ut til å bli presentert og valgt ut fra relevans. (Lund 1971) Det kan være mulig at skolene på denne måten markerte sin natur og sin spesielle stilling i utdanningssystemet, som igjen kunne gi KUF informasjon og opplysninger slik at de kunne velge alternative løsninger som underbygget den individuelle deltakerens behov.

De visuelle kunstfaghøgskolene

Ska så en samorganisering med SHKS som det eneste mulige alternativet fordi KU sin innstilling ikke ga noe grunnlag for faglige gevinster ved en sammenslåing av alle fem skolene. SKA ville minne departementet om at G. Hernes hadde uttalt at han ville være lydhør overfor skolens ønske i saken samt Stortingets kirke- og undervisningskomite i

Innst. S. nr. 12 (1994/95) som fastslo at samorganiseringen skulle skje i forståelse med de involverte.

SHKS uttaler at deres positive holdninger hadde snudd til å bli svært negative angående samordningen av de fem høgskolene. De mente også at som den største skolen skulle de ha større innflytelse på KU sin innstilling og slo fast at *”flertallsavgjørelser som ikke ivaretar det fremtidige studietilbud for 2/3 av studentmassen i en ny høgskole er uakseptable (Høringsuttalelse SHKS 11.01.96)”*. Videre mente de at de økonomiske og administrative behov for den nye høgskolen ikke var blitt utredet nok. De faglige gevinster var få, og ga heller ikke grunnlag for å kunne anbefale en samorganisering. SHKS sier at de *”vil tilrå at det arbeides videre med planer om etablering av et eget estetisk universitet med en større faglig bredde enn det foreliggende forslag som en kunstfaglig høgskole innebar (ibid)”*.

Både SKA og SHKS foreslo hvert sitt alternativ som løsning på sammenslåingsproblematikken. SHKS markerte også sterkt sin særstilling og understreket igjen deltakernes behov for individuell behandling. I dette tilfellet gjaldt det ikke bare sammenslåingen som sådan, men også innad i KU sitt arbeid. Deltakelseskriteriene her, utfra SHKS sine vurderinger, skulle baseres på størrelsen av skolene. Det kunne se ut som om SHKS inntok en posisjon som skapte konfrontasjon under forhandlingene. Deltakerne kunne i denne sammenhengen gå inn for enten – eller når det gjaldt alternative løsninger, men av hensyn til mulige virkninger la deltakeren stor vekt på å klargjøre sine verdier og overbevisninger og forholdet mellom disse og det foretrukne utfall. (March og Olsen 1976) SHKS så ut til å være den deltakeren som markerte seg sterkest på denne måten både innad i KU og ovenfor KUF.

SKA og SHKS var, som scenekunstscolene, heller ikke noen homogen gruppe med like synspunkter, men derimot individuelle kunstfaghøgskoler som hver for seg maksimerte sine interesser. (Jacobsen og Thorsvik 1997)

Taushet fra departementet rundt høringsuttalelsene og samorganiseringen var det som preget våren 1996. Dette skapte sterke reaksjoner fra både kunsthøgskolene og de politiske myndigheter som ønsket svar på om høringsuttalelsene ville bli tatt hensyn til. Jon Lilletun mente at *”departementet må bestemme seg, en avklaring må komme snarest mulig (Aftenposten 29.03.96)”*. Han mente også at situasjonen som var oppstått kanskje kunne

gi grunnlag for en utsettelse av samorganiseringen. For de involverte partene var det store spørsmålet: *”Vil man tvinge igjennom en drastisk omorganisering mot skolenes vilje? (Aftenposten 02.04.96)”*.

Svaret som kunstfaghøgskolene til slutt fikk var at beslutningen om sammenslåingen av de fem kunstfaghøgskolene stod fast uten at det i det hele tatt ble antydning noe om høringsuttalelsenes innvirkning på vedtaket. De umiddelbare reaksjonene kom fra rektorene ved SHKS og STH som henholdsvis kommenterte dette slik:

- *”Hvorfor ba departementet om skolenes råd i saken når man overhodet ikke lytter?”*
- *”En uklok beslutning , den er et overgrep. Vi må arbeide for å få den endret! (Aftenposten 11.04.96)”*

Kunstfaghøgskolene fikk støtte på den måten at de politiske instanser kritiserte KUF både for hastverket og måten beslutningen ble tatt på. Kunsthøgskolene intensiverte nå kampen mot KUF. Som mottrekk tok departementet initiativ til en faglig utredning av kunstutdanningen i Norge. Dette initiativet kunne tolkes slik at man ville dempe gemyttene ved å gi skolene det de hadde etterlyst under hele beslutningsprosessen. Sandal fikk følgende spørsmål fra Aftenposten: *Men skulle ikke dette vært gjort før sammenslåingen? Opposisjonspartiene på Stortinget, minus Kristelig folkeparti, ønsket også utsettelse for å få klarhet i de faglige sidene ved sammenslåingen”*. Sandal svarte at *”sammenslåingen forutsetter ikke noen bestemt struktur på utdannelsen- jeg mener det vil gjøre det lettere å få et helhetlig perspektiv når man får den nye store kunsthøgskolen (Aftenposten 15.05.96)”*.

Selv etter en så intens pågang fra alle kanter holdt KUF, vel å merke med ny statsråd, fast ved sin strategi. (Jacobsen og Thorsvik 1997) Det hele kunne oppfattes som om KUF hadde vendt det ”døve øret” til og kjørte sitt eget løp utfra egne interesser. Det kunne også se ut som om KUF fulgte et oppsatt skjema til punkt og prikke uten å la seg påvirke verken av sine politiske medspillere eller den spesialiserte kompetanse motspilleren satt inne med. (ibid) Hvilken strategi KUF fulgte kom enda klarere fram ved opprettelsen av KiO.

3.4.9 Opprettelse av en ny kunsthøgskole i Oslo

På dette stadiet i prosessen så det ut til at KUF oftere tok selvstendige beslutninger angående organiseringen av KiO. I og med at pressen ble informert om saker før kunsthøgskolene, kunne det se ut som om KUF ikke så nødvendigheten av forhandlinger med, eller innblanding fra motparten. Men kunstfaghøgskolene hadde sine meninger og ønsket medbestemmelsesrett med hensyn til tilsetting av faglige ledere samt skolens navn og avdelingenes navn, da dette hadde med identitet å gjøre. Særlig STH og SHKS markerte sine interesser angående disse sakene både i form av brev til KUF og på talerstolen. KUF sitt mottrekk til dette blir omtalt i Aftenposten 20.08 96 hvor rektor Dag Hofseth ved SHKS forteller at etter at han hadde holdt en tale var han blitt kontaktet av KUF med beskjed fra den politiske ledelsen *”om at man ikke tolererer noen forsøk på å starte en debatt om navnet på den nye høgskolen (Aftenposten 28.08.96)”*. Hofseth uttaler videre i dette intervjuet at rektorene ved høgskolene hele tiden hadde trodd at navn ville være et tema hvor de ble lyttet til, særlig etter at Stortinget nær hadde utsatt samorganiseringsprosessen i påvente av en kvalifisert utredning.

Angående situasjonen som var oppstått kan det se ut som om KUF ikke tolererte innblanding i verken saksgang eller saksinnhold. Beslutningsprosessen som i utgangspunktet hadde to hovedaktører, ser ut til å stå igjen med en aktør som utfra sin politiske stilling ikke bare skjærer igjennom og fatter vedtak, men til alt overmål ber de sin motspiller om å tie stille da dette antakelig vil kunne forstyrre KUF sin skjematiske framdriftsplan. Dette kan minne om diktat og ikke demokratiske forhandlinger. Det kan spørres om det i det hele tatt finnes beslutningsteoretisk grunnlag for å analysere en slik handlingsmåte. Hva med ytringsfriheten?

Som om ingenting var hendt fulgte KUF sitt skjema og fattet vedtak om på hvilken måte iverksettingen av KiO skulle foretas.

3.4.10 Etablering av den nye Kunsthøgskolen i Oslo

KUF la føringer for ledelsesfunksjonene ved høgskolen ut fra at loven om universiteter og høgskoler skulle gjelde. Videre besluttet KUF at høgskolens navn skulle være Kunsthøgskolen i Oslo, og kunstfaghøgskolene fikk betegnelsen *”avdeling for”*. Men når det gjaldt avdelingsstruktur tok Stortinget affære og vedtok at eventuelle endringer av

denne ”måtte skje på bakgrunn av den bebudede faglige utredningen og i et samarbeid med de enkelte fagmiljøene (brev fra KUF 21.06.96)”.

Når det gjaldt den nye høgskolens ressursbehov fikk KiO i oppdrag å gå igjennom dette. Dette kan indikere at KUF fortsatt ønsket forhandlinger med kunstfaghøgskolene.

Ved dette vedtaket kan vi se at KUF igjen tok en overordnet beslutning i de fleste sakene.(Jacobsen og Thorsvik 1997) Men vi ser også at Stortinget, som er overordnet KUF med hensyn til beslutningsmyndighet, tok en rasjonell beslutning ut fra en vurdering som kan se ut til å være basert på kunstfaghøgskolenes grunnleggende synspunkter. (ibid)

Ved oppstarten av KiO kan vi se at skolen hadde langt igjen før alt var på plass. Det kunne også se ut som om det var så mange uløste saker at beslutningsprosessen på langt nær var ferdig, selv om grepene for den formelle etableringen var tatt.

3.4.11 Kunsthøgskolen i Oslo 1996-99

Debatten om avdelingsstruktur, avdelingsnavn og skolens identitet brakte mange aktører på banen. Kunstfaghøgskolene fikk medhold av Stortingets utdanningskomite om at ”avdeling for” ikke skulle erstatte skolens opprinnelige navn før KiO sin endelige struktur var avklart. Etter komiteens mening ble skolens faglige identitet også ivaretatt i og med at de foreslo endringer i Lov om universitet og høgskoler ved å innlemme kunsthøgskolene i loven.

Stortingets utdanningskomite tok her en politisk beslutning som så ut til å basere seg på kunstfaghøgskolenes interesser og vurderinger i denne saken. Det samme kunne være tilfelle fra KUF sin side, da de under de videre forhandlingene åpnet for muligheten av å rekruttere faglige ledere eksternt. Dette kunne tyde på at KUF lot motspillerens synspunkter komme fram på en annen måte enn tidligere slik at det kunne være mulig å komme fram til en omforent løsning i saken. (Jacobsen og Thorsvik 1997)

Den støtten som Storkomiteen ga kunstfaghøgskolene i enkeltsaker kan ses på som en seier for skolens kamp for sine grunnleggende synspunkter. KUF derimot fikk overprøvet sine synspunkter av en overordnet politisk instans, og tapte. Denne gangen så det ut til at vinn - tap situasjonen snudde i kunstfaghøgskolenes favør. Kunstfaghøgskolenes evne

til å fremme sine saker på en overbevisende måte kan være årsak til at de vant frem, eller sagt på denne måten: spesialistenes dyktighet og argumentasjon under forhandlingene overbeviste en formell beslutningsmyndighet slik at det ble fattet et vedtak som ga positivt resultat for kunstfaghøgskolene. (ibid)

Kunstfaghøgskolene fikk også gjennomslag for sitt syn i lokaliseringsspørsmålet. Men ettersom Seilduksfabrikken ikke ville stå klar med første byggetrinn før år 2003 kan man spørre seg hvordan KiO i mellomtiden skulle kunne greie å oppfylle de faglige og administrative intensjonene som lå til grunn for sammenslåingen?

Våren 1999 ga et lite inntrykk av hva dette kunne føre til. Økonomiske problemer og vanskeligheter med leiekontrakter resulterte både i streik og trusler om nedleggelse av arbeid. Intern strid om fordeling av ressursene gjorde situasjonen enda mer tilspisset. Om dette kom det sterke uttalelser fra fagmiljøet. Nils Ole Oftebro uttaler: *"I det private næringslivet ville de fått sparken. Manglende bevilgninger, et departement som glemmer å fornye skolens leiekontrakt på Aker brygge. Dette inngår i en endeløs rekke faderer. Dessverre er departement og kommune befolket av folk som ikke kan annet enn å telle (VG 08.04.99)"*.

"Mindre undervisning, mer administrasjon," var å lese i VG etter at det til slutt ble bevilget mer penger til KiO. *"Mens kunststudenter får beskåret undervisningen, foreslår styret ved Kunsthøgskolen at 300 000 av de ekstra bevilgede 4,2 mill. skal gå til IT - tjenester og administrasjon. Det er i strid med Stortingets forutsetning, som var å opprettholde omfang og kvalitet på undervisningen (VG juni 1999)"*.

Iverksettingen av KiO kan se ut som å bære preg av at kunnskapen om sakens natur ikke var god nok, og at innsikten i de nødvendige virkemidler for å realisere beslutningen var mangelfull. Den økonomiske situasjonen KiO befant seg i ved utgangen av 1999 så ut til å gjøre det vanskelig å gjennomføre det som var besluttet. (Jacobsen og Thorsvik 1997) Ideen med høgskolereformen kunne i utgangspunktet være god, men beslutningen som forbinder denne ideen med en handlingsplan som skulle gi positive utslag for de fem kunstfaghøgskolene, kan inntil nå se ut til å ha gitt stikk motsatt virkning. (Brunsson 1989, ibid) Det kan se ut som om det er et stort gap mellom beslutningens intensjoner og de resultatene som er oppnådd. (Hogwood og Gunn 1984, Hjern og Porter 1981, Sabatier 1986, Sætren 1983 i Jacobsen og Thorsvik)

3.4.12 Konklusjon, politisk analyse

Aktørene i beslutningsprosessen, KUF og de fem kunstfaghøgskolene, var i utgangspunktet svært ulike. KUF sin formelle posisjon kontra kunstfaghøgskolenes spesialistkompetanse viste seg å skape konfliktfylte forhandlinger som ga seg utslag i både konfrontasjon og sondering. Partene hadde hver sine interesser og synspunkter som de holdt fast ved, og markerte sterkt, under hele prosessen. Det at partene stadig maksimerte sine interesser (Jacobsen og Thorsvik 1997) gjorde det vanskelig å komme fram til felles løsninger.

I den innledende fasen var ikke ulikhetene så markert, da aktørene heller ønsket å utforske mulighetene ved en sammenslåing enn eventuelle negative konsekvenser. Men dette snudde da Oslogruppen avleverte sin utredning med påfølgende høringsuttalelser. Etter hvert utviklet dette seg til å bli en drakamp mellom hovedaktørene, men også kunstfaghøgskolene seg imellom, som ikke så ut til å ha noen ende. Mot slutten av forhandlingen kan man si at den fastlåste situasjonen fikk en løsning i og med at Stortinget grep inn og fattet vedtak som løste konflikten i enkelte saker. KiO kunne derfor iverksettes, ikke ved konsensus, men ved at en instans som var overordnet KUF skar igjennom og tok en beslutning. (ibid)

Under de tre årene fra 1996 – 99 så det ut som at det rådet administrativt kaos og økonomiske krisesignaler. Man kan spørre seg om Kunsthøgskolen i Oslo i fremtiden vil være i stand til å opprettholde en faglig standard som er en nasjonal knutepunktinstitusjon verdig. Foreløpig har de verken penger, eller hus. Har kongstanken til Gudmund Hernes slått feil, eller er det slik at det *”praktisk kan være vanskelig for reformatører å beslutte reformer, å gjennomføre de besluttede reformer, å oppnå de etterstrevde effektene og lære av erfaringer fra tidligere reformer (Brunsson og Olsen 1990:13)”*

”Jeg lærte meg at vi er beredt til å møte hver ny situasjon gjennom omorganisering og også hvilken vidunderlig metode dette er for å skape illusjon om framskritt. Men dette fører til kaos, ineffektivitet og demoralisering.”
Petronius ca. år 500 f. Kr. (Fimreite, kap.7)

3.4.13 Undersøkelser og funn

Spørreundersøkelse

De fem kunstfaghøgskolene sa seg villig til å svare på noen spørsmål angående sammenslåingen. Spørsmålene er presentert i et vedlegg og er datert 26.11.99.

Det var tre av skolene som tok seg tid til å svare, og alle tre understreket at de var imot sammenslåingen fra begynnelsen av. SKA mente at da vedtaket ble fattet hadde de ikke noe valg, og de kjente heller ikke til at alternativer ble drøftet. (SKA 31.01.00) SHKS svarer med å sende høringsuttalelsen angående KU sin innstilling og ser ut til å markere at alt som kunne sies om saken kunne leses der. (SHKS 27.04.00) SBH mente at beslutningen om sammenslåingen var blitt tatt på et tidlig tidspunkt og at løpet allerede var kjørt. Under prosessen hadde de uttalerett, men faglige argumenter og forslag ble ikke tatt hensyn til. Det kunne se ut som om saken for KUF kun var organisatoriske gevinster. SBH fryktet også den økonomiske siden ved sammenslåingen, om det ville hindre den faglige veksten og utviklingen.

Funn

Jeg hadde en hypotese om at kunstfaghøgskolene ville oppleve manglende forståelse for sine faglige synspunkter i forhandlingene med KUF. Videre antok jeg at begge parter rasjonelt ville forsøke å få sine saker igjennom. Konsekvensene antok jeg ville bli en vanskelig økonomisk situasjon for kunstfaghøgskolene, som ville gå ut over undervisningstilbudet. Jeg antok at dette ville bli gjort til gjenstand for en stadig kamp med KUF om økonomiske ressurser.

Analysen viste at det ble en konfliktylt drakamp mellom partene når det gjaldt saksinnholdet. KUF så ut til å tenke kun organisatoriske løsninger mens kunstfaghøgskolene var opptatt av faglige gevinster, og konsekvenser for det faglige tilbudet som en samorganisering kunne resultere i. Av den grunn var det ikke mulig å komme fram til en omforent løsning i saken. Kunstinstitusjonene fikk gjennomslag i enkelte saker som gjaldt kulturell identitet innenfor de organisatoriske løsningene KUF hadde vedtatt. Dette skjedde ved at en overordnet politisk instans skar igjennom og tok en beslutning. Viktigheten av denne beslutningen ble underbygget av den faglige utredningen som kunstfaghøgskolene etterlyste under hele beslutningsprosessen og som ble lagt fram i

juni 1999. Utredningen bygger klart oppunder kunstfaghøgskolenes synspunkter om den faglig siden av saken. Med hensyn til identitet og særinteresser uttaler utvalget: *”Skal kunstfagene fylle sine oppgaver i samfunnet, må utdanningene ha klare mål om å oppnå både faglig profesjonalitet og spesifikk identitet (Rapport 99. Norsk kunstutdanning. Forslag til organisering 1999 : 27)”*.

Etter at sammenslåingen var et faktum viste analysen at KiO fikk store økonomiske problemer som gjorde det umulig å opprettholde et forsvarlig undervisningstilbud. Utredningen om økonomien ved kunsthøgskolene fra 1990-99 underbygget min hypotese om at sammenslåingen ikke ville gi økonomiske gevinster, men at det derimot ville bli strammere økonomiske vilkår. Det som KUF antok ville gi økonomiske gevinster viste seg i stedet å øke utgiftene. Utvalget konkluderer med å si: *”Dette mener vi har en sammenheng med kostnadsdrivende administrative og faglige faktorer, som ikke oppveies av administrative effektiviseringsgevinster eller faglige synergier som følge av sammenslåingen (Rapport, april 2000 :6)”*. Som antakelsen tilsa ble de økonomiske problemene så store at det avstedkom mange reaksjoner både fra kunstfaghøgskolene, KiO, og det faglige miljøet for øvrig.

Spørreundersøkelsen som SKA, SBH og SHKS svarte på understreket hvor vanskelig og konfliktfylt beslutningsprosessen var. De opplevde det også slik at beslutningen om en sammenslåing var blitt tatt på et tidlig tidspunkt, og at de av den grunn ikke noe valg. Frykten for den økonomiske siden av saken var som vi har sett sterkt begrunnet.

Kommentarer

Spørreundersøkelsen ser ut til å være av liten verdi. I utgangspunktet så det ut til å være en god ide da respondentene ville ha god tid og anledning til å få uttrykt sin oppriktige mening. I ettertid ser jeg at oppgaven kunne vært tjent med at det ble foretatt intervjuer. Ikke bare for å innhente svar på spørreundersøkelsen, men det kunne kanskje gjort framstillingen av beslutningsprosessen mer fargerik og levende. Samtaler og intervjuer kunne kanskje også bidra til å korte ned oppgaven (da den er vel omfattende) ved at en del av det skriftlige datamaterialet ville blitt overflødig. Dette ville også kunne gjelde beslutningsprosessen i Østfold.

3.5 Beslutningsprosessene i et instrumentelt og institusjonelt perspektiv.

I denne delen av oppgaven vil jeg undersøke hvilke instrumentelle og institusjonelle trekk som er fremtredende ved beslutningsprosessene i Oslo og Østfold.

Ut fra det instrumentelle perspektivet vil det gjøres forsøk på å forklare disse trekkene ved å sette fokus på partenes rasjonelle mål – middeltenkning, og dens innflytelse på deltakelse og saksinnhold samt måten denne innflytelsen blir brukt på.

Det institusjonelle perspektivet vil kunne sette fokus på partenes innflytelse på deltakelse og saksinnhold ut fra grunnleggende kulturelle verdier og normer, og hvordan dette igjen kan øve innflytelse på beslutningsprosessen.

I analysen ville det kunne være naturlig å se på de to perspektivene som et integrert hele der institusjonelle og instrumentelle trekk til sammen skaper en viss type atferd. Men jeg har valgt et analytisk skille mellom de to perspektivene.

3.5.1 Beslutningsprosessene i et instrumentelt perspektiv.

Historikken for kunstutdanningsinstitusjonene viser at plassmangel har vært en drivkraft for å finne organisatoriske løsninger som kunne oppfylle utdanningenes målsettinger. Komiteen av 1965 så at opprettelse av et felles senter for kunstutdanningene i Oslo ville være et rasjonelt system for å kunne oppnå både faglige og økonomisk fordelaktige løsninger. Egeberg (1984) sier det slik at formell struktur er et sentralt begrep for å oppnå visse mål. Denne rasjonelle tenkningen så ut til å være sterkt fremtredende også på politisk nivå. Dette kom særlig frem i Ottosenkomiteens innstillinger (1966-70) om utbygging og organisering av høgre utdanning, hvor målsettingen var å redusere antall høgskoleenheter i Norge.

Det tok ca. 20 år før de politiske myndigheter tok initiativ til en reorganisering av høgskole - systemet i Norge. På bakgrunn av, blant andre, utredninger som NOU 1988 : 28, St, meld, nr. 40 (1990-91) og St. meld, nr, 66 (1991-92), ble det vedtatt 19. april 1991 at all høyere utdanning skulle inngå i et ”norgesnett”. Ved denne endringen av høgskole systemet så det ut til at en formell struktur kunne være et instrument for de politiske myndigheter til å

fremme sine mål ved å designe denne strukturen på bestemte måter, både med hensyn til spesialisering og koordinering. (Gulick 1937 i Christensen 1994)

Sammenslåingen av kunstutdanningsinstitusjonene, som verken var definert som vitenskapelige høyskoler eller tilknyttet det regionale høyskolesystemet, var den siste rest av reformen som skulle inngå i Norgesnettets sitt rasjonelle system. Dette så ut til å bety at det ville bli foretatt en rekke organisatoriske grep for å oppnå høyskolereformens målsetting, som i denne sammenhengen innebar en fullstendig ny organisasjonsstruktur for kunstutdanningen i Oslo. (Egeberg 1984) Dette potensielle organisatoriske instrumentet med sine upersonlige sett av normer og forventninger vil, ved sammenslåingen av kunstfaghøgskolene i Oslo og tilslutningen av Akademi for figurteater til Høgskolen i Østfold, være knyttet til ulike roller, og som kan antas å være en viktig faktor for å influere og skape beslutningsatferd. (Gulick 1937, Scarpf 1977, Weber 1970, ibid)

Denne beslutningsatferden vil de konkrete beslutningsprosessene i Oslo og Østfold kunne vise.

Tilslutningen av AFF til HiØ

I flere tiår arbeidet dukketeaterfolket i hele Skandinavia med et mål for øye, og det var å få opprettet en dukketeaterutdanning på høgskolenivå. Med ulike midler forsøkte de å overbevise de politiske myndigheter om behovet for en slik utdanningsinstitusjon med forslag om ulike organisatoriske løsninger og eventuelle tilknytningsmåter. Dette lyktes de med, og kunne gå inn i en prosess med tilknytning til et regionalt formelt høyskolesystem.

Under beslutningsprosessen hadde NDA som målsetting å etablere en formell organisatorisk struktur for utdanningen som kunne angi hvem som ville ha deltakelsesrettigheter og plikter, hva beslutningsaktiviteten skulle dreie seg om, og hvordan denne aktiviteten burde eller skulle foregå. (Lægereid og Olsen 1978) NDA forutsatte at disse formelle aktivitetene skulle foregå innenfor en fysisk struktur som bestod av undervisningslokaler som var utstyrt etter utdanningens spesialiseringsprinsipper. Ut fra de samme spesialiseringsprinsippene ønsket NDA at organisasjonsdemografien skulle fremstå som styringsvariabel gjennom planmessig uttak og inntak av både administrativt personell og undervisningspersonell. (Egeberg 1989) Egeberg (1989) bygger opp under

dette med en antakelse om at de ovennevnte variablene påvirker individuell atferd. NDA ønsket med dette å bygge opp en kunstutdanningsinstitusjon som skulle ha de samme vilkår som de andre kunstfaghøgskolene i Norge. Ut fra en faglig rasjonell tankegang forsøkte de på ulike måter å danne innflytelsesrealsjoner med bl. a. kunstnerkollegaer, politikere, media og gjennom direkte forhandlinger med KUF. Det så ut som om NDA på denne måten forsøkte å få så stor innflytelse over saksinnholdet under beslutningsprosessen som overhodet mulig. Det kan se ut som om den uavhengige variabelen, saksinnholdet, styrer og påvirker den avhengige variabelen, NDA, sin beslutningsatferd både individuelt og som gruppe. (Lægreid og Olsen 1978) HiØ, som var NDA sin direkte forhandlingspartner, var i motsetning til NDA en samling av etablerte formelle høgskoler. Det kan kanskje sies at NDA søkte om høgskolestatus på et heldig tidspunkt da høgskolereformen gjorde at de etablerte enhetene i Østfold likevel skulle brytes opp for å bli dannet i en ny strukturell koalisjon.

HiØ var lederen av beslutningsprosessen, men KUF var den som hadde det siste ordet når det gjaldt å fatte vedtak. Den overordnede målsettingen for reformen så ut til å være en effektivisering av de offentlige høgskolene ved nye administrasjons- og budsjettssystemer. Med den målsettingen for øye så det ut til at HiØ mente det mest rasjonelle var å integrere NDA i avd. for lærerutdanning og praktisk – estetiske fag. Det så ut til at HiØ på denne måten løste problemene med de konstnadskrevene variablene som ny organisasjonsstruktur, fysisk struktur og organisasjonsdemografien. Ut fra dette kunne det se ut som om HiØ tok kontroll over saksinnholdet ved å ville foreta en reorganisering av en allerede etablert avdeling for å kunne gi plass til dukketeaterutdanningen. Det instrumentelle perspektivet forutsetter at HiØ i denne situasjonen må ha kontroll over aktiviseringen og defineringsen for å kunne ta initiativ til, beslutte og iverksette en reorganisering. (March og Olsen 1976)

Når det gjaldt aktiviseringen deltok HiØ med to deltakere under forhandlingene og NDA med fem. Dette kunne indikere at HiØ følte seg trygge på å ha kontroll over særlig saksinnholdet da deres forankring var et formelt sett relativt stabile, upersonlige og offisielle normer. (Egeberg 1989) Men for å kunne kontrollere saksinnholdet måtte, etter Christensen (1991) sitt resonnement, HiØ ha en viss kognitiv eller kunnskapsmessig kapasitet. Under beslutningsprosessen så det ut som at HiØ sin kunnskapsmessige

kapasitet kun dreide seg om å finne formelle strukturelle løsninger som kunne være et middel for å nå de organisatoriske målsettingene.

NDA på sin side så ut til å ha kunnskap om at HiØ hadde tilgang på ulike virkemidler som kunne gi kontroll over beslutningsprosessen og selve beslutningen. De hadde med andre ord en viss innsikt i de formelle rammene som omgav HiØ som beslutningstakere, og som gjorde det mulig å forutsi med relativt stor sannsynlighet hva deres tenkning, kontakter og beslutningsatferd ville innebære. (Egeberg 1989) NDA brukte denne innsikten ved rasjonelt å øve innflytelse, ved hjelp av sine kontakter, på saksgang og innhold ut fra sine spesialiseringsprinsipper.

Beslutningsprosessen kan sies å kjennetegnes ved at de to aktørene rasjonelt fremmet hver sine organisatoriske løsninger for å kunne gi NDA høgskolestatus. De instrumentelle virkemidlene ble brukt på en slik måte at begge parter fikk en viss innflytelse på prosessen og det endelige vedtaket. Det endelige vedtaket ble fattet av KUF, som innfridde NDA sin målsetting om egne lokaler som fysisk kunne tilrettelegges for både en formell struktur og undervisningstilbudet med en organisasjonsdemografi som så ut til å kunne bygge opp en høy spesialiseringsgrad. Da den instrumentelle retningen betrakter organisasjoner som rasjonelle system eller instrumenter som kan designes for å oppnå spesielle mål (Scott 1987 i Reitan 1994), vil Akademi for figurteater (tidligere NDA) med dette vedtaket kunne ha de grunnleggende formelle forutsetningene for å oppnå sine mål innen sin kunstfaglige undervisningsenhet. Det kan også tilføyes at AFF og HiØ sammen markerte overfor KUF at det ikke ville bli noen iverksetting før kravet om mer penger ble innfridd. Ved et felles virkemiddel, som kunne minne om arbeidsnedleggelse, oppnådde de at KUF ga de økonomiske rammer som kunne sikre at målsettingen ble oppnådd.

Sammenslåingen av kunsthøgskolene i Oslo

De fem kunstfaghøgskolene i Oslo var statlige undervisningsinstitusjoner som ikke var underlagt lovverket som gjaldt for universiteter og høyskoler. Av den grunn kan man si at skolene hadde uklar status i forhold til universitets- og høyskolesystemet for øvrig.

Skolene som i flere år hadde eksistert som selvstendige institusjoner ble gjort til gjenstand for en omfattende reorganisering. Dette var den siste delen som gjenstod av høyskolereformen. KUF sin overordnede målsetting var å oppnå færre og større

høgskoleenheter, og de startet derfor en prosess med samorganisering av de fem kunstfaghøgskolene i Oslo. Av dette kan vi se at i en reorganiseringsprosess eller en administrativ reform som denne vil det i hovedsak være aktører i formelle posisjoner, politiske og administrative ledere, og deres intensjoner og mål som ligger til grunn for reorganiseringer og formelle endringer. (Egeberg 1987, Mayntz og Scharpf 1975, Politt 1984 i Christensen 1994) Brunsson og Olsen(1990) kan kanskje utdype KUF sine intensjoner ved reorganiseringen på denne måten: *”Med administrative reformer mener man bevisste endringer av organisasjonsformer, strukturer, arbeidsmåte eller ideologier, med den hensikt å forbedre atferd og resultater (Brunsson og Olsen 1990:11)”*.

Under beslutningsprosessen tok KUF initiativ til ulike former for kartlegging av bl. a. om en samorganisering var ønskelig og mulig (March og Olsen 1983 i Christensen 1994) Dette var et viktig aspekt for gjennomføringen av reformen, da det kunne antas at samorganiseringen ville ha effekt både på individuell og organisatorisk beslutningsfatting fordi kunstfaghøgskolenes strukturelle bindinger ville bli endret. (Egeberg 1987 i Christensen 1994)

Fra kunstfaghøgskolenes (minus operahøgskolen) side var endring uønsket da de nye og endrede målene ikke så ut til å oppfylle deres overordnede målsettinger, som var å være en organisasjon som både strukturelt, fysisk og organisasjonsdemografisk skulle ivareta et høyest mulig spesialiseringsnivå på utdanningene. Men da KUF ut fra sin målsetting hadde et klart ønske, som også var formelt besluttet, om endring, ble kunstfaghøgskolene pålagt å finne nye organisatoriske løsninger som kunne oppfylle målsettingen. Denne målsettingen så ut til å være så sentral i beslutningsprosessen at den så ut til å påvirke valg av virkemiddel, som var at KUF selv deltok i prosessen. Det kunne se ut som at KUF ønsket full kontroll over kunstfaghøgskolenes deltakere, som igjen så ut til å bli brukt som manipulerbare instrumenter for å oppfylle KUF sine mål og ønsker. Beslutningsprosessen viste at skolene ikke bare skulle slås sammen under en felles administrativ ordning, men det så ut til at de ville bli omstrukturert til noe som ble oppfattet av kunstfaghøgskolene som identitetløse avdelinger. Dette kunne gi omverdenen inntrykk av både lav spesialiseringsgrad og utydelig faglig forankring. Gulick (1937 i Christensen 1994) sier at ved endring av organisasjonsstrukturen kan formell struktur være et potensielt instrument for politiske ledere til å fremme mål ved å designe dem på forskjellige måter, både med hensyn til spesialisering og koordinering. KUF sin målsetting så ut til å slette

kunstfaghøgskolenes identitet. Hva KUF mente med dette , er vanskelig å forstå, og enda vanskeligere å finne fornuftige svar på. Stortinget gjorde seg kanskje de samme tankene da de grep inn med et vedtak som ga skolene navnene og dermed identiteten tilbake.

Etter hva vi har forstått av prosessen som er beskrevet ovenfor, kan spørsmålet bli om samorganiseringen i det hele tatt var mulig. Om reorganiseringen av kunstfaghøgskolene var mulig gikk ut på om de nye organisatoriske strukturene kunne endre de ansattes atferd. Dette viste seg på den måten, etter at samorganiseringen var et faktum, at rektor Dag Hofseth ved SHKS sa fra seg stillingen sin på grunn av at han så det umulig å arbeide under de nye organisatoriske og strukturelle betingelsene. Resten av aktørene fulgte motvillig med i endringsprosessens ”dragsug”, som gikk ut på å innrette seg etter et upersonlig sett av normer og forventninger. (Egeberg 1989) Dette forklarer Røvik (1998) slik at rektor Dag Hofseth ved SHKS foretok en frastøting av den den dominerende instrumentelle tankegangen. Grunnen så ut til å være at han mente at *”organisasjoner er komplekse, verdibærende og integrerte institusjoner som er generelt motstandsdyktige overfor forsøk på raske og omfattende endringer (Hughes 1939, Selznick 1949, March og Olsen 1989, Scott 1995 i Røvik 1998:147)”*. Resten av aktørene så ut til å akseptere det Røvik (1998) omtaler som rask tilkøpling av nye organisatoriske former, altså den instrumentelle tankegangen. Ut fra dette kan resonnementet se ut til å bli at en endring i skolenes formelle strukturer var mulig, noe som igjen ga endret individuell atferd. (Gulick 1937, Sharpf 1977, Weber 1970 i Christensen 1994) Om det var på den ene eller den andre måten dette skjedde, så det ut til at endringen i individuell atferd var et resultat av en påtvunget formell strukturell endring.

Det ovennevnte har vært fokusert på de direkte forhandlingene mellom kunstfaghøgskolene samlet og KUF. Samarbeidet og forhandlingene mellom kunstfaghøgskolene og de enkelte skolenes utspill var også et viktig aspekt ved beslutningsprosessen. Skolene forsøkte hver for seg med ulike virkemidler å få innflytelse på prosessen. Media ble flittig brukt utad, mens innad i miljøet ble skolenes ulike målsettinger markert rasjonelt ved delte utredninger og individuelle uttalelser overfor KUF. Men disse anstrengelsene virket på KUF på samme måte som ”å skvette vann på gåsa”, det prelltet av.

Gjennom hele beslutningsprosessen kunne det se ut som om KUF tok fullstendig kontroll over både aktivisering og definering ut fra en formell instrumentell mål – middeltenkning uten tanke for eller kan man si kunnskap om konsekvensene av en slik handlemåte. (Mach og Simon 1958 i Reitan 1994) KUF sin målsetting ble nådd, men kunstfaghøgskolenes målsetting om at fysisk struktur, organisasjonsstruktur og organisasjonsdemografi, som virkemiddelvariabler, skulle kunne gi høy spesialiseringsgrad og faglige utviklingsmuligheter, kan ikke sies å være nådd, ikke på langt nær. Innsikt i virkemiddevariablenes effekter ville kunne styre atferden i ønsket retning i forhold til målsettingen, men en slik innsikt så det ikke ut til at KUF hadde. Kanskje det heller kan sies at den formelle strukturelle tenkningen til KUF har satt kunstutdanningen et hakk tilbake, da det eneste som er oppnådd ser ut til å være en ”munn” til å mette med penger, og det er fellesadministrasjonen. Dette kan dokumenteres ved en utredning om økonomien ved kunsthøgskolen i perioden 1990 – 1999, som slår fast at sammenslåingens manglende effektiviseringsgevinst gir mindre til fordeling på faglig aktivitet. (Rapport 10.04.00)

Prosessen kan kjennetegnes ved at KUF, med instrumentelle virkemidler, så ut til å bruke sin formelle innflytelse på å nå sine egne fastsatte mål som så ut til å være overordnet både deltakelse og saksinnhold. I saker der KUF trakk dette litt for langt tok Stortinget affære med en overordnet beslutning. Resultatet av det endelige vedtaket for kunstfaghøgskolene i Oslo ble Kunsthøgskolen i Oslo, som var formelt besluttet i og med at den ble innskrevet i loven for universiteter og høyskoler som ble vedtatt av Stortinget våren 1997.

3.5.2 Beslutningsprosessene i et institusjonelt perspektiv

Tilslutningen av AFF til HIØ

Analysen av beslutningsprosessen forsterket oppfatningen om at de ulike utgangspunktene partene hadde, ville skape en vanskelig samarbeidssituasjon. Til tider så forhandlingene ut til å være så preget av motstridende interesser og konfliktfylt uenighet, at det å finne en levelig måte å samarbeide på kunne virke helt umulig. Hvorfor var dette så vanskelig, og hva kunne grunnen være til at partene inntok en så uforsonlig holdning? Et av svarene kan være at det var to helt ulike kulturer som representerte hvert sitt ytterpunkt i samfunnet.

Aktørene i beslutningsprosessen erkjente at samarbeidet hadde vært vanskelig. Etter at arbeidet i planleggingsgruppen var ferdig, kom dette til uttrykk ved at aktørene selv ga en forklaring på hvorfor synspunktene varierte:

"Arbeidet i planleggingsgruppen og anbefalingene i denne rapporten er preget av at medlemmene i planleggingsgruppen representerer to ulike former for utdanning og tradisjoner: kunstfaglig utdanning på den ene og profesjonsutdanning og universitetsstudier på den andre siden. Som en konsekvens av dette inneholder rapporten delte anbefalinger på en rekke sentrale punkter (Endelig rapport 1995 : 5)".

Ved å se litt nærmere på den kulturelle bakgrunnen til de to aktørene, kan det kanskje være mulig å få en forståelse av hvorfor beslutningsprosessen ble så problematisk.

Dukke/figurteatermiljøet har vært betegnet som en liten og smal nisje innenfor den kunstfaglige helheten. I og med at det er så få utdanningsentra og profesjonelle teatre innen faget, blir miljøet både oversiktlig og gjennomsiiktig. Det nasjonale og internasjonale dukke/figurteaterfolket er en del av en felles tradisjon som er utviklet gjennom flere århundrer. De har tilegnet seg en forståelse for fagets uttrykksform som kommuniserer på egne premisser, verbalt og ikke - verbalt. Denne måten å kommunisere på vil gjøre seg gjeldende, ikke bare på scenen, men også i fagmiljøets måte å snakke sammen på.

Arbeidet dukke/figurteatermiljøet la ned for å etablere en høgskoleutdanning, vitner om en tett sammensveiset faggruppe som visste eksakt hva den ville, og som kunne kommunisere dette seg imellom uavhengig av nasjonal tilknytning. De kulturelle faktorene var med andre ord så sterke at denne faggruppen fremstod som en markant ”personlighet” hvor menneskene delte oppfattelsen av det enestående ved deres virksomhet, og som ga signaler til omgivelsene om styrke og samhold. (Arndt og Fridman 1985) Fagterminologien for figurteatermiljøet har mange fellestrekk med andre kunstfaglige retninger. Dette gjorde det mulig for alle de kunstfaglige miljøene som var representert i planleggingsgruppen å spille på lag under arbeidet med rapportene.

Den kulturelle bakgrunnen dukke/figurteaterfolket hadde med seg inn i forhandlingene med det formelle høgskolesystemet, var sterkt forankret i en uformell livsform som hadde det kunstneriske uttrykk som verdigrunnlag. Dette så ut til å stå i sterk kontrast til den andre aktøren i beslutningsprosessen.

Det formelle systemets verdier og normer som HiØ er underlagt kan gi seg andre utslag enn de gjør innenfor det kunstfaglige miljøets ramme. Innenfor den formelle organisasjonen gir kulturen seg ofte uttrykk i bruk av titler og posisjoner og i atferd som symboliserer makt og formalitet. Dette kan avstedkomme en kommunikasjonsform som tar utgangspunkt i den formelt riktige måten å uttrykke seg på, og som kan signalisere avstand mellom partene. Vi kan kanskje si at det formelle byråkratiske miljøet etter sin natur ikke gir stort rom for fri oppgaveløsning. Det kan være fordi regelverket setter strenge rammer for hva som til enhver tid er tillatt. Den formelle kulturens terminologi kan være vanskelig for en utenforstående å forstå. Måten det argumenteres på er bundet opp i det formelle språkets form. Kommunikasjonen kan oppleves vanskelig. Det kan også virke som om verdigrunnlaget blir uttrykt gjennom lover og regelverk ved en til tider statisk og lite kommunikativ språkbruk. Denne måten å både handle og uttrykke seg på kan forklares slik at det formelle høgskolesystemet gjennom mange år har vært i en institusjonaliseringsprosess, som betyr at organisasjonen gjennom en naturlig utvikling tilpasser seg sakte til indre krav og ”press” fra nære handlingsomgivelser. (Christiansen 1994) HiØ kan ut fra dette sies å ha blitt institusjonalisert ved at det er utviklet et distinkt mønster av verdier og normer. (March og Olsen 1989, *ibid*)

Den kulturelle bakgrunnen som hele høgskolesystemet bygger på, er en tradisjon hvor dette formelle, regelbundne verdigrunnlaget som er beskrevet ovenfor, kommer til uttrykk gjennom studienes oppbygging og sammensetning. De estetiske fagene er bare en innbakt del av et større kompetansegivende studium, som står i sterk kontrast til et kunstfaglig rettet studium som figurteaterutdanningen.

Det er på denne bakgrunnen HiØ går inn i dialog med NDA for å finne løsninger som skal gi best mulig levevilkår for begge parter.

Et fremtredende trekk ved et fagmiljø eller en organisasjonskultur kan være både måten man snakker til, og behandler hverandre på. Dette kjennetegner både NDA og HiØ, noe som utdypes i Schein sin definisjon på organisasjonskultur som kan leses i sin helhet under punkt 1.4.2.

Det at samarbeidet strandet ganske tidlig i beslutningsprosessen med å tilpasse NDA til HiØ, var kanskje ikke overraskende, sett ut i fra hvilken kulturell avstand det var mellom partene.

Bare språket, koden som den andre parten brukte, kunne gjøre sitt til at aktørene rett og slett ikke forstod hverandre. Da KUF vedtok at NDA skulle tilsluttes HiØ, var de pålagt å gå inn i et formelt samarbeid som ikke gjorde avstanden mellom dem mindre, men tvert imot understreket de kulturelle ulikhetene.

Mot slutten av beslutningsprosessen viste partene større vilje til å inngå kompromisser. Men om det var som et resultat av en slags sosialiseringssprosess, som ut fra organisasjonsteorien betyr at det må skapes et nytt klima og en ny "livsform" ut fra forskjellige verdioppfatninger, eller rett og slett bare et ønske om å få forhandlingene i land, får være et åpent spørsmål.

Figurteaterutdanningen ble til slutt etablert som en egen enhet under HiØ. Samarbeidet mellom Akademi for figurteater og Høgskolen i Østfold fungerer for det meste på det formelle planet, mens det faglige innholdet av studiet har enheten selv ansvaret for.

Uavhengig av tidligere eller nåværende kulturelle interessemotsetninger, er Akademi for figurteater etablert som kunstfaghøgskole og tar imot studenter fra hele Norden.

Sammenslåingen av de fem kunstfaghøgskolene i Oslo

Sammenslåingen av de fem skolene viste tydelig deltakernes ulike kulturelle tilknytning og bakgrunn. På den ene siden var KUF med sin formelle organisatoriske bakgrunn, mens det på den andre siden var fem skoler som gikk under fellesbetegnelsen kunst, men som likevel hadde ulike institusjonelle særtrekk. Beslutningsprosessen viste at det til tider var stor uenighet kunstinstitusjonene imellom i synet på hvordan samorganiseringen skulle foregå. Forhandlingene mellom KUF og de fem skolene var fra første stund en konfliktfylt drakamp som gjaldt samorganiseringens overordnede målsetting. En av årsakene til konflikten så ut til å ligge i partenes kulturelle bakgrunn og ikke minst hvilken innflytelse den så ut til å ha på partenes måte å forhandle på.

KUF sin måte å være og snakke på ligger nedfelt i et formelt besluttet system. Dette systemet forteller også hvordan man kan handle i gitte situasjoner. KUF kunne med dette sette makt bak sin målsetting ut fra et institusjonalisert akseptabelt syn på måten de formelle normene kunne brukes på. Under beslutningsprosessen ser det ut som om KUF representerer en idealtipe av autoritet som er nært knyttet til byråkratiet som organisasjonsform og som Weber kaller legal autoritet. (Jacobsen og Thorsvik 1997) Med andre ord så det ut som om KUF brukte denne autoriteten under samorganiseringsprosessen, og at den kulturelle formelle forankringen ga KUF et legalt alibi både for sin handlemåte under forhandlingene og ved å fatte en beslutning som kun ga gjennomslag for egen målsetting. Denne måten å være på kan sies å ha blitt institusjonalisert gjennom en mangeårig prosess som uttrykker at ”slik gjør vi det her hos oss”. Philip Selznicks (1949 og 1957) omtaler dette som en naturlig organisasjonstenkning som understreker at intensjonalitet og formell struktur finnes, men at de ikke er sentrale for å forstå handling i organisasjoner. Christensen (1994) utdyper dette ved å si at det er uformelle strukturer, interaksjon og gradvis tilpasning som er viktigst for å forstå utviklingen av atferd i organisasjoner. KUF sin kulturelle bakgrunn kan ut fra dette gi uttrykk for en komplisert blanding av formell planlagt og uformell tilpasset atferd som så ut til å få maksimal uttelling under beslutningsprosessen. (Selznick 1957)

Kunsthøgskolene hadde ulike tidsaspekter bak seg, som hadde formet dem til det de fremstod som under samorganiseringsprosessen. Ulikhetene utmerket seg på den måten at de uformelle normene og verdiene hadde utviklet seg i samsvar med skolenes personlige kunstuttrykk. Selznick (1957) sier at det er et faktum at administrative forandringer er vanskelige å gjennomføre når individer har vent seg til å identifisere seg med godt innarbeidede prosedyrer. Denne institusjonelle identiteten viste seg ved at målsettingen for samorganiseringen hadde en klar faglig forankring som var overordnet alle organisatoriske og strukturelle endringer. Motstanden mot samorganiseringen kan kanskje forklares ut fra kunsthøgskolenes institusjonaliserte status som March og Olsen (1989 i Christensen 1994) sier er med på å skape stabilitet og motvirker raske endringer basert på øyeblikkets behov og rasjonalitet.

Når to så ulike kulturer skulle forhandle ligger det i kortene at det er duket for konflikter. Ettersom KUF hadde et så sterkt ønske om en samorganisering av de fem skolene, og i tillegg hadde legal autoritet, så det ut som at forhandlingene var over før de hadde begynt.

Kunstfaghøgskolene brukte likevel sin kunnskap om og innsikt i kunstfagene og skolenes kultur til å påvirke beslutningens faglige og institusjonelle profil. Noe som de lyktes med i enkelte saker, dog ved hjelp av Stortinget.

Etter at sammenslåingen var et faktum var det duket for en institusjonaliseringsprosess innenfor nye strukturelle rammer, med andre ord en blanding av formell og strukturell tilpasset atferd (Selznick 1957) For å forstå de formelle strukturenes oppkomst og virkemåte sier March og Olsen (1989 i Christensen 1994) at man må vurdere dem inn i en ramme av normer, verdier og holdninger utviklet over tid. Selv om denne prosessen så ut til å være i gang kjempet kunstfaghøgskolene fortsatt for sin faglige og kulturelle identitet, særlig da den nye Kunsthøgskolen i Oslo fikk altfor trange økonomiske rammebetingelser som så ut til å true standarden på undervisningen.

Konklusjonen kan kanskje her bli at de politiske myndigheter så ut til å ha presset igjennom en ny design ved en altfor rask og lite gjennomtenkt endring av de etablerte fem kunstfaghøgskolene i Oslo, noe som så ut til å resultere i at de innarbeidede institusjonelle faktorene ville arbeide mot dette gjennom å representere ”fortidens stemmer”. (Egeberg 1991, Wærness 1990 i Christensen 1994) Etter tre år som samorganisert høyskole talte fortsatt ”fortidens stemmer”. Hvor lang tid det vil ta for Kunsthøgskolen i Oslo å utvikle et felles språk, felles selvbilde og verdier gjennom samhandling vil kun - ja nettopp - tiden vise.

3.5.3 Konklusjon, instrumentelt og institusjonelt perspektiv

AFF tilslutning til HiØ

Da AFF i utgangspunktet ikke var noen etablert institusjon, var det ikke snakk om en formell, instrumentell eller institusjonell endringsprosess av etablerte strukturer. Derimot skulle det bygges en ny formell struktur som skulle gi denne spesielle kunstarten de aller beste muligheter for å utdanne skuespillere innen figurteater på høyskolenivå. Prøveprosjektet NDA sine aktører hadde en klar visjon om hvordan dette skulle foregå og forsøkte rasjonelt å styre beslutningsprosessen med de instrumentelle midlene som var tilgjengelig. Resultatet ble en utdanningsinstitusjon som til en viss grad oppfylte visjonen og målsettingen som var satt. De formelle strukturelle rammene skulle danne grunnlaget

for en institusjonaliseringsprosess hvor det kunne foregå en naturlig tilpasning til indre og ytre omgivelser for å sikre egen overlevelse.

HiØ sin målsetting var i første omgang å knytte NDA til det formelle høgskolesystemet i Østfold. Dette målet nådde de, godt hjulpet av effektiviseringstanken som lå til grunn for høgskolereformen. Men denne mål – middeltenkningen lyktes ikke med en inkorporering av AFF i avd. for lærerutdanning og estetiske fag. Grunnen til dette kunne være at HiØ, under prosessens forløp, tok høyde for NDA sin særegne kultur med behov for å utvikle sine egne verdier og normer innenfor spesielt tilrettelagte strukturelle rammer. Av dette kan det se ut som om det ble inngått et kompromiss mellom HiØ og NDA, med litt hjelp fra KUF, som hadde henholdsvis formell og uformell forankring og dermed også ulik tilgang på instrumentelle virkemidler.

Sammenslåingen av kunstfaghøgskolene i Oslo

KUF sin overordnede målsetting så ut til å styre beslutningsprosessen fra første stund. Gjennom hele prosessen så det ut som om KUF brukte sin legale autoritet til målrettet å manipulere kunstfaghøgskolene inn i et strukturelt system som de mente var et hensiktsmessig middel for å spare penger. Det kunne se ut som om kunstfaghøgskolenes argumenter, som var rotfestet i institusjonaliserte verdier og normer, overhodet ikke nådde fram. Kunstfaghøgskolene ble med dette påtvunget en ikke ønsket endring som de mente kunne gi det faglige tilbudet dårligere vilkår. KUF sin instrumentelle mål – middeltenkning ga svært få, eller ingen innrømmelser til kunstfaghøgskolene når det gjaldt argumentasjonene for de institusjonelle, kulturelle verdier. Verdiene kunstfaghøgskolene fremhevet gikk på faglig og strukturell forankring som gjennom mange år var blitt institusjonalisert, og som ga utrykk for utdanningenes identitet. Det måtte en tredje overordnet part til for å ta en formell overordnet beslutning som ga kunstfaghøgskolene identiteten tilbake. Ved iverksettingen så de nye formelle strukturene ut til å gi Kunsthøgskolen i Oslo økonomiske problemer, noe som kanskje kan indikere at instrumentet ikke var ”stemt riktig”.

Funn ut fra det instrumentelle perspektivet

Jeg hadde en hypotese om at beslutningsprosessene ville bli styrt av KUF og HiØ ut fra ut fra en instrumentell formell mål – middeltenkning. Analysene viste klart at dette var tilfelle både i Oslo og i Østfold, men Østfold skilte seg ut ved at AFF til slutt fikk positiv uttelling

for sine strukturelle og kulturelle løsninger. Kunsthøgskolene i Oslo derimot fikk liten eller ingen innflytelse på beslutningen med unntak av navn på enhetene, som hadde stor betydning for skolenes identitet. Undersøkelsen viste også at antakelsen om at KiO ville få økonomiske problemer ved iverksettingen, viste seg å slå til på den måten at det ble vanskelig å opprettholde standarden på undervisningen. AFF fikk i utgangspunktet de økonomiske ressursene som ville gi utdanningen en standard som var til å leve med, og fikk et annet utfall enn antakelsen tilsa.

Reitan (1994) sin oppgave om Norgesnettprosessen ser ut til å bygge oppunder denne oppgavens funn angående KUF sin mål – middel - tenkning ved å si at ”*organisatoriske virkemidler knyttes til målsettingene (Reitan 1994 : 101)*”, og at KUF styrte prosessen m.h.t. både aktivisering og definering.

Funn ut fra et institusjonelt perspektiv

Jeg hadde en hypotese om at kulturelle verdier og normer ville være et grunnleggende fundament for kunstutdanningsinstitusjonene under beslutningsprosessene, noe som ville føre til motstand mot den formelle instrumentelle tenkningen til KUF og HiØ. Beslutningsprosessene viste at kunstinstitusjonene både i Østfold og Oslo ønsket en beslutning som bygget på de institusjonelle, kulturelle verdiene. Resultatet ble at NDA nådde fram med sin argumentasjon, mens Kunsthøgskolene i Oslo ikke fikk gjennomslag for sine saker. Forventningene om at kunstutdanningsinstitusjonene ville kjempe for sin kulturelle identitet ble innfridd til overmål, da disse verdiene så ut til å bli truet av en ny økonomisk/administrativ ordning. For KiO ble denne trusselen reell, og avstedkom store økonomiske problemer, mens AFF kunne iverksettes med ordninger som kunne gi gode vekstvilkår for en god organisasjonskultur.

Reitan (1994) understreker det ovennevnte på denne måten: ”*Det kommer til dels sterk motstand mot reformen fra berørte parter (Reitan 1994 : 103)*”.

Antakelsen var at KUF og HiØ ville komme til å forstå motpartens kulturelle ståsted under prosessens forløp, slik at dette ville kunne påvirke den formelle måten å handle og tenke på. Dette var ikke tilfelle når det gjaldt KUF. Derimot vil vi gjerne tro at HiØ inngikk kompromisser nettopp på grunn av en tilegnet kunnskap om og forståelse for NDA sin kultur.

3.6 En sammenlignende case – studie av beslutningsprosessene i Oslo og Østfold

Denne oppgaven har tatt for seg to prosesser hvor det har vært fokusert på å slå sammen etablerte enkeltstående kunstfaghøgskoler til en større enhet, KiO, og å tilslutte en kunstnerisk utdanning til et formelt høgskolesystem AFF/HiØ. Sammenligningen vil sette fokus på momenter som vil vise likheter og ulikheter ved beslutningsprosessene. Dette vil kunne gi innsyn i prosessenes særpreg og hvilke momenter som kan ha innvirket på utfallet av beslutningene.

Alle kunstfagene det her er snakk om, har en historie hvor de har kjempet for sin eksistens både som kunstutøvere og for å kunne gi disse utøverne et faglig utdanningstilbud. De fem kunstfaghøgskolene i Oslo oppnådde på ulike tidspunkt å få statlig høgskolestatus, mens for dukketeaterfolket fantes den ingen utdanningsmuligheter utenom diverse kurstilbud som miljøet selv arrangerte. Dukketeaterfolket viste et stort internasjonalt engasjement for å få til et utdanningstilbud i det hele tatt. Årsaken til dette kan være at dette kunstuttrykket har få utøvere og representerer en liten nisje i den stor teatersammenhengen, i motsetning til de fem kunstfaghøgskolene i Oslo som favner et bredere kunstuttrykk og større miljø. Det vi kan se ut fra den historiske sammenhengen er at de fem kunstfaghøgskolene var etablerte høgskoler drevet med statlige midler, mens dukketeaterfolket kun hadde oppnådd å få til et prøveprosjekt, NDA, som ble økonomisk støttet av Norsk kulturråd, Fredrikstad kommune og Østfold fylkeskommune. Disse ståstedene ga ulike utgangspunkt for forhandlingene med KUF og HiØ om henholdsvis sammenslåingen av kunsthøgskolene i Oslo og tilslutningen av AFF til HiØ.

Beslutningsprosessene

Fasen som innledet de direkte forhandlingene mellom kunstfaghøgskolene og KUF bestod i at kunsthøgskolene markerte at det viktigste for dem var lokaliteter som kunne gi rom og muligheter for en standard på undervisningen som faget krevde. De var også åpne for et utvidet faglig samarbeid med relevante kunstutdanningsinstitusjoner. NDA ønsket å opprette en selvstendig utdanningsinstitusjon for dukketeater, men kunne også tenke seg muligheten av et organisatorisk samarbeid med en etablert kunstutdanningsinstitusjon. Dette viser to ulike innfallsvinkler til beslutningsprosessene. Felles for NDA og kunstfaghøgskolene i Oslo i denne fasen var at de sterkt markerte synspunktene sine, som

ble begrunnet ut fra faglige hensyn, overfor de politiske myndighetene. Da det ble politisk besluttet at samorganiseringen og tilslutningen skulle finne sted, stred dette imot hva begge parter mente var faglig forsvarlig.

De konkrete forhandlingene foregikk på ulike måter. NDA fikk HiØ som direkte forhandlingspartner, mens kunstfaghøgskolene i Oslo forhandlet direkte med KUF. Hvilken innvirkning dette ville få på det endelige resultatet er ikke godt å si, men det kan være at NDA hadde større muligheter for å appellere til KUF som overordnet instans om støtte i enkelte saker, noe de også gjorde. Kunsthøgskolene i Oslo var i den situasjonen at KUF så ut til å ta direkte kontroll over forhandlingene. Men KUF hadde også en overordnet instans, Stortinget, som overprøvet KUF sine beslutninger i enkelte saker. Av dette kan vi se at begge parter befant seg i en hierarkisk forhandlingssituasjon.

Utgangspunktet for forhandlingene var svært ulike deltakere. NDA var en gruppe aktører som var representert ved prøveprosjektet NDA pluss aktører fra andre kunstutdanningsinstitusjoner, men de fungerte likevel som en enhetlig gruppe under forhandlingene. Kunstfaghøgskolene i Oslo bestod av fem skoler, altså fem aktører. Naturlig nok ble det en del uenighet på grunn av aktørenes særinteresser innad i fraksjonen, noe som igjen gjorde det vanskelig å forhandle med KUF som en enhetlig gruppe. Som vi ser (av det som er nevnt ovenfor) var vilkårene for forhandlingssituasjonen totalt forskjellig i Oslo og Østfold.

Forhandlingen var konfliktfylte både i Oslo og Østfold. I Østfold gikk konflikten blant annet ut på at HiØ så ut til å tenke kun organisatoriske løsninger uten forståelse for eller innsikt i dukketeaterfagets kunstneriske uttrykk. HiØ så det naturlig å innlemme NDA i avdeling for lærerutdanning og praktisk- estetiske fag som en tilvekst til det allerede eksisterende fagtilbudet. Under prosessen i Oslo artet konfliktene seg blant annet slik at KUF tilsynelatende ga kunstfaghøgskolene spillerom for faglige synspunkter, for deretter å fatte beslutninger som gikk på tvers av alle faglige anbefalinger. Felles for de konfliktfylte prosessene var kampen for det faglige kunstneriske uttrykket mot KUF og HiØ sin formelle organisatoriske tenkning. I denne kampen hadde begge partene sterke interessegrupper fra kunstmiljøet bak seg, som uttrykte sine synspunkter særlig gjennom media.

Sluttforhandlingen før det endelige vedtaket ble fattet, artet seg ulikt i Oslo og Østfold. I Østfold ble forhandlingsklimaet merkbart bedre mellom partene slik at de kunne komme fram til kompromisser i de fleste sakene. KUF som overordnet leder tok en overordnet beslutning med en plan for iverksettingen. Dette var en plan som NDA absolutt kunne leve med. Kunsthøgskolene i Oslo opplevde at forhandlingene tilspisset seg i negativ retning, og det endelige vedtaket var på ingen måte etter kunstfaghøgskolenes ønske, med enkelte unntak som Stortinget fikk igjennom ved å ta en overordnet beslutning.

Etter at beslutningen ble satt ut i livet fikk AFF (NDA) gode organisatoriske forhold for de faglige aktivitetene, mens det til gjengjeld ble interne faglige uenigheter som tok en del av oppmerksomheten. Ved KiO tilspisset konfliktene seg ytterligere i forhold til KUF da det viste seg at den nye høgskolen ikke hadde økonomi til å drive en forsvarlig faglig undervisning. Av dette kan vi se at AFF fikk gode vilkår for å bygge opp en ny kunstfaglig utdanning, i motsetning til KiO som fikk dårligere forhold enn de hadde før sammenslåingen.

Analysene av beslutningsprosessene viser at i Østfold var partene til tider så uenige at det ikke så ut til at de kunne komme fram til en løsning som var akseptabel for begge parter. Interessekonfliktene var store, men på et visst tidspunkt ble det større åpenhet og samarbeidsvillighet. På denne måten fikk dukketeaterfolket sin høgskoleutdanning, og HiØ fikk ønsket sitt oppfylt om å få denne spesiell utdanningen til Østfold. Til sammenligning kan man si at aktørene i Oslo opplevde den samme fastlåste forhandlingssituasjonen som i Østfold. Men i motsetning til Østfold økte dette i styrke og intensitet etter hvert som tiden gikk. Forhandlingene var så fastlåste at Stortinget måtte gripe inn. På denne måten fikk KUF fullført høgskolereformen, mens kunstfaghøgskolene satt igjen med en organisasjon som de mente ikke ga faglige gevinster.

Beslutningsprosessene i et instrumentelt perspektiv

Felles målsetting for NDA og Kunstfaghøgskolene i Oslo var en organisatorisk og fysisk struktur som skulle legge til rette for den enkelte utdannings spesialiseringsprinsipper. Disse spesialiseringsprinsippene skulle bli ivaretatt av både administrativt personell og undervisningspersonell på kunsutdanningsinstitusjonenes faglige premisser. For å oppnå disse målene involverte aktørene både i Oslo og Østfold alt og alle som kunne øve

innflytelse på saksinnholdet. Selv om de to partene hadde felles målsetting når det gjaldt saksinnholdet, var utgangspunktet for prosessene ulike. Dette så ut til å gi partene forskjellige innfallsvinkler for å kunne oppnå målsettingen. NDA hadde et mål for øyet som var å opprette en høyere kunst- utdanning innen dukketeater. Kunsthøgskolene i Oslo hadde faglige gevinster og faglig utvikling som mål, noe som kunne innebære visse endringer i måten skolene ble drevet på.

HiØ sin rasjonelle mål – middel - tenkning gikk ut på finne organisatoriske løsninger for NDA. KUF sitt overordnede mål så ut til å fullføre høgskolereformen uansett hvilke faglige konsekvenser det ville få. Måten disse to partene håndterte forhandlingene på hadde flere fellestrekk, som blant annet bestod i å forsøke rasjonelt å modellere prosessen ved å ta ledelsen over både deltakelsen og saksinnholdet. Men det intrådte en endring i HiØ sin holdning mot slutten av prosessen, da de ble mer villige til å inngå kompromisser. KUF derimot ble mer og mer utilnærmelig under forhandlingene med de fem kunstfaghøgskolene etter hvert som prosessen nærmet seg slutten. Disse ulike formene for atferd kan kanskje grunngis i at HiØ var formelt pålagt av KUF å innlemme NDA i den nye høgskolestrukturen, samtidig som HiØ så det positive i å få en så spesiell utdanning til Østfold. KUF derimot var opphavet til høgskolereformen. Det kunne se ut som om det lå en aldri så liten prestisje i å fullføre en reorganisering på alle plan inne høgskolesystemet i Norge. Av dette kan vi kanskje trekke en slutning om at AFF (NDA) fikk gode forhold for utdanningen utfra HiØ sitt manglende ”prestisjebehov”, mens KiO kanskje ”bare” ble opprettet ut fra KUF sin redsel for å ”miste ansikt”. Hvis KUF lot det skje kunne det være ensbetydende med at de innrømmet å ha tatt feil.

Beslutningsprosessene i et institusjonelt perspektiv

NDA og kunstfaghøgskolene i Oslo hadde et felles språk, en kode som gjorde at de forstod hverandre uansett hvilken kunstfaglig retning det dreide seg om. Fagterminologien så ut til å være forankret i en del felleselementer som gikk på tvers av faggrensene. Forskjellen viste seg ved at de fem kunstfaghøgskolen i Oslo hadde etablert hver sin organisasjonskultur som var blitt innarbeidet gjennom flere tiår. NDA stod uten denne erfaringen, men forhandlingene med HiØ viste at den kulturelle bakgrunnen likevel skapte vanskeligheter med å forstå hverandre. NDA sitt mål var å bygge opp en organisatorisk enhet som ga muligheter for å utvikle en organisasjonskultur utfra kunstfagets egenart. Dette så NDA var umulig innenfor de organisatoriske løsninger som ble foreslått av HiØ.

Kunstfaghøgskolene i Oslo opplevde at deres organisasjonskultur stod i fare på en annen måte. De mente at KUF sitt forslag til samorganisering ville være ødeleggende for godt fungerende kulturelle fellesskap. De kulturelle særtrekk ved miljøene ga skolene kunstfaglig identitet.

Både HiØ og KUF hadde sin kulturelle bakgrunn som ga både rett og makt til å handle ut fra formelle regler og vedtak. Hvordan HiØ og KUF forholdt seg innenfor disse formalrammene artet seg forskjellig. HiØ åpnet opp for kompromisser med NDA uten at det gikk på bekostning av formelle rammer. KUF derimot kjørte et stramt forhandlingsløp som kunne se ut til å være helt i tråd med den mest prinsippfaste rigide beslutningsatferd. På grunn av HiØ sin etter hvert ”romslige” beslutningsatferd kunne AFF (NDA) gå inn i en institusjonaliseringsprosess som var i tråd med deres kulturelle målsettinger. KiO så ut til å bli tvunget til å gå inn i en kulturell endringsprosess hvor de skulle tilegne seg andre måter å forholde seg til og fungere på i en ny organisatorisk struktur.

Iverksettingen av beslutningen viste at AFF fungerte godt både kulturelt og organisatorisk mens KiO opplevde økonomiske problemer. KiO var uferdig både fysisk og organisasjonsmessig. Dette så ut til å avstedkomme forsinkelser i institusjonaliseringsprosessen.

Etter å ha foretatt en sammenligningen av de to beslutningsprosessene kan vi se at funnene ut fra de hypotesene og forventningene jeg hadde underbygger prosessenes ulike forløp og utfall.

IV AVSLUTNING

4.1 Oppsummering av funn

Det er blitt gjort noen undersøkelser av forskjellige instanser om høgskolereformen generelt og kunstutdanningen spesielt ut fra ulike problemstillinger. Jeg vil med dette gi en samlet oppsummering av hva disse undersøkelsene kom fram til ved å fokusere på spesifikke funn.

Reitan (1994) sin oppgave om Norgesnettprosessen kom fram til at KUF benyttet seg av organisatoriske virkemidler for å nå sine mål, samtidig som de tok kontroll over saksinnhold og deltakelse under hele prosessen. Videre understreker Reitan at det var stor motstand mot reformen. Denne motstanden mener hun kan knyttes til kulturelle forhold.

Fem år etter Reitan (1994) sin oppgave ble høgskolereformen evaluert av Sverre Kyvik m.fl.(1999). Denne undersøkelsen kom bl. a. fram til at KUF både før og etter reformen ga større oppmerksomhet til organisasjons- og administrasjonsutforming enn den faglige siden av saken.

De to ovennevnte undersøkelsene behandlet høgskolereformen på et generelt grunnlag, men i 1999 ble kunstutdanningen omhandlet spesielt i to utredninger. Den ene behandlet kunstutdanningen i Norge på bred basis og kom med forslag til organisering (1999). Denne rapporten understreker bl. a. viktigheten av at utdanningene hadde faglige målsettinger som kunne gi klare signaler om spesifikk identitet.

Den andre utredningen var om økonomien ved kunsthøgskolene i Bergen og Oslo fra 1990-99 (april 2000). Konklusjonen her ble bl. a. at KiO fikk dårligere økonomiske forhold etter sammenslåingen. Årsaken til dette mente utvalget hadde en sammenheng med kostnadsdrivende administrative og faglige faktorer.

En spørreundersøkelse ved de fem kunstfaghøgskolene i Oslo (KiO) understreket at beslutningsprosessen var konfliktylt, og at beslutningen var et politisk vedtak som måtte tas til etterretning. De hadde med andre ord ikke noe valg. Deres frykt for at

sammenslåingen ville avstedkomme vanskelige forhold og dårlig økonomi viste seg å være begrunnet.

Funn som er blitt gjort i denne oppgaven viste at forhandlingene under beslutningsprosessen var vanskelige p.g.a. HiØ sin manglende forståelse for AFF sin kunstneriske egenart og behov. Men dette snudde mot slutten av forhandlingene, hvor partene inngikk kompromisser slik at AFF kunne iverksettes på gode organisatoriske og faglige vilkår.

Beslutningsprosessen i Oslo viste at KUF så ut til å tenke kun organisatoriske løsninger uten forståelse for kunstfaghøgskolenes faglige argumentasjon. Dette økte avstanden mellom partene slik, at KiO ble iverksatt ved at KUF tok en overordnet beslutning som kunstfaghøgskolene var sterkt i mot.

Funn som ble gjort ut fra et instrumentelt og institusjonelt perspektiv var at KUF og HiØ så ut til å styre prosessene ut fra en rasjonell mål – middeltenkning. Kunstfaghøgskolene i Oslo forsøkte rasjonelt å fremme sine forslag til løsninger, men fikk liten eller ingen innflytelse på vedtaket. AFF fikk derimot ut fra sin rasjonelle argumentasjon gjennomslag for en del viktige saker. Oppgaven viste at KiO ble iverksatt med en organisasjonsstruktur de ikke ønsket, mens AFF fikk gode organisatoriske betingelser.

Beslutningsprosessene viste at de kulturelle verdiene til kunstutdanningene stod i sterk kontrast til KUF og HiØ sin rasjonelle formelle tankegang. De kunstneriske kulturelle verdiene så ut til å stå i fare ved kunstfaghøgskolene i Oslo på den måten at den enkelte skoles identitet og særpreg så ut til å forsvinne i en større sammenheng. AFF fikk gode betingelser for å verne om og bygge opp en egen organisasjonskultur.

I årene 1996-99 hadde AFF gode samarbeidsforhold med HiØ og en økonomi som kan sies å gi undervisningen en god standard. For KiO har disse årene vært vanskelige, da særlig p.g.a en økonomi som ikke var tilstrekkelig til driften av de enkelte enhetene og høgskolen i sin helhet.

De ovennevnte funnene har flere likhetstrekk selv om innfallsvinklene til undersøkelsene er ulike. Likevel vil jeg si at funnene er med på å gi beslutningsprosessene et nyansert

bilde. Grunnen til det kan være at undersøkelsene hadde ulike fenomener som skulle måles.

4.2 Noen avslutningsord

Beslutningsprosessene i Oslo og Østfold hadde et fellestrekk, og det var at aktørene var representert ved formelle statlige instanser på den ene siden, Kirke, - undervisnings- og forskningsdepartementet (KUF) og Høgskolen i Østfold (HiØ), og ulike kunstfaglige utdanninger på den andre siden: Statens operahøgskole (SOH), Statens teaterhøgskole (STH), Statens balletthøgskole (SBH), Statens håndverks- og kunstindustriskole (SHKS) og Statens kunstakademi (SKA) og prøveprosjektet Norsk Dukketeater Akademi (NDA)

Når kunstfaglige utdanningsenheter skal inngå forhandlinger med formelle statlige instanser er det ganske naturlig at det kan oppstå vansker, da de representerer to forskjellige kulturelle virkeligheter. Ordene kunst og formell skaper lett visse motstridende assosiasjoner i seg selv. Disse lå som en basis i saken da HiØ og NDA gikk inn i forhandlinger om hvordan figurteaterutdanningen skulle realiseres, og i forhandlingene mellom KUF og de fem kunsthøgskolene i Oslo om hvordan samorganiseringen av skolene skulle foregå. HiØ og KUF begrunnet sine synspunkter ut fra lover og regler, i motsetning til NDA og kunstfaghøgskolene som hadde et overordnet kunstfaglig perspektiv på det hele. Dette avlet en stadig konfliktfylt drakamp, som igjen førte til at forhandlingene ble statiske og til tider helt låst. Naturlig nok søkte partene tidvis støtte fra hvert sitt hold, noe som ytterligere kunne markere motsetningene. Avstanden mellom partene var så stor at det å finne en felles plattform som kunne danne grunnlag for kompromisser så ut til å være vanskelig. Det som også så ut til å være vanskelig var at partene ikke forstod hverandres egenart.

Partenes ulike bakgrunn skapte en kulturell kløft som viste seg å være vanskelig å bygge bro over. Måten de både tenkte, snakket og handlet på, fremhevet hvor forskjellige de var. For den største del så problemene ut til å ligge i de ulike verdioppfatningene og de ulike kommunikasjonsformene. Man kan sannsynligvis med ganske stor rett hevde at partenes ulike kulturelle ståsted ga dem lov til å mene, hver for seg, at de hadde rett. Dette så ut for å legitimere deres argumentasjon under forhandlingene.

Kirke-, undervisnings- og forskningsdepartementet fattet til syvende og sist den avgjørende beslutning. I Østfold ble det faglige ansvaret for utdanningen overlatt til Akademi for figurteater med Høgskolen i Østfold som overordnet administrativ instans. I Oslo ble det faglige ansvaret overlatt til undervisningsenhetene, mens administrative oppgaver som gjaldt KiO som organisasjon ble ivarettatt av en ny fellesadministrasjon.

I denne oppgaven har jeg valgt å analysere beslutningsprosessene ut fra et instrumentelt og institusjonelt perspektiv. Det som blir trukket fram i teksten ovenfor gir et bilde av en stor kulturell avstand mellom partene. Dette kan indikere at analysen kunne belyses utfra andre teoretiske perspektiver. Alternativet kunne være at administrativ/økonomisk rasjonalitet ble satt opp mot profesjonsrasjonalitet. Avstanden mellom administrative systemer ville på denne måten kunne komme klarere fram i analysen. Likevel vil jeg hevde at jeg har fått fram det som skal fram, da denne oppgaven har funn som på en del områder kan underbygges av de ovennevnte undersøkelsene. På grunnlag av dette kan det kanskje avslutningsvis sies at oppgaven har høy reliabilitet og validitet på den måten at undersøkelsen har stor grad av nøyaktighet, og at datamaterialet har relevans for problemstillingen.

LITTERATURLISTE

Kildeliste

- Arndt J. og Friman A. 1985: Forandringsledelse. *"Kunsten å skape små og store revolusjoner inne organisasjoner"* (Red) Tano
- Bernt, Jan Fridthjof *"Lov om universiteter og høgskoler"* Bergen 1997
- Bjerketvedt G. 1999: *Tilslutningen av Akademi for figurteater til Høgskolen i Østfold. Beslutningsprosessen* Prosjektoppgave, Høgskolen i Østfold
- Busch T., Johnsen E., Klausen K. K. og Vanebo J.O. (red) 2001: Modernisering av offentlig sektor. *"New Public Management i praksis"* Universitetsforlaget
- Brunsson N. og Olsen J .P . 1990: "Makten at reformera" Carlssons förlag
- Christensen T. 1991: Virksomhetsplanlegging. *"Myteskaping eller instrumentell problemløsning"* Tano
- Christensen T. 1994: Politisk styring og faglig uavhengighet. *"Reorganisering i den sentrale helseforvaltning"* Tano
- Egeberg M. 1984: *"Organisasjonsutforming i offentlig virksomhet"* Tanum - Norli
- Egeberg M. 1989: *"Institusjonspolitik og forvaltningsutvikling"* Tano
- Egeberg M 1990: Norsk statsvitenskapelig tidsskrift: *"Dilemmaer i statsstyre og den organiserte konstitusjon"* 1990 (6) 3.163-175
- Enderud H. 1976: *"Beslutninger i organisationer"* Danmark
- Fimreite A. L.: Reorganiseringsteori *"-hvorfor kommer kommunene aldri i mål?"* kap.7 Fagbokforlaget
- Hellevik O 1995: *"Sosiologisk metode"* Universitetsforlaget
- Hernes G. 1975: Makt og avmakt. Universitetsforlaget
- Jacobsen D.I. og Thorsvik J.1997: *"Hvordan organisasjoner fungerer"* Fagbokforlaget, Bergen
- Lund R. : 1971: *"Beslutningsprosesser"* (Red) Danmark
- Læg Reid P. og Olsen J.P 1978: *"Byråkrati og beslutninger"* Universitetsforlaget
- March J.G. og Olsen J.P. 1976: *"Ambiguity and choice in Organizations"* Universitetsforlaget
- Norsk Kulturråd 1965: *"Innstilling fra komiteen om høgre utdanning av kunstnere"* Universitetsforlagets trykningsentral Oslo

- Ramsdal H 1996 : ”*Kan psykiatrien reformeres innefra*” Evaluering av prosjekt psykiatri. Kap 3. Forskningsdesign, metode og data. Høgskolen i Østfold, rapport 1996:3
- Reitan C. 1994: ” *Norgesnettet fra visjon til virke. En organisasjonsteoretisk analyse av den sentrale Norgesnettprosessen samt prosess, implementering og evaluering ved Høgskolen i Volda*” Hovedoppgave, Institutt for Statsvitenskap. Universitetet i Oslo november 1994
- Røvik K.A.1998: Moderne oganisasjoner. ”Trender i organisasjonstenkningen ved tusenårsskiftet” Fagbokforlaget
- Schein E. 1985: ”*Organizational Culture and leadershi- A Dynamic View*”, Jossey-Boss
- Seip J.A., Løchen Y., Albrektsen B.H. 1978: ”*Hva er makt?*” Universitetsforlaget
- Selznick P. 1949: ”*TVA and the grass roots: a study in the sociology of formal organization*”. Harper and Row Publishers: New York 1966. Første utgave: University of California Press 1949
- Selznick P 1957: ”*Leadership in Administration. A Socological Interpretation*”. Berkeley: University of California Press 1957
- Thue Oscar: 1969: ”*Statens Kunstakademi 1909-1969*” Oslo

Offentlige dokumenter

- NOU 1988:28 ”*Med viten og vilje*”
- St. melding nr. 40 1990-91 ”*Fra visjon til virke*”
- Inst. S. nr. 230 1990-91 ” *Innstilling fra Kirke og undervisningskomiteen angående St. meld. nr. 40*”
- St. melding nr. 61 1991-92 Kulturdepartementet ”*Kultur i tiden*”
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet: ” *Norsk kunstutdanning. Forslag til organisering. Innstilling fra arbeidsgruppe*” Rapport ’99
- Svein Kyvik 1999: ”*Evaluering av høgskolereformen.*” Sluttrapport Oslo 1999
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet: ”*Utredning om økonomien ved kunsthøgskolene i perioden 1990 – 1999*” Rapport Oslo 10. april 2000

Saksdokumenter, KiO

- Brev fra G. Hernes til SOH 15.01.91 *"Framtidig plassering av SOH"*
- Nasjonalt råd 07. 11.91 *"Vedtekter"*
- Brev fra KUF til kunstfaghøgskolene 02.04.92 *"om å nedsette et utredningsutvalg"*
- Brev fra Nasjonalt råd til G. Hernes 24.04.92 *"utredning av høyere kunstfaglig utdanning"*
- Brev fra KUF til kunstfaghøgskolene 07.09.92 *" om representanter til utredningsgruppe"*
- Oslogruppen 1993: *"Kunstfaglig høgre utdanning i Oslo"* Innstilling, Oslo mars 1993
- Brev fra KUF til Kunstfaghøgskolene 18.05.93 *"Utredning av høgre kunstfaglig utdanning innen Norgesnett og en ny høgskolestruktur"* Høringsrunde
- Høringsuttalelser angående Oslogruppens utredning: SOH 20.08.93, SBH 26.08.93, SKA 26.08.93, STH 27.08.93, SHKS 30.08.93, Kulturdepartementet 14.09.93
- Sverre Rødahl 13.12.94: *Referat fra et møte med Hernes"*
- Brev fra KUF til Kunstfaghøgskolene 17.01. 95 *"om å nedsette et koordineringsutvalg"*
- Brev til Hernes fra SKA 25.01 95 *"angående fremdriftsplan for samorganiseringen"*
- Konstituering av Koordineringsutvalg 13.02.95
- Brev fra KUF til kunstfaghøgskolene 27.03.95 *"Oppretting av en ny kunsthøgskole i Oslo"*
- Brev til G. Hernes fra fagkollegiene ved de fem kunstfaghøgskolene 23.05.95 *" ad samorganiseringen av de fem kunstfaghøgskolene"*
- Brev fra KUF til fagkollegiene ved de fem kunstfaghøgskolene 27.03.95 *"Ad samorganisering av de fem kunstfaghøgskolene"*
- Brev fra KUF til kunstfaghøgskolene 01.08.95 *"Rammeprogram lokalisering"*
- Koordineringsutvalg 1995: *"Samorganisering og samlokalisering av: Statens kunstakademi, Statens operahøgskole, Statens teaterhøgskole, Statens håndverks- og kunstindustriskole og Statens balletthøgskole"*. Oslo september 1995
- Aftenposten 04.10.95 *" angående KU sin innstilling"*
- Høringsuttalelser, Koordineringsutvalg: SOH 17.11.95, STH 18.12.95, SBH 19.12.95, SKA 20.12.95, SHKS 11.01.96
- Brev fra STH til Stortingskomiteen 25.01.96 *"angående omorganiseringen av de fem kunstfaghøgskolene"*

- Aftenposten 29.03.96: *"intervju med J. Lilletun"*
- Aftenposten 02.04.96 *"kommentar til sammenslåingen"*
- Brev fra KUF til kunstfaghøgskolene 12.04.96 *"Opprettelse av en Kunsthøgskole i Oslo"*
- Aftenposten 02.05.96 *"angående tempo i sammenslåingsprosessen"*
- Aftenposten 15.05.96 *"angående initiativ til utredning"*
- Brev fra KUF til kunstfaghøgskolene 22.05.96 *"Opprettelse av en ny Kunsthøgskole i Oslo"*
- Brev fra NTL til KUF 19.06.96 *"angående fremdriftsplan og medbestemmelse"*
- Brev fra STH til KUF 20.08.96 *"vedr. avdelingsnavn og faglige lederstillinger ved KiO"*
- Aftenposten 20.08.96 *"intervju med D. Hofseth"*
- Aftenposten 28.08.96 *"intervju med D. Hofseth"*
- Brev fra KUF til Kunsthøgskolene i Oslo og Bergen 03.09.96 *"Etablering av de nye kunsthøgskolene"*
- Brev fra KUF til KiO 10.10.96 *"Valg til styringsorganer og avdelingsnavn"*
- Aftenposten 24.01.97 *"angående utlysning av sjefsjobb"*
- Aftenposten 04.06.97 *"angående faglig identitet"*
- Dagbladet 28.03.98 *"Offisiell åpning av KiO"*
- Aftenposten 15.06.98 *"angående lokalisering av KiO"*
- Pressemelding lagt ut på Odin 15.06.98 *"angående lokalisering av KiO"*
- VG 07.04.99 *"angående økonomisk krise"*
- VG 08.04.99 *"uttalelse fra N. O. Oftebro"*
- VG 13.04.99 *"angående økonomisk krise"*
- VG juni 1999 *"angående tildeling av midler"*
- Spørreundersøkelse ved de fem kunstfaghøgskolene 26.11.99 *"angående samorganiseringen"*
- Svar på spørreundersøkelse fra SBH 21.01.00, SKA 31.01.00, SHKS 27.04.00

Saksdokumenter, AFF

- Mona Wiigs CV sept. 1998
- Nordisk UNIMA-konferens 01.12.85, protokoll
- Forslag til samnordisk docketeaterutbildning 15.03.86
- Sammendrag (håndskrevet og udatert) historikk fra tidlig 80-tallet til stiftelsen Norsk Dukketeater Akademi er et faktum
- Norsk Dukketeaterforenings årsmøte 01.03.85
- "Hjernedugnad" 28-29.05. 1988
- Uttalelse, symposium 09.-12. november 1989, Michael Meschke
- Et nasjonalt utdanningscenter for dukketeater februar 1990, ført i pennen av Mie Berg Simonsen
- Norsk Dukketeaterakademi - En utdanning for fremtiden? Evalueringsrapport etter tre års prøvedrift (august 1994)
- Statusrapport for prøveprosjektet Norsk Dukketeater Akademi f.o.m. august 1991 til mars 1993
- Brev fra Fredrikstad kommune til NDA 06.02.90
- Brev til Norsk Kulturråd fra NDA 28.02.90
- Invitasjon til stiftelse av NDA 27.09 90
- Referat fra stiftelsesmøte for NDA 26.10.90
- Festivalavisen, Demokraten 02.06.94
- Styreberetning 1994
- Folder om videreutdanning i Figurteater
- Statusrapport 12.10.94, HiØ
- Strategisk plan Høgskolen i Østfold 1994-98
- Planlegging av figurteaterutdanning ved HiØ 22.02.96
- Styremøte 10. mars 1998, sak 14/98, HiØ
- Planlegging av utdanning i figurteater ved Høgskolen i Østfold
- Tilrådinger avgitt av en planleggingsgruppe, oppnevnt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
- Foreløpig rapport 14. juli 1995 og
- Endelig Rapport 1. november 1995
- Norsk figurteaters utvikling sett i lys av samfunnets syn på den voksenproduserte

barnekulturens funksjon av Anne Margrethe Helgesen. Forord til doktorgradsavhandling som skal være ferdig våren 2001.

- Utredningsutvalg HiØ og NDA, møte 17.06.94
- Utredningsutvalg HiØ og NDA, referat 23.09 94 og 12.10.9
- Brev til HiØ fra NDA 07.10 94
- Brev til HiØ fra NDA 10.10 94
- Referat HiØ 14.10 94
- Sakspapirer HiØ 07.11.94
- Brev til KUF fra HiØ 10.11.94
- Brev fra KUF til HiØ, NDA og kunstfaghøgskolene 22.02.95
- Planleggingsgruppen, referat 24.05 95
- Faks til KUF fra NDA 26.05.95
- Brev til KUF fra HiØ 29.05.95
- Referat, styremøte HiØ 20.06.95
- Faks fra NDA til HiØ 19.06.95
- Brev til KUF fra HiØ 20.02.95
- Brev fra KUF til HiØ 22.02.96
- Brev fra HiØ til KUF 02.05.96
- Studieplan for figurteaterutdanning, Høgskolen i Østfold 1996
- Studieplan for 3-årig figurteaterutdanning, seksjonsstyresak 14/98, jfr. sak 7/98
- Revidert studieplan, Akademi for figurteater 1998.
- Brev fra KUF til HiØ 26.09 96
- Brev fra KUF til Statlige høgskoler 09.10 96
- Mona Wiig, skriftlig uttalelse 30.04.99
- Rolf Alme, skriftlig uttalelse 30.04.99

VEDLEGG

Grete Bjerketvedt
Rødveien 85, Øvre Tune
1708 Sarpsborg
Tlf.: 69148935

Til:
Statens teaterhøgskole,
Staten operahøgskole
Statens balletthøgskole,
Statens håndverks- og kunstindustriskole,
Statens kunstakademi

Sarpsborg 26.11.99

Spørreundersøkelse til masteroppgave i organisasjon og ledelse, Høgskolen i Østfold

Jeg henviser til telefonsamtale 24.11.99 om at jeg gjerne skulle ha svar på noen spørsmål angående sammenslåingen/samorganiseringen av kunstfaghøgskolene i Oslo som ble realisert aug. 1996. Det er tre områder jeg ønsker informasjon om:

- I Faktaopplysninger om skolen.
- II -----sin holdning til sammenslåingen.

Ettersom det er noen år siden dette skjedde kan det være lett å blande sammen med det som er realiteten i dag. Jeg er altså bare interessert i situasjonen skolen var i under prosessen med sammenslåingen.

III Beslutningsprosessen.

For å få et bredest mulig grunnlag har jeg bedt de fem kunsthøgskolene i Oslo om å svare på følgende spørsmål:

I Faktaopplysninger

- I hvilket år ble skolen opprettet:
- Lokalisering:
- Hvilke studietilbud- linjer hadde skolen:

Ved eventuell flytting

- Hvilket år:
- Lokalisering:

Ved eventuell utvidelse av studietilbudet

- Hvilket år:
- På hvilken måte ble studietilbudet utvidet:

Ved eventuelle forandringer i skolens opptaksrutiner (hvert år, hvert annet år)

- Hvilke år:

Status 1996

- Lokalisering:
- Studietilbud- linjer:
- Antall studenter:

II Skolens holdning til sammenslåing/samlokalisering av kunstfaghøgskolene i Oslo

- **Ønsket ----- å være en uavhengig, selvstendig undervisningsinstitusjon, eller var sammenslåing med de andre kunstfaghøgskolene et bedre alternativ. Hadde skolen egentlig noe valg?**

Dette er spørsmål som kan besvares med ja eller nei, men det hadde vært fint å få utfyllende opplysninger om hva som var spesielt viktig i denne sammenhengen.

III Beslutningsprosessen som førte til sammenslåing/samorganisering 01.08.96

Problematikken er naturlig nok kompleks, men det er helt fritt med hensyn til hva som ønskes vektlagt ved beslutningsprosessen. Av den grunn formulerer jeg spørsmålet slik:

- **Hvilke problemer var særlig fremtredende under beslutningsprosessen med sammenslåingen/samorganiseringen av kunstfaghøgskolene i Oslo?**

Jeg forventer ikke en avhandling , men gi en kort beskrivelse av det som er viktig å få fram.

Jeg er svært takknemlig for at dere vil ta arbeidet med å tenke tilbake på prosessen og sette noen ord ned på papiret. Jeg har innhentet stort sett det som er tilgjengelig av offentlige dokumenter, men det er viktig å få den enkelt skoles opplevelse av det hele. Hvis det er mulig ville det være fint om jeg fikk svarene ved utgangen av januar 2000.

Skulle det være noe som er uklart er jeg å treffe på tlf. 69148935

Tusen takk for hjelpen!

Vennlig hilsen

Grete Bjerketvedt

